

Регулатива (ЕЗ) бр. 718/2007

од 12 јуни 2007 година

за спроведување на Регулативата (ЕЗ) бр. 1085/2006 на Советот за
воспоставување инструмент за претпристапна помош (ИПА)

ДЕЛ I	ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ	5
НАСЛОВ I	ПРИНЦИПИ И ОПШТА РАМКА ЗА ПОМОШ	5
ПОГЛАВЈЕ I	ПРЕДМЕТ И ПРИНЦИПИ	5
ПОГЛАВЈЕ II	Општа рамка за спроведување	8
НАСЛОВ II	ЗАЕДНИЧКИ ПРАВИЛА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ	12
ПОГЛАВЈЕ I	Принципи	12
ПОГЛАВЈЕ II	Системи за управување и за контрола	13
Оддел 1	Децентрализирано управување	13
Оддел 2	Други форми на управување	27
ПОГЛАВЈЕ III	Финансиски придонес од Европската заедница	28
ПОГЛАВЈЕ IV	Финансиско управување	31
Оддел 1	Обврски според буџетот	31
Оддел 2	Правила за децентрализирано управување	31
Оддел 3	Правила за централизирано и заедничко управување	38
ПОГЛАВЈЕ V	Евалуација и следење	39
ПОГЛАВЈЕ VI	Јавност и транспарентност	42
ДЕЛ II	ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ	44
НАСЛОВ I	КОМПОНЕНТА ЗА ПОМОШ ВО ПЕРИОД НА ТРАНЗИЦИЈА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА НАДГРАДБА	44
ПОГЛАВЈЕ I	Предмет на помош и квалификуваност	44
ПОГЛАВЈЕ II	Програмирање	48
ПОГЛАВЈЕ III	Спроведување	50
Оддел 1	Рамка за спроведување и принципи	50
Оддел 2	Финансиско управување	53
Оддел 3	Евалуација и следење	54
НАСЛОВ II	КОМПОНЕНТА ЗА ПРЕКУГРАНИЧНА СОРАБОТКА	57
ПОГЛАВЈЕ I	Предмет на помош и квалификуваност	57
ПОГЛАВЈЕ II	Програмирање	62
Оддел 1	Програми	62
Оддел 2	Активности	65
ПОГЛАВЈЕ III	Спроведување	68
Оддел 1	Општи одредби	68
Оддел 2	Прекугранични програми помеѓу земји – кориснички и земји - членки	70
Оддел 3	Прекугранични програми помеѓу земји - кориснички	94
НАСЛОВ III	КОМПОНЕНТИ ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ЗА РАЗВОЈ НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ	99
ПОГЛАВЈЕ I	Предмет на помош и квалификуваност	99
Оддел 1	Компонента за регионален развој	99
Оддел 2	Компонента за развој на човечки ресурси	102
ПОГЛАВЈЕ II	Програмирање	105

ПОГЛАВЈЕ III	Спроведување.....	109
Оддел 1	Општи правила.....	109
Оддел 2	Финансиско управување.....	110
Оддел 3	Евалуација и следење.....	113
НАСЛОВ IV	КОМПОНЕНТА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ.....	117
ПОГЛАВЈЕ I	Предмет на помош и квалификуваност.....	117
Оддел 1	Предмет на помош.....	117
Оддел 2	Општи барања за квалификуваност и интензитет на помош.....	119
Оддел 3	Квалификуваност и специфични барања за помош во рамки на приоритетната оска 1.....	121
Оддел 4	Квалификуваност и специфични барања во рамки на приоритетната оска 2.....	124
Оддел 5	Квалификуваност и специфични барања во рамки на приоритетната оска 3.....	125
Оддел 6	Техничка помош.....	126
ПОГЛАВЈЕ III	Спроведување.....	129
Оддел 1	Принципи и финансиско управување.....	129
Оддел 2	Евалуација и следење.....	131
ДЕЛ III	ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ.....	132
АНЕКС	КРИТЕРИУМИ ЗА АКРЕДИТАЦИЈА.....	134

КОМИСИЈАТА НА ЕВРОПСКИТЕ ЗАЕДНИЦИ,

имајќи го предвид Договорот за основање на Европската заедница,

имајќи ја предвид Регулативата (ЕЗ) бр. 1085/2006 на Советот од 17 јули 2006 година за воспоставување инструмент за претпристапна помош (ИПА)¹, а особено член 3(3) од истата,

со оглед на тоа што:

(1) Целта на Регулативата (ЕЗ) бр. 1085/2006 (во понатамошниот текст „ИПА Регулативата“) е да обезбеди претпристапна помош за земјите–кориснички и да ги поддржува истите во нивното преминување од Анекс II во Анекс I од истата Регулатива сè до нивно членство во Европската унија.

(2) Со оглед на фактот дека ИПА Регулативата е единствениот претпристапен инструмент за периодот 2007 - 2013 година, правилата за програмирање и давање помош во рамки на таа Регулатива треба да се насочат и стават заедно во една единствена регулатива за спроведување што ќе ги опфаќа сите пет компоненти од ИПА Регулативата (во понатамошниот текст „компонентите на ИПА“).

(3) Со цел да се обезбеди кохеренција, координација и ефикасност, особено во контекст на акцискиот план на Комисијата кон Интегрирана рамка за внатрешна контрола, потребни се заеднички правила за спроведување на помошта според ИПА Регулативата за сите пет компоненти на ИПА. Сепак, несомнено е дека треба да се земат предвид посебните карактеристики на поединечните компоненти на ИПА.

(4) Разликите во социјално-економскиот, културниот и политички контекст во земјите – кориснички исто така треба да се земе предвид, бидејќи таквите разлики наложуваат потреба од специфичен пристап и разнообразна поддршка во зависност од статусот на земјата како кандидатка или потенцијална земја-кандидатка, политичкиот и економскиот контекст, потребите и капацитетите за апсорпција и управување.

(5) Помошта доделена во рамките на ИПА Регулативата треба да биде во сообразност со политиките и активностите на Заедницата на полето на надворешна помош.

(6) Помошта треба да биде во рамките на опсегот утврден во член 2 од ИПА Регулативата. Истата треба да биде насочена кон поддршка на голем број мерки за институционална надградба во сите земји–кориснички. Помошта треба да ги зајакне демократските институции и владеењето на правото, реформите во јавната администрација, спроведувањето на економските реформи, почитувањето на човечките права и на правата на малцинствата, поттикнувањето на родовата еднаквост и недискриминација, унапредување на

¹ Сл. весник на ЕУ L 210, 31.7.2006 год., стр. 82.

граѓанските права како и развој на граѓанското општество, поддржување на напреднатата регионална соработка, помирување и обнова, како и да придонесе за одржлив развој и намалување на сиромаштијата, како и високо ниво на заштита на животната средина во овие земји.

(7) Помошта за земјите–кандидатки треба дополнително да се насочи кон усвојување и спроведување на целото *acquis communautaire* и усогласување со критериумите за пристапување, истата треба и да ги подготви земјите–кандидатки за програмирање, управување и спроведување на Европскиот фонд за регионален развој, Кохезивниот фонд, Европскиот социјален фонд и на Фондот за рурален развој што ќе им бидат достапни по пристапувањето.

(8) Помошта за потенцијалните земји–кандидатки треба да промовира степен на усогласување со *acquis communautaire* приближување со критериумите за пристапување, како и активности со слична природа на оние кои се достапни за земјите–кандидатки преку компонентите на ИПА за регионален развој, за развој на човечки ресурси и за рурален развој.

(9) Со цел да се гарантира конзистентност, комплементарност и концентрираност на помошта, треба да се осигури кохеренција и координација на активностите спроведени во одредена земја во рамките на различните компоненти на ИПА на ниво на повеќегодишно планирање, предвидено во член 6 од ИПА Регулативата.

(10) Комисијата и земјите – кориснички треба да потпишат рамковни спогодби со цел да ги утврдат принципите на нивната соработка според оваа Регулатива.

(11) Треба да биде јасно кои од методите за управување утврдени во Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 на Советот од 25 јуни 2002 година од Финансиската регулатива што се однесува на општиот буџет на Европските заедници¹, се применуваат во врска со секоја компонента како што е предвидено со ИПА Регулативата.

(12) Особено, имајќи предвид дека ИПА Регулативата обезбедува помош во контекст на процесот на претпристапување, онаму каде што е соодветно, треба да се применува децентрализирано управување со фондови при нејзиното спроведување, со цел зголемување на сопственоста при управувањето со помошта од страна на земјите–кориснички. Сепак, треба да биде можно и да се применува централизирано, заедничко и поделено управување, онаму каде што тоа е соодветно.

(13) Во случај на децентрализирано управување, треба да бидат јасни соодветните улоги и барања на Комисијата и на земјите–кориснички. Одредбите кои се однесуваат на земјите–кориснички треба да бидат вклучени во рамковните и секторските спогодби или во спогодбите за финансирање.

¹ Сл. весник на ЕУ L 248, 16.9.2002 год., стр. 1, Регулатива изменета со Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1995/2006 (Сл. весник на ЕУ L 390, 30.12.2006 год., стр. 1).

(14) Потребно е да се утврдат детални правила за финансиското управување со средствата според ИПА Регулативата во зависност од тоа кој метод за управување треба да се примени при спроведувањето на помошта. Обврските на земјите–кориснички во овој поглед треба да бидат утврдени во рамковните и секторските спогодби или во спогодбите за финансирање.

(15) Покрај општата оценка на ИПА Регулативата како што е предвидено во член 22 од истата, помошта обезбедена во рамките на споменатата регулатива треба редовно да се следи и оценува. Програмите треба посебно да се евалуираат од посебни комитети за следење, а целокупното спроведување на помошта според ИПА Регулативата треба редовно да се надгледува.

(16) Транспарентноста на програмите за помош според ИПА и нивното влијание врз граѓаните на земјите–кориснички е особено важно со цел да се обезбеди јавна свест за дејствувањето на ЕУ и да се создаде постојана слика на дадените мерки во сите земји–кориснички, во согласност со акцискиот план на Комисијата „Информирајќи ја Европа“, Белата книга на Комисијата за европската политика за комуникација и Комуникациската стратегија за проширување за периодот од 2005 до 2009 година.

(17) Бидејќи ИПА Регулативата почнува да се применува од 1 јануари 2007 година, прописите на Комисијата за спроведување на оваа Регулатива се применуваат од 1 јануари 2007 година исто така.

(18) Одредбите утврдени во оваа Регулатива се во согласност со мислењето на Комитетот за ИПА.

ЈА ДОНЕСЕ ОВАА РЕГУЛАТИВА:

ДЕЛ I ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ

НАСЛОВ I ПРИНЦИПИ И ОПШТА РАМКА ЗА ПОМОШ

ПОГЛАВЈЕ I ПРЕДМЕТ И ПРИНЦИПИ

Член 1

Предмет

Оваа Регулатива ги утврдува правилата за уредување на обезбедувањето претпристапна помош од Заедницата, утврдено со Регулативата (ЕЗ) бр. 1085/2006 на Советот (ИПА), т.н. „ИПА Регулатива“.

Член 2

Дефиниции

За целите на оваа Регулатива, се применуваат следните дефиниции:

1. „земја – корисничка“: која било земја наведена во кој било од Анексите I и II кон ИПА Регулативата;
2. „пакет за проширување“: пакет документи што Комисијата ги претставува пред Советот и пред Европскиот парламент секоја година, чијшто стратешки и политички дел се состои од: ревизии, онаму каде што е соодветно, на партнерствата за пристапување и на европските партнерства, на редовните извештаи подготвени од земјата и на документот за стратегија на Комисијата. Повеќегодишната индикативна финансиска рамка го комплетира пакетот;
3. „рамковна спогодба“: спогодба склучена помеѓу Комисијата и земјата-корисничка која се однесува на сите компоненти на ИПА и ги утврдува принципите на соработка помеѓу земјата–корисничка и Комисијата според оваа Регулатива;
4. „секторска спогодба“: спогодба што се однесува на одредена компонента на ИПА направена, онаму каде што е соодветно, од Комисијата и земјата–корисничка, која ги утврдува соодветните одредби кои треба да се почитуваат што не се содржани во специфичната рамковна спогодба или во спогодбите за финансирање на земјата;
5. „спогодба за финансирање“: годишна или повеќегодишна спогодба склучена помеѓу Комисијата и земјата–корисничка што следи по одлука за финансирање на Комисијата со која се одобрува придонесот на Заедницата за програма или активност што спаѓа во опсегот на оваа Регулатива;
6. „неправилност“: секое прекршување на одредба од прописите кои се применуваат и договорите што произлегуваат од постапување или испуштање на економски субјект што има, или ќе има, ефект кој штетно ќе влијае на општиот буџет на Европската унија на тој начин што ќе додаде неоправдани трошоци на општиот буџет;
7. „финансиска година“: од 1 јануари до 31 декември;
8. „краен корисник“: приватно или државно тело или фирма кое е одговорно за започнување активности или за почетните активности и за активностите за спроведување. Во контекст на плановите за помош, крајните корисници се државни или приватни фирми што спроведуваат поединечен проект и добиваат државна помош;
9. „придонес од Заедницата“: делот од оправданите трошоци што е финансиран од страна на Заедницата;
10. „евро - сметка“: банкарска сметка со камата отворена од националниот фонд во финансиска институција или трезор, од страна на земјата–корисничка и под нејзина одговорност, на која ги добива исплатите од Комисијата;
11. „јавни трошоци“: секој јавен придонес за финансирање на активностите што доаѓа од Европската заедница или од буџетот на јавните органи на земјата–корисничка и каков било придонес за финансирање на активности што доаѓа од

буџетот на јавните правни тела или здруженија на еден или повеќе регионални или локални органи или јавни правни тела;

12. „вкупни трошоци“: јавните трошоци и каков било приватен придонес за финансирање на активности.

Член 3

Принципи на помош

Комисијата ја обезбедува примената на следните принципи, во врска со помошта според ИПА Регулативата:

- Доделената помош ги почитува принципите на кохеренција, комплементарност, координација, партнерство и концентрираност.

- Помошта е кохерентна со политиките на ЕУ и истата поддржува усогласување со *acquis communautaire*.

- Помошта е во сообразност со буџетските принципи утврдени во Регулатива (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 на Советот.

- Помошта е конзистентна со потребите утврдени во процесот на проширување и апсорпциските капацитети на земјата – корисничка. Истата треба да го има предвид и стекнатото искуство.

- Силно се поттикнува сопственост на програмирањето и спроведувањето на помошта од страна на земјата–корисничка, како и обезбедување соодветна транспарентност на интервенцијата на ЕУ.

- Активностите се правилно подготвени, со јасни и потврдливи цели што треба да се достигнат во одреден временски период.

- За време на различните фази од спроведувањето на помошта не се дозволува никаква дискриминација врз основа на пол, раса, етничко потекло, религија или убедување, хендикепираност, возраст или сексуална ориентација.

- Целите на претпристапната помош се спроведуваат во рамките на одржливиот развој и промовирање од страна на Заедницата на целта за заштита и подобрување на животната средина.

Член 4

Приоритети за помош

Помошта за одредена земја–корисничка се базира врз основа на приоритетите идентификувани во следните документи, онаму каде истите постојат:

- Европското партнерство,

- партнерството за пристапување,
- Националната програма за усвојување на правото на ЕУ,
- извештаите и документите за стратегија што се содржат во годишните пакети за проширување на Комисијата,
- Спогодбата за стабилизација и асоцијација,
- рамката за преговори.

Исто така се земаат предвид приоритетите утврдени во националните стратегии кога истите се во согласност со целите за претпристапување и опсегот утврдени во ИПА Регулативата.

ПОГЛАВЈЕ II Општа рамка за спроведување

Член 5

Повеќегодишни индикативни плански документи (МИПД)

1. Повеќегодишниот индикативен плански документ ја обезбедува потребната кохеренција и комплементарност помеѓу компонентите на ИПА во наведената земја–корисничка. Особено, истиот ги одразува принципите утврдени во член 9.
2. Во согласност со одредбите од член 20(3) од ИПА Регулативата и во контекст на консултацијата утврдена во член 6(1) од истата регулатива, Комисијата настојува да дозволи доволно време значајните засегнати страни, вклучувајќи ги земјите-членки, да ги обезбедат нивните забелешки за документот.
3. Повеќегодишните индикативни плански документи, за секоја одредена земја, опфаќаат:
 - (а) општи основни податоци, вклучувајќи и краток опис на процесот на консултации со и во земјата–корисничка;
 - (б) опис на целите за соработка на Европската унија во засегнатата земја;
 - (в) консолидирана проценка на предизвиците, потребите и релативната важност на приоритетите за помош;
 - (г) преглед на досегашната и тековната соработка со Европската унија, вклучувајќи и анализа на потребите и апсорпцискиот капацитет и стекнатото искуство, и релевантните активности на другите донатори, каде што овие информации се достапни;
 - (д) за секоја компонента, опис за начинот како консолидираната проценка наведена во точка (в) погоре е преточена во стратегиски избори како и опис на главните области избрани за помош во засегнатата земја како и на очекуваните резултати;

(f) индикативни финансиски распределби за главните области на интервенција во рамките на секоја компонента на ИПА.

4. Регионалните и хоризонталните програми може да бидат опфатени во рамките на одделни и специфични повеќегодишни индикативни плански документи за повеќе корисници.

Член 6

Повеќегодишни или годишни програми

1. Повеќегодишните индикативни плански документи се спроведуваат преку повеќегодишни или, зависно од компонентата, годишни програми, како што е утврдено во член 7 од ИПА Регулативата.

2. Повеќегодишните и годишните програми се состојат од документи поднесени од земјата–корисничка или подготвени од Комисијата во случај со регионалните и хоризонталните програми, и донесени од Комисијата. Програмите претставуваат кохерентен пакет на приоритетни оски, соодветни мерки или активности и опис на финансискиот придонес, потребни со цел спроведување на стратегиите дефинирани во повеќегодишните индикативни плански документи.

Програмите се поделени по приоритетни оски и секоја од оските дефинира генерална цел која треба да се достигне и, во зависност од дадената компонента на ИПА, се спроведува преку мерки кои што може да се поделени по активности или пак, директно преку активности.

Активностите опфаќаат проект или група проекти што ги спроведува Комисијата или што е започнат или започнат и спроведен од еден или повеќе крајни корисници, обезбедувајќи достигнување на целите на мерката и/или приоритетната оска на која се однесува.

3. Во согласност со член 20 од ИПА Регулативата, значајните засегнати страни, вклучувајќи ги земјите-членки, се консултираат во процесот на програмирање, во согласност со одредбите утврдени во Дел II. Комисијата и/или земјата-корисничка настојува да дозволи доволно време заинтересираните страни да ги обезбедат нивните забелешки во тој контекст.

Член 7

Рамковни спогодби и секторски спогодби

1. Комисијата и земјата–корисничка склучуваат рамковна спогодба со цел да ги утврдат и договорот правилата за соработка што се однесуваат на финансиската помош од ЕЗ за земјата–корисничка. Онаму каде што е потребно, рамковната спогодба може да биде дополнета и со секторска спогодба, или секторски спогодби кои ги опфаќаат специфичните одредби за една компонента.

2. Помошта според ИПА Регулативата може да се додели на земја–корисничка само откако ќе се склучи и ќе влезе во сила рамковната спогодба наведена во став 1.

Онаму каде што се склучува секторска спогодба со земјата–корисничка, помошта според ИПА Регулативата единствено може да се додели, според компонентата на ИПА во секторската спогодба, по влегувањето во сила на рамковната и на секторската спогодба.

По пат на отстапување од првиот потстав, онаму каде што не е склучена рамковна спогодба или каде што веќе има во сила рамковна спогодба склучена според Регулативите (ЕЕЗ) бр. 3906/89¹, (ЕЗ) бр. 1267/1999², (ЕЗ) бр. 1268/1999³, (ЕЗ) бр. 2500/2001⁴ или (ЕЗ) бр. 2666/2000⁵ на Советот, што не ги утврдува минималните одредби наведени во став 3, тие минимални одредби се утврдуваат во спогодбите за финансирање.

3. Рамковната спогодба ги утврдува, особено, одредбите што се однесуваат на:

(а) општите правила за финансиска помош од Заедницата;

(б) воспоставувањето на структурите и органите потребни за управување и наведени во членовите 21, 32 и 33 како и други релевантни специфични тела;

(в) заедничките одговорности на гореспоменатите структури, органи и тела, во согласност со принципите утврдени во членовите 22, 23, 24, 25, 26, 28 и 29;

(г) барања за контрола и услови за:

(i) акредитацијата и следењето на акредитацијата на националниот координатор за авторизација од надлежниот координатор за акредитација, во согласност со принципите утврдени во членовите 11, 12 и 15;

(ii) акредитацијата и следењето на акредитацијата на оперативната структура од националниот координатор за авторизација, во согласност со принципите утврдени во членовите 11, 13 и 16;

(iii) пренесувањето на овластувањата за управување од страна на Комисијата, во согласност со принципите утврдени во членовите 11, 14 и 17;

(д) подготвување на годишна изјава за гаранција од страна на националниот координатор за авторизација, како што е утврдено во член 27;

¹ Сл. весник на ЕУ L 375, 23.12.1989 год., стр. 11.

² Службен весник на ЕУ L 161, 26.6.1999 год., стр. 73.

³ Службен весник на ЕУ L 161, 26.6.1999 год., стр. 87.

⁴ Сл. весник на ЕУ L 342, 27.12.2001 год., стр. 1.

⁵ Сл. весник на ЕУ L 306, 7.12.2000 год., стр. 1.

(f) прописи за набавка, во согласност со Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 на Советот и Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2342/2002¹ на Советот за утврдување детални прописи за спроведување на Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 на Советот;

(е) затворање на програмите како што е утврдено во членовите 47 и 56;

(ж) дефинициите за неправилност, во согласност со член 2, за измама како и оние за активна и пасивна корупција, заедно со оние од законодавството на Заедницата; обврската на земјата-корисничка за преземање соодветни заштитни мерки против активна и пасивна корупција, мерки против измами и корективни активности; прописите за поврат на средствата во случај на неправилности или измами;

(з) поврати на средства и финансиски корекции и приспособувања, во согласност со членовите 49 и 50;

(с) правилата за надзор, контрола и ревизија од Комисијата и Европскиот суд на ревизори;

(и) прописите за даноци, царински давачки и други фискални трошоци;

(ј) барања за давање информации и јавност.

4. Може да се склучи секторска спогодба која се однесува на одредена компонента на ИПА што ја дополнува рамковната спогодба, онаму каде што е соодветно. Без да биде во спротивност со аранжманите утврдени во рамковната спогодба, истата вклучува детални и специфични одредби за управувањето, евалуацијата и контролата на дадената компонента.

5. Во одредена земја–корисничка, рамковната спогодба важи за сите спогодби за финансирање како што е наведено во член 8.

Онаму каде има, секторската спогодба која се однесува на одредена компонента важи за сите спогодби за финансирање склучени во рамките на таа компонента.

Член 8

Одлуки и спогодби за финансирање

1. Одлуките на Комисијата за донесување повеќегодишни или годишни програми ги исполнуваат барањата потребни за донесување одлуки за финансирање во согласност со член 75(2) од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

2. Во случаи кога тоа се бара со одлуката за финансирање, Комисијата и дадената земја–корисничка склучуваат спогодба за финансирање. Спогодбите за

¹ Сл. весник на ЕУ L 357, 7.12.2000 год., стр. 1.

финансирање може да се склучуваат на повеќегодишна или годишна основа во согласност со член 39.

3. Секоја програма претставува составен дел на спогодбата за финансирање.

4. Спогодбите за финансирање ги утврдуваат:

(а) одредбите со кои земјата–корисничка ја прифаќа помошта на Заедницата и истата се согласува на прописите и постапките во врска со исплаќањето на помошта;

(б) условите според кои се управува со помошта, вклучувајќи ги и соодветните методи и одговорности за спроведување на годишните или повеќегодишните програми и/или активности;

(в) одредбите кои се однесуваат на воспоставувањето и редовното ажурирање од страна на земјата–корисничка на план со индикативни показатели и временски рокови за да се постигне децентрализација без *претходни* контроли од Комисијата како што е наведено во членовите 14 и 18.

НАСЛОВ II ЗАЕДНИЧКИ ПРАВИЛА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ

ПОГЛАВЈЕ I Принципи

Член 9

Кохеренција при спроведувањето на помошта

1. Помошта според ИПА Регулацијата е конзистентна и координирана во рамките на компонентите на ИПА и помеѓу истите, како на ниво на планирање така и на ниво на програмирање.

2. Секое преклопување на активности опфатени со различни компоненти се избегнува и нема да се финансираат трошоци што се јавуваат во повеќе од една активност.

Член 10

Општи принципи за спроведување на помошта

1. Доколку не е поинаку предвидено со став 2, 3 и 4, децентрализираното управување, онаму каде што Комисијата го пренесува управувањето со одредени активности на земјата–корисничка, притоа задржувајќи целосна крајна одговорност за реализирање на општиот буџет во согласност со член 53в од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и соодветните одредби од Договорите на ЕЗ, се применува при спроведувањето на помошта според ИПА Регулацијата.

За целите на помош во рамките на ИПА Регулативата, децентрализираното управување ги опфаќа распишувањето тендери, склучувањето договори и исплатите.

Во случај на децентрализирано управување, активностите се спроведуваат во согласност со одредбите утврдени во членот 53в од Регулатива (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

2. Централизираното управување, како што е дефинирано во член 53а од Регулатива (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 може да се користи во компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба, особено за регионални и хоризонтални програми, како и во компонентата за прекугранична соработка. Истото може да се користи и за техничка помош за секоја компонента на ИПА.

Во случај на централизирано управување, активностите се спроведуваат во согласност со одредбите утврдени во членовите 53(а), 53а и 54 сè до 57 на Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

3. Заедничкото управување, како што е дефинирано во член 53г од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 може да се користи во компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба, особено за регионални и хоризонтални програми, за програми кои вклучуваат меѓународни организации.

Во случај на заедничко управување со меѓународни организации, активностите се спроведуваат во согласност со одредбите утврдени во членовите 53(в) и 53г на Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

4. Поделеното управување, како што е дефинирано во член 53б од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 може да се користи за компонентата за прекугранична соработка, за прекугранични програми што ги вклучуваат земјите - членки.

При поделено управување со земја – членка, активностите се спроведуваат во согласност со одредбите од членовите 53(б), 53б и Наслов II од Дел 2 на Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

ПОГЛАВЈЕ II Системи за управување и за контрола

Оддел I Децентрализирано управување

Пододдел I

Акредитација и пренесување на овластувањата за управување

Член 11

Заеднички барања

1. Пред да се одлучи за пренесувањето на овластувањата за управување кои се однесуваат за компонента, програма или мерка на земјата–корисничка, Комисијата осигурува дека дадената земја ги исполнува условите наведени во член 56(2) од Регулатива (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002, особено во поглед на воспоставените системи за управување и за контрола, и дека акредитациите утврдени во член 12 и 13 се во сила.

2. За таа цел, воспоставените системи за управување и за контрола во земјата–корисничка предвидуваат ефективни контроли барем во областите наведени во Анексот. Одредбите за другите области кои се утврдени во секторските спогодби или во спогодбите за финансирање се применуваат како дополнување на оваа Регулатива.

3. Онаму каде што на одредени лица им е дадена одговорност за некоја активност во поглед на управувањето, спроведувањето и контролата на програмите, земјата–корисничка им овозможува на тие лица да извршуваат должности поврзани со таа одговорност, вклучувајќи и случаи каде што не постои хиерархиска врска помеѓу нив и телата вклучени во таа активност. Земјата–корисничка, особено, ги овластува тие лица, преку формални договори за работа меѓу нив и дадените тела, да воспостават:

(а) соодветен систем за разменување информации, вклучувајќи ја и можноста да бара информации како и правото на пристап до документи и персонал на самото место, доколку е потребно;

(б) стандарди кои треба да се исполнат;

(в) постапки кои треба да се следат.

4. Сите други барања специфични за одредена компонента кои се утврдени во секторските спогодби или во спогодбите за финансирање се применуваат како дополнување на оваа Регулатива.

Член 12

Акредитација на националниот координатор за авторизација и националниот фонд

1. Надлежниот координатор за акредитација од член 24 е одговорен за акредитацијата на националниот координатор за авторизација опишано во член 25, како и за раководното лице на националниот фонд во согласност со член 25(2)(а) и со оглед на неговата способност за исполнување на одговорностите утврдени во член 25(2)(б). Акредитацијата на националниот координатор за авторизација го опфаќа националниот фонд опишан во член 26.

2. Пред доделувањето акредитација на националниот координатор за авторизација, надлежниот координатор за акредитација се осигурува дека се исполнети применливите барањата утврдени во член 11, поткрепено со ревизорско мислење подготвено од надворешен ревизор што функционира независно од сите учесници во системите за управување и за контрола.

Ревизорското мислење се базира врз испитувања спроведени според меѓународно прифатени стандарди за ревизија.

3. Надлежниот координатор за акредитација ја известува Комисијата за акредитацијата на националниот координатор за авторизација, не подоцна од известувањето за акредитацијата на првата оперативна структура како што е опишано во член 13(3). Надлежниот координатор за акредитација ги обезбедува сите релевантни придружни информации побарани од Комисијата.

4. Надлежниот координатор за акредитација веднаш ја известува Комисијата за какви било промени во врска со националниот координатор за авторизација или со националниот фонд. Во случај кога промените се однесуваат на националниот координатор за авторизација или на националниот фонд во однос на применливите барања наведени во член 11, надлежниот координатор за акредитација испраќа до Комисијата проценка на последиците што таквата промена ги има врз валидноста на акредитацијата. Кога се работи за значајна промена, надлежниот координатор за акредитација исто така ја известува Комисијата за неговата одлука во врска со акредитацијата.

Член 13

Акредитација на оперативната структура

1. Националниот координатор за авторизација е одговорен за акредитацијата на оперативните структури, како што е наведено во член 28.

2. Пред доделувањето акредитација на оперативна структура, националниот координатор за авторизација се осигурува дека барањата утврдени во член 11 се исполнети од страна на дадената оперативна структура. Ова се дополнува со ревизорско мислење подготвено од надворешен ревизор што функционира независно од сите учесници во системите за управување и за контрола. Ревизорското мислење се базира врз испитувања спроведени според меѓународно прифатени стандарди за ревизија.

3. Националниот координатор за авторизација ја известува Комисијата за акредитацијата на оперативните структури и истиот ги обезбедува сите придружни информации што ги бара Комисијата, вклучувајќи и опис на системите за управување и за контрола.

Член 14

Пренесување на овластувањата за управување од страна на Комисијата

1. Пред пренесувањето на овластувањата за управување, Комисијата ги разгледува акредитациите наведени во членовите 12 и 13 и ги прегледува постапките и структурите на сите вклучени тела или органи во рамките на земјата–корисничка. Ова може да вклучува и проверки на самото место од страна на нејзините служби или од ревизорски фирми.

2. Комисијата може, при нејзината одлука за пренесување на овластувања за управување, да наметне дополнителни услови со цел да се обезбеди исполнување на барањата наведени во член 11. Овие дополнителни услови мора да бидат исполнети во даден период одреден од страна на Комисијата со цел пренесувањето на овластувања за управување да биде ефективно.

3. Во одлуката на Комисијата за пренесување на овластувањата за управување се утврдува список на *претходни* контроли, доколку ги има, што треба да се извршат од страна на Комисијата во врска со тендерите за договори, распишување повици за прибирање предлози и доделувањето договори и грантови. списокот може да се разликува во зависност од компонентата или од програмата. *Претходните* контроли се применуваат, во зависност од компонентата или од програмата, сè додека Комисијата не дозволи децентрализирано управување без *претходни* контроли како што е наведено во член 18.

4. Одлуката на Комисијата може да утврдува одредби кои се однесуваат на одложувањето или повлекувањето на пренесувањето на овластувањата за управување во однос на посебни тела или органи.

Член 15

Повлекување или привремено одземање на акредитацијата на националниот координатор за авторизација и на националниот фонд

1. По пренесувањето на овластувањата за управување од Комисијата, надлежниот координатор за акредитација е одговорен за следење на континуираното исполнување на сите барања за да се одржи оваа акредитација и истиот ја известува Комисијата за какви било промени во врска со истата.

2. Доколку некои од применливите барања утврдени во член 11 не се исполнети или веќе не се исполнуваат, надлежниот координатор за акредитација или привремено ја одзема или ја повлекува акредитацијата на националниот координатор за авторизација, и веднаш ја информира Комисијата за таа одлука и причините кои довеле до истата. Надлежниот координатор за акредитација уште еднаш се осигурува дека тие барања се исполнети пред повторно да ја додели акредитацијата. Ова се дополнува со ревизорско мислење како што е наведено во член 12(2).

3. Во случај кога акредитацијата на националниот координатор за авторизација е повлечена или привремено одземена од страна на надлежниот координатор за акредитација, се применуваат одредбите од овој став.

Комисијата престанува да врши трансфер на средства на земјата–корисничка во текот на периодот кога акредитацијата не е во сила.

За време на периодот кога акредитацијата не е во сила, сите евро-сметки или евро-сметките за дадените компоненти се блокираат и сите плаќања извршени од страна на Националниот фонд од тие евро-сметки кои се блокирани нема да се сметаат подобни за финансирање од Заедницата.

Без да биде во спротивност со каква била друга финансиска корекција, Комисијата може да прави финансиски корекции во земјата–корисничка, како што е утврдено во член 49, во поглед на нејзиното неисполнување на барањата за пренесување на овластувањата за управување.

Член 16

Повлекување или привремено одземање на акредитацијата на оперативните структури

1. По пренесувањето на овластувањата за управување од Комисијата, националниот координатор за авторизација е одговорен за следење на континуираното исполнување на сите барања за да се одржи оваа акредитација и истиот ја известува Комисијата и надлежниот координатор за акредитација за какви било промени во врска со истата.

2. Доколку некои од барањата утврдени во член 11 не се исполнети или веќе не се исполнуваат, националниот координатор за авторизација или привремено ја одзема или ја повлекува акредитацијата на дадената оперативна структура, и веднаш ја информира Комисијата и надлежниот координатор за акредитација за таа одлука и причините кои довеле до истата.

Националниот координатор за авторизација уште еднаш се осигурува дека тие барања се исполнети пред повторно да ја додели акредитацијата. Ова се дополнува со ревизорско мислење како што е наведено во член 13(2).

3. Во случај кога акредитацијата на оперативната структура е повлечена или привремено одземена од страна на националниот координатор за авторизација, се применуваат одредбите од овој став.

Комисијата нема да врши трансфер на средства на земјата–корисничка кои се однесуваат на програми или активности што се спроведуваат од дадената оперативна структура во текот на периодот кога акредитацијата е привремено одземена или повлечена.

Без да биде во спротивност со каква била друга финансиска корекција, Комисијата може да прави финансиски корекции во земјата–корисничка, како што е утврдено во член 49, во поглед на нејзиното неисполнување на барањата и условите за пренесување на овластувањата за управување.

Новите законските обврски наложени од дадената оперативна структура нема да се сметаат за оправдани за време на периодот кога акредитацијата не е во сила.

Националниот координатор за авторизација е одговорен за преземање на какви било заштитни мерки во врска со направените исплати или потпишаните договори од страна на дадената оперативна структура.

Член 17

Повлекување или одложување на пренесувањето на овластувањата за управување

1. Комисијата ја следи сообразноста со барањата утврдени во член 11.
2. Независно од одлуката на надлежниот координатор за акредитација да ја одржува, привремено одземе или повлече акредитацијата на националниот координатор за авторизација, или од одлуката на националниот координатор за авторизација да ја одржува, привремено одземе или повлече акредитацијата на оперативната структура, Комисијата може да го повлече или одложи пренесувањето на овластувањата за управување во кое било време, особено во случај кога некое од барањата споменати во член 11 не се исполнети или веќе не се исполнуваат.
3. Во случај кога пренесувањето на овластувањата за управување е повлечено или одложено од страна на Комисијата, се применуваат одредбите од овој став.

Комисијата престанува да врши трансфер на средства на земјата–корисничка.

Без да биде во спротивност со каква била друга финансиска корекција, Комисијата може да прави финансиски корекции во земјата–корисничка, како што е утврдено во член 49, во поглед на нејзиното неисполнување на барањата за пренесување на овластувањата за управување.

Комисијата може да утврди други последици што ќе произлезат од таквото одложување или повлекување во посебна одлука на Комисијата.

Член 18

Децентрализација без претходни контроли од Комисијата

1. Децентрализацијата без *претходни* контроли од Комисијата претставува цел за спроведување на сите компоненти на ИПА каде помошта се спроведува на децентрализиран начин, во согласност со член 10. Временската рамка за постигнување на оваа цел може да варира во зависност од дадената компонента на ИПА.
2. Пред да се откаже од *претходните* контроли утврдени во Одлуката на Комисијата за пренесување на овластувањата за управување, Комисијата ќе се осигури во ефективното функционирање на системите за управување и за контрола во согласност со соодветните правила на Заедницата и со националните правила.
3. Особено, Комисијата го следи спроведувањето од страна на земјата–корисничка, на планот вклучен во спогодбата за финансирање како што е утврдено во член 8(4)(в), што може да се однесува на постепено откажување на различни типови на *претходни* контроли.

4. Комисијата ги зема предвид резултатите постигнати од страна на земјата–корисничка во тој контекст, особено во поглед на обезбедувањето помош и во процесот на преговори.

Член 19

Мерки против измама

1. Земјите–кориснички обезбедуваат истрага и ефективен третман на осомничени случаи на измама и неправилности и исто така, обезбедуваат функционирање на механизам за контрола и известување, еднаков на оној предвиден со Регулативата (ЕЗ) бр. 1828/2006¹. на Комисијата. Во случај на осомничен случај на измама или неправилност, веднаш се известува Комисијата.

2. Понатаму, земјите–кориснички ги преземаат сите потребни мерки за спречување или борба против практики на активна или пасивна корупција во која било фаза од постапката за набавки или постапката за доделување грантови како и за време на спроведувањето на соодветните договори.

Член 20

Евиденција на ревизија

Со цел да се обезбеди доволно детална евиденција на ревизијата во секое време, националниот координатор за авторизација се грижи да бидат достапни сите релевантни информации. Ваквите информации вклучуваат документирана евиденција за одобрувањата на повикувањата за наплата, за пресметувањето и исплаќањето на таквите повикувања, како и за постапувањето со аванси, гаранции и долгови.

Пододдел 2

Структури и органи

Член 21

Назначување

1. Земјата–корисничка ги назначува следните различни тела и органи:

(а) национален ИПА координатор,

(б) стратешки координатор за компонентата за регионален развој и за компонентата за развој на човечки ресурси,

(в) надлежен координатор за акредитација,

¹ Сл. весник на ЕУ L 371, 27.12.2006 год., стр. 1.

- (г) национален координатор за авторизација,
- (д) национален фонд,
- (ѓ) оперативна структура по компоненти на ИПА или по програма,
- (е) орган за ревизија.

2. Земјата–корисничка обезбедува соодветната поделба на задолженија да се однесува на телата и органите од точка (а) до (е) од став 1, во согласност со член 56(2) на Регулатива (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

3. Комисијата ги пренесува овластувањата за управување на земјата–корисничка, во согласност со член 14 од оваа Регулатива, единствено по назначување и поставување на телата и органите наведени во став 1.

Член 22

Функции и одговорности на националниот ИПА координатор

1. Националниот ИПА координатор го назначува земјата–корисничка. Тој е висок функционер во владата или во државната администрација на земјата–корисничка и ја обезбедува целокупната координација на помошта во рамките на ИПА Регулативата.

2. Истиот има задача, особено:

(а) да осигури партнерство помеѓу Комисијата и земјата–корисничка, како и тесна врска помеѓу генералниот процес на пристапување и користење на помошта според ИПА Регулативата;

(б) има целосна одговорност за:

- кохеренцијата и координацијата на програмите обезбедени со оваа Регулатива;
- годишното програмирање во рамки на компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба на национално ниво;
- координацијата на учеството на земјата–корисничка во соодветни прекугранични програми со земјите–членки и со други земји–кориснички, како и во меѓународните, меѓурегионални програми или програми за морски басени според други инструменти на Заедницата. Националниот ИПА координатор може да ги доделува задачите во врска со оваа координација на координатор за прекугранична соработка.

(в) да подготвува и, по испитувањето од комитетот за следење на ИПА, да доставува до Комисијата годишни и завршни извештаи за спроведувањето на ИПА како што е дефинирано во член 61(3), со примерок и до националниот координатор за авторизација.

Член 23

Функции и одговорности на стратешкиот координатор

1. Стратешкиот координатор го назначува земјата – корисничка со цел истиот да обезбеди координација на компонентата за регионален развој и компонентата за развој на човечки ресурси под одговорност на националниот ИПА координатор. Стратешкиот координатор е субјект во државната администрација на земјата – корисничка, без директна вклученост во спроведувањето на односните компоненти.

2. Стратешкиот координатор особено:

(а) ја координира помошта доделена во рамките на компонентата за регионален развој и компонентата за развој на човечки ресурси;

(б) ја изработува стратешката рамка за кохеренција, како што е дефинирано во член 154;

(в) обезбедува координација помеѓу секторските стратегии и програми.

Член 24

Одговорности на надлежниот координатор за акредитација

1. Надлежниот координатор за акредитација го назначува земјата – корисничка. Истиот е висок службеник во владата или во државната администрација на земјата – корисничка.

2. Надлежниот координатор за акредитација е одговорен за издавање, следење, одложување и повлекување на акредитацијата на националниот координатор за авторизација и националниот фонд, во согласност со член 12 и 15.

Член 25

Функции и одговорности на националниот координатор за авторизација

1. Националниот координатор за авторизација го назначува земјата – корисничка. Истиот е висок службеник во владата или во државната администрација на земјата – корисничка.

2. Националниот координатор за авторизација има задача:

како раководител на националниот фонд, да има целосна одговорност за финансиското управување со средствата од ЕУ во земјата - корисничка; истиот е одговорен за легалноста и регуларноста на основните трансакции;

да биде одговорен за ефикасно функционирање на системите за управување и за контрола според ИПА Регулотивата.

3. За целите на став 2(а), националниот координатор за авторизација, особено, ги извршува следниве задачи:

- (а) обезбедува гаранција за редовноста и законитоста на основните трансакции;
- (б) изготвува и поднесува до Комисијата заверени изводи од трошоците и повикувања за наплата; националниот координатор за авторизација има целосна одговорност за точноста на повикувањето за наплата како и за трансферот на средства до оперативните структури и/или крајните корисници;
- (в) го проверува постоењето и точноста на елементите за кофинансирање;
- (г) обезбедува идентификација и навремено известување за секоја неправилност;
- (д) ги врши потребните финансиски приспособувања во врска со пронајдените неправилности, во согласност со одредбите од член 50;
- (ѓ) претставува контакт точка за финансиски информации помеѓу Комисијата и земјата – корисничка.

4. За целите на став 2(б), националниот координатор за авторизација, особено, ги извршува следниве задачи:

- (а) одговорност за издавање, следење, одложување и повлекување на акредитацијата на оперативните структури;
- (б) обезбедува постоење и ефикасно функционирање на системите за управување со помош според ИПА Регулативата;
- (в) обезбедува ефективен и ефикасен систем на внатрешна контрола во врска со управувањето на средствата;
- (г) известува за системите за управување и за контрола;
- (д) обезбедува правилно функционирање на системот за известување и за информирање;
- (ѓ) ги следи наодите на извештаите за ревизија добиени од органот за ревизија, во согласност со член 30(1);
- (е) веднаш ја известува Комисијата за секоја значајна промена во врска со системите за управување и за контрола, заедно со примерок од известувањето до надлежниот координатор за акредитација.

5. Согласно одговорностите утврдени во став 2(а) и (б), националниот координатор за авторизација изготвува годишна изјава за гаранција, како што е дефинирано во член 27.

Член 26

Национален фонд

Националниот фонд е тело во одредено владино министерство на земјата - корисничка со централна буџетска надлежност. Националниот фонд дејствува како централна благајна и е одговорно за задачи од областа на финансиско управување со помошта според ИПА Регулацијата, под одговорноста на националниот координатор за авторизација.

Истиот е одговорен за организирање на банкарските сметки, барање средства од Комисијата, одобрување на трансферот на средства добиени од Комисијата за оперативните структури или крајните корисници, како и за финансиско известување до Комисијата.

Член 27

Изјава за гаранција од националниот координатор за авторизација

1. Во согласност со член 25 (5), националниот координатор за авторизација изработува годишна изјава за управувањето, во форма на изјава за гаранција која се презентира пред Комисијата до 28 февруари секоја година. Истиот испраќа примерок од изјавата за гаранција до надлежниот координатор за акредитација.

2. Изјавата за гаранција се базира на реалниот надзор врз системот за управување и за контрола во текот на финансиската година од страна на националниот координатор за авторизација.

3. Изјавата за гаранција се изработува како што е наведено во рамковната спогодба, и истата вклучува:

(а) потврда за ефикасно функционирање на системите за управување и за контрола;

(б) потврда за законитоста и регуларноста на основните трансакции;

(в) информации за какви било промени во системи и контроли, како и елементи на дополнителни сметководствени информации.

4. Доколку потврдите потребни во согласност со точките (а) и (б) од став 3 не се достапни, националниот координатор за авторизација ја известува Комисијата за причините и можните последици, како и за преземаните активности за поправање на ситуацијата и заштита на интересите на Заедницата. Истиот испраќа примерок од оваа информација до надлежниот координатор за акредитација.

Член 28

Функции и одговорности на оперативната структура

1. За секоја ИПА компонента или програма, се воспоставува оперативна структура која се занимава со управувањето и спроведувањето на помошта според ИПА Регулацијата.

Оперативната структура претставува тело или збир на тела во рамките на администрацијата на земјата - корисничка.

2. Оперативната структура е одговорна за управувањето и спроведувањето на дадената програма или програми, во согласност со принципите на стабилно финансиско управување. Заради тоа, истата извршува одреден број функции, што вклучуваат:

(а) изготвување на годишни и повеќегодишни програми;

(б) следење на спроведувањето на програмите и водење на работата на секторскиот комитет за следење, како што е наведено во член 59, имено преку обезбедување на потребните документи за следење на квалитетот при спроведувањето на програмите;

(в) изготвување на секторски годишни и финални извештаи за спроведување како што е дефинирано во член 61(1) и, по проверката од секторскиот комитет за следење, нивно поднесување до Комисијата, до националниот ИПА координатор и до националниот координатор за авторизација;

(г) обезбедување дека активностите одбрани и одобрени за финансирање ќе бидат во согласност со критериумите и механизмите што се применуваат во програмите, и истите да соодветствуваат со релевантните национални правила и правила на Заедницата;

(д) воспоставување постапки со кои се обезбедува задржување на сите документи кои се потребни за соодветна евиденција на ревизијата, во согласност со член 20;

(ѓ) средување за постапките на тендери, постапките за доделување грантови, склучувањето договори, исплаќање но и поврат на средствата од крајниот корисник;

(е) обезбедување сите тела вклучени во спроведувањето активности да одржуваат посебен сметководствен систем или посебна сметководствена кодификација;

(ж) обезбедување дека националниот фонд и националниот координатор за авторизација ги добиваат сите потребни информации за постапките и проверките што се извршуваат во врска со трошоците;

(з) воспоставување, одржување и ажурирање на системот за известување и за информирање,

(с) спроведување проверки со цел да се обезбеди дека пријавените трошоци се направени реално во согласност со правилата што се применуваат, производитите или услугите се обезбедени во согласност со одлуката за одобрување и дека повикувањата за наплата од крајниот корисник се точни. Овие проверки опфаќаат административни, финансиски, технички и физички аспекти на активностите, како што е соодветно;

(и) обезбедување внатрешна ревизија на нејзините составни тела;

(ј) обезбедување извештаи за нередовности;

(к) обезбедување сообразност со барањата за информирање и јавност.

3. Раководителите на телата што ја сочинуваат оперативната структура јасно се назначуваат и истите се одговорни за доделените задачи на нивните соодветни тела, во согласност со член 11 (3).

Член 29

Функции и одговорности на органот за ревизија

1. Органот за ревизија го назначува земјата – корисничка и истиот е функционално независен од сите учесници во системите за управување и контрола и соодветствува со меѓународно прифатените стандарди за ревизија. Органот за ревизија е одговорен за проверка на ефикасното и стабилно функционирање на системите за управување и за контрола.

2. Органот за ревизија, на одговорност на својот раководител, особено:

(а) во текот на една година, изработува и исполнува годишен работен план за ревизија, што опфаќа ревизии за проверка на:

- ефикасното функционирање на системите за управување и за контрола;

- веродостојноста на сметководствените информации доставени до Комисијата.

Ревизијата опфаќа ревизии на одреден број активности или трансакции, и проверка на постапките.

Годишниот работен план за ревизија се поднесува до националниот координатор за авторизација и до Комисијата пред почетокот на секоја односна година.

(б) го поднесува следново:

- годишен извештај за активностите на ревизијата според моделот во рамковната спогодба, утврдувајќи ги ресурсите што ги користи органот за ревизија, како и резиме на слабостите во системите за управување и за контрола или во резултатите од трансакциите од извршените ревизии во согласност со годишниот работен план за ревизија за изминатиот период од 12 месеци кој завршува на 30 септември од односната година. Годишниот извештај за активностите на ревизијата се поднесува до Комисијата, до националниот координатор за авторизација и до надлежниот координатор за акредитација, до 31 декември секоја година. Првиот таков извештај го опфаќа периодот од датумот на влегување во сила на оваа регулатива до 30 ноември 2007 година,

- годишно мислење според моделот утврден во рамковната спогодба за тоа дали системите за управување и за контрола функционираат ефикасно и дали се во сообразност со барањата на оваа регулатива и/или други договори помеѓу Комисијата и земјата – корисничка. Мислењето се доставува до Комисијата, до националниот координатор за авторизација и до надлежниот координатор за акредитација. Мислењето го опфаќа истиот период и ги има истите временски рокови како и годишниот извештај за активностите на ревизијата,

- мислење за каков било завршен извод од трошоците поднесен до Комисијата од националниот координатор за авторизација, за затворањето на програмата или некој нејзин дел. Каде што е соодветно, завршниот извод од трошоците може да вклучува повикувања за наплата во форма на сметки што се поднесуваат на годишно ниво. Мислењето за каков било завршен извод од трошоците се изработува според моделот даден во анекс кон рамковната спогодба. Ова мислење се однесува на оправданоста на завршното повикување за наплата и точноста на финансиските информации и, каде што е потребно, е дополнето со завршен извештај за активностите на ревизија. Истото се испраќа до Комисијата и до надлежниот координатор за акредитација во исто време кога соодветниот завршен извод од трошоците се поднесува од националниот координатор за авторизација, или барем во рок од три месеци од поднесувањето на тој завршен извод од трошоците.

Дополнителни посебни барања за годишниот работен план за ревизија и/или извештаите и мислењата споменати во став (б) може да се утврдат во секторските спогодби или спогодбите за финансирање.

Со оглед на методологијата на ревизијата, извештаите и мислењата за ревизијата потребни според овој член, органот за ревизија е во сообразност со меѓународните стандарди за ревизија, особено во областите на процена на ризикот, материјалноста на ревизијата и земањето примери. Таквата методологија може да биде дополнета со понатамошни насоки и дефиниции од Комисијата, имено во врска со соодветниот општ период кон земањето примери, нивото на доверливост и материјалноста.

Член 30

Следење на извештаите на органот за ревизија

1. По добивањето на извештаите и мислењата наведени во првата и втората алинеја на член 29 (2) (б), националниот координатор за авторизација:

(а) одлучува дали се потребни одредени подобрувања на системите за управување и за контрола, ги забележува донесените одлуки во врска со тоа и обезбедува навремено спроведување на подобрувањата;

(б) ги врши потребни приспособувања на повикувањата за наплата до Комисијата.

2. Комисијата може да одлучи дали самата да преземе последователни акции како одговор на извештаите и мислењата, на пример со отпочнување постапка за финансиска корекција, или пак да бара од земјата - корисничка таа да преземе активности, при што за својата одлука ги известува националниот координатор за авторизација и надлежниот координатор за акредитација.

Член 31

Посебни тела

Во целокупната рамка дефинирана со структурите и органите како што е утврдено во член 21, функциите опишани во член 28 може да се групираат и да бидат доделени на посебни тела кои се во рамките или надвор од првично назначените оперативни структури. Со ова групирање и назначување се почитува соодветната поделба на задолженија според Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и се обезбедува крајната одговорност за функциите наведени во споменатиот член да остане кај првично назначените оперативни структури. Таквото реструктурирање се формализира во писмени спогодби и истото е предмет на акредитација од националниот координатор за авторизација како и предмет на предавањето на управувањето од Комисијата.

Оддел 2 Други форми на управување

Член 32

Структури и органи за централизирано или заедничко управување

1. Во случај на централизирано или заедничко управување, земјата – корисничка назначува национален ИПА координатор кој дејствува како претставник на земјата - корисничка пред Комисијата. Истиот обезбедува одржување на блиска врска помеѓу Комисијата и земјата – корисничка, во поглед на општиот процес на пристапување како и претпристапната помош од ЕУ според ИПА.

Националниот ИПА координатор е одговорен и за координација на учеството на земјата – корисничка во соодветните прекугранични програми со земјите –

членки и со други земји – кориснички како и во транснационалните програми, меѓурегионални програми и програмите за морски басени во рамките на други инструменти на Заедницата. Истиот може да доделува задачи во врска со неговата последно наведена одговорност на координатор за прекугранична соработка.

2. Во случај на компонентата за прекугранична соработка, оперативните структури се назначени и поставени од земјата – корисничка, во согласност со одредбите од член 139.

Член 33

Структури и органи за поделено управување

Во случај на прекугранични програми што се спроведуваат преку поделено управување со земја – членка, следниве структури се воспоставуваат во една од земјите – членки што учествуваат во прекуграничната програма, како што е утврдено во член 102:

- единствен орган за управување,
- единствен орган за потврдување,
- единствен орган за ревизија.

ПОГЛАВЈЕ III Финансиски придонес од Европската заедница

Член 34

Оправданост на трошоци

1. Во случај на децентрализирано управување, и покрај акредитациите од надлежниот координатор за акредитација и националниот координатор за авторизација, потпишаните договори и дополнувања, направените трошоци и плаќања од националните органи нема да се квалификуваат за финансирање според ИПА Регулативата пред да се изврши предавањето на управувањето на односните структури и органи од Комисијата, освен ако не е поинаку предвидено во став 2.

Крајниот рок за оправданост на трошоците се утврдува во Дел II или во спогодбите за финансирање каде што е потребно.

2. Техничката помош за поддршка на воспоставувањето на системите за управување и за контрола може да биде достапна пред почетното предавање на управувањето, за трошоците што се направени по 1 јануари 2007 година.

Повиците за прибирање понуди или тендерите исто така може да се квалификуваат пред почетното предавање на управувањето и по 1 јануари 2007 година, доколку ова почетно предавање на управувањето се случи во временските рамки што се дефинирани во резервната клаузула која се вметнува

во односните активности или повици, и доколку постои претходно одобрување на документите од страна на Комисијата. Повиците за прибирање понуди или тендерите може да се поништат или изменат во зависност од одлуката за предавање на управувањето.

3. Следниве трошоци нема да бидат оправдани според ИПА Регулативата:

- (а) даноци, вклучувајќи данок на додадена вредност;
- (б) царински и увозни давачки, и какви било други давачки;
- (в) купување, изнајмување или закупување на земјиште или постојни згради;
- (г) парични казни, финансиски казни и трошоци за парница;
- (д) оперативни трошоци;
- (ѓ) половна опрема;
- (е) банкарски трошоци, трошоци за гаранции и слични давачки;
- (ж) трошоци за претворање, давачки и загуби во размена поврзани со евро сметките на посебните компоненти, како и други чисто финансиски трошоци;
- (з) придонеси во натура.

4. Трошоците финансирани според оваа регулатива нема да бидат предмет на друго финансирање од буџетот на Заедницата.

Член 35

Постапување со приходи

1. За целите на оваа регулатива, приходи вклучуваат примања остварени со активности, за време на периодот на кофинансирање, од продажби, изнајмувања, услуги, надоместоци за упис или други слични приходи, со исклучок на:

- (а) приходи остварени за време на економскиот век на кофинансираните инвестиции во случај на инвестирање во фирми;
- (б) приходи остварени во рамките на мерка за финансиски инженеринг, вклучувајќи фондови за шпекулативен капитал и заеми, гарантни фондови, закупување;
- (в) онаму каде што е можно, придонеси од приватниот сектор за кофинансирање на активностите, што се прикажува заедно со јавниот придонес во финансиските табели на програмата.

2. Приходите наведени во став 1 претставуваат примања што се одземаат од вредноста на оправданите трошоци за дадената активност. Пред затворањето на програмата, ваквите приходи се одземаат од оправданите трошоци на соодветната активност во целост или пропорционално, во зависност од тоа дали се остварени целосно или делумно со кофинансираната активност.

3. Овој член нема да се однесува на:

- компонентата за рурален развој;
- инфраструктури што остваруваат приходи, како што е наведено во член 150.

Член 36

Сопственост на камата

Секоја камата на која било од евро сметките на посебните компонентите останува во сопственост на земјата – корисничка. Камата остварена со финансирање на програма од Заедницата исклучиво се наменува за истата програма, се смета како извор за земјата – корисничка во форма на национален јавен придонес и се пријавува кај Комисијата при крајното затворање на програмата.

Член 37

Финансирање од Заедницата

1. Финансискиот придонес од Заедницата за трошоците на повеќегодишните и годишните програми се одредува во согласност со алокациите предложени во повеќегодишната индикативна финансиска рамка според член 5 од ИПА Регулативата.

2. За сите активности што примаат помош според различни ИПА компоненти се потребни национални придонеси и придонеси од Заедницата.

Член 38

Интензитет на помошта и степен на придонес од Заедницата

1. Придонесот од Заедницата се пресметува во зависност од оправданите трошоци, како што е утврдено во Дел II за секоја ИПА компонента.

2. Одлуките за финансирање при донесување на годишни или повеќегодишни програми за секоја компонента на ИПА ја одредуваат максималната индикативна вредност на придонес од Заедницата како и следната максимална стапка за секоја приоритетна оска.

ПОГЛАВЈЕ IV Финансиско управување

Оддел 1 Обврски според буџетот

Член 39

Принципи

1. Обврската според буџетот која одговара на вредноста на законската обврска, во вид на спогодба за финансирање со дадената земја – корисничка, се донесува врз основа на одлуките за финансирање при донесување на годишните програми.

2. Одлуките за финансирање при донесување на повеќегодишни програми може да предвидуваат склучување на повеќегодишни законски обврски што ќе бидат во вид на спогодби за финансирање со дадената земја – корисничка.

Обврската според буџетот која одговара на вредноста на законската обврска во вакви случаи може да се распредели во повеќе години на годишни рати, доколку одлуката за финансирање го предвидува истото и земајќи ја предвид повеќегодишната индикативна финансиска рамка. Соодветната одлука за финансирање и спогодбата за финансирање ја утврдуваат оваа распределба во соодветни финансиски табели.

Оддел 2 Правила за децентрализирано управување

Член 40

Плаќања

1. Плаќањата од Комисијата на придонесот од Заедницата се прават во согласност со ограничувањата на расположливите средства. Во случај на повеќегодишни програми, секое плаќање се книжи најрано со секоја нова обврска според буџетот за дадената ИПА компонента.

2. Исплатите се во вид на претфинансирање, времени исплати и исплата на завршната сметка.

3. До 28 февруари секоја година, земјата – корисничка испраќа до Комисијата прогноза на можните повикувања за наплата за односната и за следната финансиска година, во врска со секоја ИПА компонента или програма. Комисијата може да побара и ажурирање на прогнозата, доколку е потребно.

4. Размената на информации за финансиските трансакции помеѓу Комисијата и органите и структурите наведени во член 21, онаму каде што е соодветно, се врши електронски, користејќи постапки договорени помеѓу Комисијата и земјата – корисничка.

5. Комбинираниот вкупен износ од претфинансиски и времени исплати не надминува 95% од придонесот на Заедницата како што е утврдено во финансиската табела за секоја програма.

6. Кога е достигнат плафонот наведен во став 5, националниот координатор за авторизација продолжува со доставување на секој заверен извод од трошоците до Комисијата како и информациите за повратените суми.

7. Вредностите утврдени во програмите поднесени од земјата – корисничка, во заверените изводи од трошоците, во повикувањата за наплата и трошоците споменати во извештаите за спроведување, се изразуваат во евра. Земјите – кориснички ги претвораат трошоците направени во домашната валута во евра, според месечната пресметковна стапка на еврото утврдена од Комисијата за оној месец кога е забележан трошокот на сметките на односната оперативна структура.

8. Исплатите од Комисијата до националниот фонд се вршат на евро сметката, во согласност со одредбите утврдени во членовите 41, 42, 43, 44 и 45 и во секторските спогодби, рамковните спогодби и спогодбите за финансирање. Една евро сметка се отвора за секоја од дадените ИПА програми или, како што е соодветно, за секоја компонента на ИПА и истата се користи исклучиво за трансакции кои се однесуваат на таа програма или компонента.

9. Земјите - кориснички гарантираат дека крајните корисници ќе го добијат вкупниот износ на јавниот придонес навремено и во целост. Ниедна посебна давачка или друга давачка со еднаков ефект не може да се додаде што би го намалил овој износ на крајните корисници.

10. Трошоците може да се покријат со финансирање од Заедницата само доколку истите се направени и платени од страна на крајниот корисник. Трошоците платени од крајните корисници се оправдуваат со примените фактури или сметководствени документи со еквивалентна вредност или други релевантни документи, онаму каде, во зависност од програмата, помошта не е за трошоците. Трошоците мора да бидат потврдени од националниот координатор за авторизација.

Член 41

Прифатливост на повикувањата за наплата

Со цел Комисијата да одобри повикување за наплата, мора да се исполнат минималните услови утврдени во член 42(1), 43(1) и 45(1).

Член 42

Претфинансирање

1. Во случај на повикување за наплата за претфинансирање, минималните услови наведени во член 41 се следниве:

(а) националниот координатор за авторизација ја известува Комисијата за отворање на односната евро сметка;

(б) акредитациите доделени од надлежниот координатор за акредитација и националниот координатор за авторизација се во сила и предавањето на управувањето од Комисијата останува важечко;

(в) соодветната спогодба за финансирање е влезена во сила.

2. Исплатите со претфинансирање претставуваат одреден процент од придонесот на Заедницата за дадената програма, како што е утврдено во Дел II од оваа регулатива. Во случај на повеќегодишни програми, претфинансирањето може да се подели на повеќе финансиски години.

3. Вкупниот износ платен за претфинансирање ѝ се враќа на Комисијата доколку не е пратено повикување за наплата за дадената програма во рок од 15 месеци од датумот кога Комисијата го платила првиот износ на претфинансирање. Ваквото враќање на средствата нема да влијае врз придонесот од Заедницата за дадената програма.

4. Вкупната сума за претфинансирање се исплаќа најдоцна до затворањето на програмата. За времетраењето на програмата, националниот координатор за авторизација ги користи исплатите за претфинансирање само за плаќање на придонесот од Заедницата за трошоците во согласност со оваа регулатива.

Член 43

Времени исплати

1. Во случај на повикување за наплата за времена исплата, минималните барања наведени во член 41 се следниве:

(а) националниот координатор за авторизација испраќа до Комисијата повикување за наплата како и извод од трошоците во врска со извршената исплата; изводот од трошоците се потврдува од страна на националниот координатор за авторизација;

(б) плафонот за помош од Заедницата во секоја приоритетна оска е почитуван, како што е утврдено во одлуката за финансирање на Комисијата;

(в) оперативната структура ги испраќа секторските годишни извештаи за спроведување како што е наведено во член 61(1) до Комисијата, вклучувајќи го и последниот;

(г) органот за ревизија ги испраќа до Комисијата, во согласност со првата и втората алинеја од член 29 (2) (б), последниот годишен извештај за активности на ревизијата и мислењето за сообразност на воспоставените системи за управување и за контрола со барањата од оваа регулатива и/или барањата од кој било договор помеѓу Комисијата и земјата - корисничка.

(д) акредитациите доделени од надлежниот координатор за акредитација и националниот координатор за авторизација се во сила и предавањето на управувањето од Комисијата останува важечко.

Доколку некој или повеќе од условите споменати во овој став не се исполнети, земјата – корисничка ги презема потребните чекори за решавање на состојбата, кога истото е побарано од Комисијата и во рамките на временската рамка одредена од Комисијата.

2. Доколку има непочитување на правилата или неправилно користење на средствата од Заедницата, Комисијата може да ги намали времените исплати до земјата – корисничка или привремено да ги одложи, во согласност со одредбите од член 46. Истата ја известува земјата - корисничка за тоа.

3. Одложувањето или намалувањето на времените исплати е во согласност со принципот на пропорционалност и не е во спротивност со одлуките за сообразност, одлуките за порамнување на сметки и финансиските корекции.

Член 44

Пресметување на плаќања

Плаќањата се пресметуваат врз основа на придонесот од Заедницата за финансирање на дадените активности, во износ добиен со примена на стапката за кофинансирање утврдена за секоја приоритетна оска во одлуката за финансирање на оправданите трошоци, во зависност од максималниот придонес од Заедницата за секоја приоритетна оска.

Член 45

Исплата на завршна сметка

1. Во случај на исплата на завршната сметка, се применува временскиот рок утврден во член 166 од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и минималните барања од член 41, кои се следниве:

(а) националниот координатор за авторизација испраќа до Комисијата завршно повикување за наплата како и завршен извод од трошоците; завршниот извод од трошоци се потврдува од страна на националниот координатор за авторизација;

(б) оперативната структура ги испраќа до Комисијата секторските завршни извештаи за дадената програма, како што е наведено во член 61(1);

(в) органот за ревизија испраќа до Комисијата, во согласност со третата алинеја на член 29 (2) (б), мислење за секој завршен извод од трошоците, заедно со завршен извештај на активности;

(г) акредитациите доделени од надлежниот координатор за акредитација и националниот координатор за авторизација се во сила и предавањето на управувањето од Комисијата останува важечко.

2. Делот од обврските според буџетот кој се однесува на повеќегодишните програми и сè уште е отворен на 31 декември 2017 година, за кој документите наведени во став 1 не се пренесени до Комисијата до 31 декември 2018 година, автоматски се поништува.

Член 46

Одложување на исплати

1. Целото или дел од плаќањето може да се одложи од страна на Комисијата во случај кога:

(а) постои сериозен недостаток во системот за управување и за контрола на програмата што влијае на веродостојноста на постапката за потврдување на плаќањата и за кој не се преземени поправни мерки; или

(б) трошоците во заверен извод за трошоци се поврзуваат со сериозни неправилности што не биле поправени; или

(в) се потребни појаснувања во врска со податоците содржани во изјавата за трошоците.

2. Земјата – корисничка има можност за изнесување на нејзините согледувања во период од два месеци пред Комисијата да одлучи за одложувањето во согласност со став 1.

3. Комисијата го прекинува одложувањето во случај кога земјата – корисничка ги презема сите потребни мерки за поправање на недостатоците, неправилностите или недостатокот на јасност наведени во став 1.

Доколку ваквите мерки не се преземани од земјата - корисничка, Комисијата може да одлучи да го укине целиот или дел од придонесот на Заедницата за програмата во согласност со член 51.

Член 47

Затворање на програма

1. Откако Комисијата ќе добие повикување за завршна наплата, програмата се смета за затворена штом се изврши:

- плаќање на завршната сметка што ја должи Комисијата;

- издавање на налог за враќање средства од страна на Комисијата;

- поништување на издвоени средства од Комисијата.

2. Затворањето на програмата не го загрозува правото на Комисијата за преземање на финансиски корекции во подоцнежна фаза.

3. Затворањето на програмата не влијае на обврските на земјата – корисничка да продолжи со задржување на документи поврзани со истата, во согласност со член 48.

Член 48

Задржување на документи

Сите документи поврзани со одредена програма се задржуваат од земјата – корисничка најмалку три години по затворањето на програмата. Овој период се прекинува или во случај на правни постапки или по соодветно мотивирано барање на Комисијата.

Член 49

Финансиски корекции

1. Со цел да се гарантира дека средствата се користат во согласност со правилата што се применуваат, Комисијата применува постапки за порамнување на сметките или механизми за финансиски корекции во согласност со член 53б (4) и 53в (2) од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и како што е наведено во рамковните спогодби, или каде што постојат, во секторските спогодби.

2. Финансиска корекција може да следи по:

(а) пронаоѓање специфични неправилности, вклучувајќи измама; или

(б) пронаоѓање на слабости или недостатоци во системите за управување и за контрола во земјата - корисничка;

3. Доколку Комисијата утврди дека трошоците во рамките на програмите опфатени со оваа регулатива се направени на начин кој ги прекршува правилата што се применуваат, истата одлучува кои вредности се исклучуваат од финансирање од Заедницата.

4. Пресметувањето и воведувањето на ваквите корекции, како и соодветните враќања на средства, го прави Комисијата, следејќи ги критериумите и постапките наведени во член 51, 52 и 53. Другите одредби за финансиски корекции што се утврдени во секторските спогодби или спогодбите за финансирање се применуваат заедно со оваа регулатива.

Член 50

Финансиски приспособувања

1. Националниот координатор за авторизација кој ја има примарната одговорност за пронаоѓање на неправилностите, врши финансиски

приспособувања онаму каде што се забележани неправилности или невнимание во активности или оперативни програми, на тој начин што ја укинува целата или дел од придонесот од Заедницата за дадените активности или оперативни програми. Националниот службеник за авторизација исто така, ја зема предвид природата и сериозноста на неправилностите како и финансиската загуба на придонесот од Заедницата.

2. Во случај на неправилност, националниот координатор за авторизација врши поврат на придонесот од Заедницата во согласност со националните постапки за поврат на средства.

Член 51

Критериуми за финансиски корекции

1. Комисијата може да направи финансиски корекции, со откажување на цел или дел од придонесот на Заедницата за одредена програма, во случаите од член 49(2).

2. Онаму каде што се идентификувани поединечни случаи на неправилности, Комисијата ја зема предвид систематската природа на неправилноста за да го одреди паушалот или се применува екстраполирана финансиска корекција.

3. При одлучување на износот на корекцијата, Комисијата ја има предвид природата и сериозноста на неправилноста како и/или степенот и финансиските импликации на слабостите или недостатоците во системите за управување и за контрола во дадената програма.

Член 52

Постапка за финансиска корекција

1. Пред донесувањето одлука за финансиска корекција, Комисијата го известува националниот координатор за авторизација за привремените заклучоци барајќи од истиот/истата да достави забелешки во рок од два месеца.

Во случај кога Комисијата предлага финансиска корекција врз основа на екстраполација или паушално, земјата-корисничка добива можност да го покаже, преку испитување на односната документација, реалниот степен на неправилност. Во согласност со Комисијата, земјата-корисничка може да го ограничи обемот на ова испитување на соодветен дел или мостра од односната документација. Освен во оправдани случаи, времето дозволено за ова испитување не надминува период од два месеца по двомесечниот период наведен во првиот потстав.

2. Комисијата зема предвид какви било докази доставени од земјата-корисничка во рамките на временските рокови споменати во став 1.

3. Комисијата се обидува да донесе одлука за финансиската корекција во период од шест месеца по отворањето на постапката како што е утврдено во став 1.

Член 53

Враќање на долг

1. Секое враќање на долг што ќе се направи во општиот буџет на Европската унија се извршува пред крајниот рок наведен во налогот за поврат подготвен во согласност со член 72 од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002. Крајниот рок е последниот ден од вториот месец по издавањето на налогот.
2. Секое одложување на враќањето создава камата на сметка на задоцнето плаќање, започнувајќи од крајниот рок и завршувајќи со датумот на плаќање. Стапката на каматата е една и половина децимални точки над стапката што ја применува Европската централна банка во главните активности за повторно финансирање на првиот работен ден од месецот кога се паѓа крајниот рок.

Член 54

Повторна употреба на придонесот на Заедницата

1. Средствата од придонесот на Заедницата што се откажани според член 49 се плаќаат во буџетот на Заедницата, вклучувајќи ја и каматата на истите.
2. Придонесот што е откажан или повратен во согласност со член 50 не може повторно да се искористи за активност или активности што биле предмет на поврат или приспособување, ниту пак, во случај на поврат или приспособување направени за системска неправилност, за постојни активности во рамките на целата или дел од приоритетната оска каде што настанала системската неправилност.

Оддел 3 Правила за централизирано и заедничко управување

Член 55

Плаќања

1. Плаќањата на придонесот од Заедницата од страна на Комисијата се прават во согласност со ограничувањата на расположливите финансиски средства.
2. Во согласност со член 81 од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002, плаќањата се вршат со доказ дека соодветната активност е во согласност со одредбите од ИПА Регулацијата, оваа регулатива, договорот или грантот.
3. Средствата потребни за покривање на трошоците наведени во годишните програми се обезбедуваат преку една или повеќе од следниве активности: плаќање на вкупната должна сума, претфинансирање; една или повеќе времени исплати и плаќање на салдото од должната сума.
4. Плаќањата од Комисијата се вршат во евра на евро сметка кога истото е возможно.

Член 56

Затворање на програма

1. Програмата се затвора кога сите договори и грантови финансирани со истата се затворени.
2. Откако се добие повикување за завршна наплата, договорот или грантот се сметаат за затворени, штом настане еден од случаите наведени во член 47(1).
3. Затворањето на договорот или грантот не го загрозува правото на Комисијата за преземање на финансиски корекции во подоцнежна фаза.

ПОГЛАВЈЕ V

Евалуација и следење

Член 57

Евалуација

1. Евалуациите имаат за цел подобрување на квалитетот, ефикасноста и конзистентноста на помошта од фондовите на Заедницата и стратегијата и спроведувањето на програмите.
2. Повеќегодишните индикативни плански документи, како што е опишано во член 5, се предмет на редовни претходни евалуации кои ги врши Комисијата.
3. Комисијата може исто така да врши и стратешки евалуации.
4. Програмите се предмет на претходни евалуации, како и времени евалуации и, онаму каде што е релевантно, последователни евалуации, во согласност со одредени одредби утврдени за секоја компонента на ИПА во Дел II и член 21 од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2342/2002 на Комисијата.
5. Во текот на спроведувањето на програмата, се врши најмалку една времена евалуација, особено кога следењето на програмата открива значајно оддалечување од првично поставените цели.
6. Последователната евалуација за спроведувањето на помошта е на одговорност на Комисијата. Последователната евалуација вклучува препознатливи резултати од специфичните компоненти на ИПА. Во случај на заедничко управување, последователната евалуација може заеднички да се извршува со други донатори.
7. Резултатите од претходните и времените евалуации се земаат предвид при циклусот на програмирање и спроведување.
8. Комисијата развива методи на евалуација, вклучувајќи стандарди за квалитет и користејќи цели и индикатори што можат да се измерат.

Следење во случај на децентрализирано управување

1. Во случај на децентрализирано управување, во рок од шест месеци по влегувањето во сила на оваа регулатива и во договор со националниот ИПА координатор и Комисијата, земјата – корисничка формира комитет за следење на ИПА со цел да се обезбеди кохеренција и координација во спроведувањето на компонентите на ИПА.
2. Комитетот за следење на ИПА се уверува во комплетната ефикасност, квалитет и кохеренција во спроведувањето на сите програми и активности за исполнување на целите утврдени во спогодбите за финансирање и повеќегодишните индикативни плански документи. За таа цел, истиот се базира врз елементи дадени од секторските комитети за следење, како што е предвидено во член 59 (3).
3. Комитетот за следење на ИПА може да дава предлози до Комисијата, до националниот ИПА координатор и до националниот координатор за авторизација во врска со сите активности со цел обезбедување на кохеренција и координација помеѓу програмите и активностите што се спроведуваат во различните компоненти, како и за какви било поправни мерки што важат за сите компоненти, потребни за достигнување на општите цели на доделената помош и подобрување на целокупната ефикасност. Истиот може да дава предлози до релевантниот(те) секторски комитет(и) за следење во врска со одлуки за какви било поправни мерки со цел постигнување на целите на програмата и подобрување на ефикасноста на помошта во рамките на програмите или односната(те) компонента(и) на ИПА.
4. Комитетот за следење на ИПА го донесува својот деловник за работата во согласност со мандатот на комитет за следење основан од страна на Комисијата и во рамки на институционалната, правната и финансиската рамка на дадената земја-корисничка.
5. Доколку не е поинаку предвидено со мандатот на комитетот за следење утврден од страна на Комисијата, се применуваат одредбите од овој став.

Комитетот за следење на ИПА за свои членови има вклучено претставници од Комисијата, националниот ИПА координатор, националниот координатор за авторизација, претставници од оперативните структури и секторскиот координатор.

Претставник од Комисијата и националниот ИПА координатор заеднички председаваат со состаноците на комитетот за следење на ИПА.

Комитетот за следење на ИПА заседава најмалку еднаш годишно. Може да бидат свикани и посредни состаноци, особено за одредена тема.

Член 59

Секторски комитети за следење во случај на децентрализирано управување

1. Секторски комитети за следење утврдени во рамките на компонентите на ИПА му помагаат на Комитетот за следење на ИПА во рок од шест месеци по влегувањето во сила на оваа регулатива и во согласност со посебните одредби утврдени во Дел II. Секторските комитети за следење се поврзани со одредени програми или компоненти. Истите може да вклучуваат и претставници на граѓанското општество, онаму каде што е соодветно.

2. Секој секторски комитет за следење се уверува во ефикасноста и квалитетот при спроведувањето на дадените програми и активности, во согласност со посебните одредби утврдени за секоја компонента во Дел II, како и за соодветните секторски спогодби и/или спогодби за финансирање. Истиот може да дава предлози до Комисијата и до националниот ИПА координатор, со примерок и до националниот координатор за авторизација, во врска со одлуки за какви било поправни мерки со цел достигнување на целите на програмата и подобрување на ефикасноста на доделената помош.

3. Секторските комитети за следење го известуваат Комитетот за следење на ИПА. Истите на Комитетот за следење на ИПА особено му ги доставуваат информациите кои се однесуваат на:

(а) напредокот во спроведувањето на програмите, по приоритетни оски и, онаму каде што е соодветно, по мерки или активности; ова ги вклучува постигнатите резултати, показателите за финансиско спроведување и други фактори и се изработува со цел подобро спроведување на програмите;

(б) какви било аспекти за функционирањето на системите за управување и за контрола предложени од страна на органот за ревизија, националниот координатор за авторизација или надлежниот координатор за акредитација.

Член 60

Следење во случај на централизирано и заедничко управување

Во случај на централизирано и заедничко управување, Комисијата може да презема активности за кои смета дека се потребни за следење на соодветните програми. Во случај на заедничко управување, ваквите активности се спроведуваат заеднички со засегнатите меѓународни организации.

Член 61

Годишни и завршни извештаи за спроведување

1. Оперативните структури подготвуваат секторски годишен извештај и секторски завршен извештај за спроведувањето на програмите за кои се

одговорни, во согласност со постапките утврдени во Дел II за секоја компонента на ИПА.

Секторските годишни извештаи за спроведување опфаќаат една финансиска година. Секторските завршни извештаи за спроведувањето го опфаќаат целиот период на спроведување и може да го вклучат и последниот секторски годишен извештај.

2. Извештаите наведени во став 1 се испраќаат до националниот ИПА координатор, националниот координатор за авторизација и до Комисијата, по разгледувањето од страна на секторските комитети за следење.

3. Врз основа на извештаите наведени во став 1, националниот ИПА координатор, по разгледувањето од страна на Комитетот за следење на ИПА, им испраќа на Комисијата и на националниот координатор за авторизација годишни и завршни извештаи за спроведувањето на помошта според ИПА Регулативата.

4. Годишниот извештај за спроведување наведен во став 3, што треба да се испрати до 31 август секоја година и тоа за прв пат во 2008 година, ги опфаќа различните секторски годишни извештаи направени според различните компоненти и истиот вклучува информации за:

(а) постигнатиот напредок при спроведувањето на помошта од Заедницата, во однос на приоритетите утврдени во повеќегодишниот индикативен плански документ и различните програми;

(б) финансиското спроведување на помошта од Заедницата.

5. Завршниот извештај за спроведување наведен во став 3 го опфаќа целиот период на спроведување и може да го вклучува последниот годишен извештај споменат во став 4.

ПОГЛАВЈЕ VI Јавност и транспарентност

Член 62

Информирање и јавност

1. Во случај на централизирано и заедничко управување, Комисијата обезбедува информации за програмите и активностите, со помош на националниот ИПА координатор како што е соодветно. Во случај на децентрализирано управување, и во сите случаи на програми или дел од програми во компонентата за прекугранична соработка што не се спроведуваат преку поделено управување, земјата-корисничка и националниот ИПА координатор даваат информации за програмите и активностите и истите ги објавуваат. Во случај на поделено управување, земјите – членки, земјите – кориснички и органот за управување како што е наведено во член 103, даваат информации за програмите и активностите и истите ги објавуваат. Информациите се наменети за граѓаните и

корисниците, со цел истакнување на улогата на Заедницата и обезбедување транспарентност.

2. Во случај на децентрализирано управување, оперативните структури се одговорни за организирање на објавувањето список на крајните корисници, називите на активностите како и доделениот износ за финансирање на активности од страна на Заедницата. Истите гарантираат дека крајниот корисник е информиран дека прифаќањето на финансирањето истовремено значи и прифаќање за негово вклучување во списокот на објавени корисници. Сите лични податоци вклучени во овој список се обработуваат во согласност со барањата на Регулативата (ЕЗ) бр. 45/2001 на Европскиот парламент и на Советот¹.

3. Во согласност со член 90 од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1650/2002, Комисијата ги објавува релевантните информации за договорите. Комисијата ги објавува резултатите од тендерската постапка во Службениот весник на Европската унија, на интернет страницата на Канцеларија за европска помош и соработка и во кој било друг соодветен медиум, во согласност со применливите постапки за договори за надворешните активности на Заедницата.

Член 63

Транспарентност

1. Комисијата и релевантните национални, регионални или локални власти во земјите – кориснички се договараат за кохерентен пакет активности во врска со достапноста и објавувањето на информациите за помошта според ИПА Регулативата во земјите кориснички.

Постапките за спроведување на таквите активности се утврдуваат во секторските спогодби или спогодбите за финансирање.

2. Спроведувањето на активностите наведени во став 1 претставува одговорност на крајните корисници и истото се финансира од доделениот износ за релевантните програми или активности.

¹ Сл. весник L 8, 12.1.2001 год., стр. 1.

ДЕЛ II ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

НАСЛОВ I КОМПОНЕНТА ЗА ПОМОШ ВО ПЕРИОД НА ТРАНЗИЦИЈА И ИНСТИТУЦИОНАЛНА НАДГРАДБА

ПОГЛАВЈЕ I Предмет на помош и квалификуваност

Член 64

Области на помош

1. Помошта во рамките на оваа компонента може да се додели на земји – кориснички, и тоа особено во следниве области:

- (а) зајакнување на демократските институции и владеење на правото,
- (б) промовирање и заштита на фундаменталните права и слободи содржани во Европската повелба за фундаментални права;
- (в) реформа на јавната администрација;
- (г) реформи на полето на правда и внатрешни работи, како што се реформи на правниот систем, полицијата, обвинителството, судството, казнено-поправните системи, царината и системот за гранична контрола, со особено внимание на подобрување на борбата против корупцијата, организираниот криминал, тероризмот, нелегалната миграција како и на воспоставувањето информатички системи во врска со овие области;
- (д) модернизација на регулаторната рамка, вклучувајќи поддршка на инвестиции за опремување на клучните институции на чии инфраструктури или капацитети за следење и спроведување на законодавството им е потребно зајакнување;
- (ѓ) воспоставување или зајакнување на системите за финансиска контрола;
- (е) зајакнување на пазарната економија, имено со помагање на самостојната организација на економските субјекти и директна поддршка за економската активност, вклучувајќи помош за приватниот сектор и помош во индустриското реструктурирање, како и внесување разновидност во стопанството, преку модернизирање на клучните сектори и подобрување на специфични области;
- (ж) развој на граѓанското општество и дијалог помеѓу владините и невладините тела за поттикнување на демократијата, владеење на правото, човековите права, почитувањето и заштитата на малцинствата, како и дијалог во граѓанското општество;
- (з) воспоставување на социјален дијалог како елемент на доброто управување и унапредување на правични и праведни работни услови;

(с) поттикнување интеграција на малцинствата, помирување и мерки за градење доверба на сите нивоа во општеството;

(и) политиката за животна средина, врз основа на високо ниво на заштита, промовирање на принципот „загадувачот плаќа“, одржливо користење на природните ресурси, ефикасност на енергијата, обновливи извори како и постепено усвојување на политиката на Заедницата во сите области вклучувајќи и климатски промени;

(ј) подобрување на пристапот до финансиските средства за малите и средни претпријатија и јавната администрација;

(к) институционална надградба на полето на нуклеарна безбедност, управување со радиоактивен отпад и заштита од радијација, во согласност со *acquis communautaire* и најдобрите практики на Европската унија;

(л) поддршка за учество во програмите на Заедницата, имено оние насочено кон зголемување на свеста за европско државјанство и подготовка за учество во агенциите на Заедницата.

2. Покрај областите опфатени во став 1, помошта во рамките на оваа компонента може да се додели на земјите – кориснички наведени во Анекс II на ИПА Регулацијата, и за следниве области:

(а) во согласност со член 2(3)(б) од ИПА регулативата, социјалниот, економскиот и територијалниот развој, помеѓу другото, вклучувајќи и инвестирање во областите на регионален развој, развој на човечки ресурси и рурален развој;

(б) отстранување на пречките за социјална вклученост и поддршка на вклучителните пазари на работна сила, особено преку активности насочени кон подобрување на животните стандарди, борба против невработеноста и овластување на човечките ресурси;

(в) поддршка за продуктивен сектор и служби и за подобрување на деловните инфраструктури;

(г) приспособување, реформа или, каде што е соодветно, воведување на образовни системи и системи за професионална обука;

(д) подобрување на пристапот, и нивните меѓусебни поврзувања, до транспорт, информации, енергија и други мрежи;

(ѓ) реформа на системите за здравствена заштита;

(е) подобрување на системите за информирање и комуникација.

Член 65

Форми на помош

1. Помошта во рамките на оваа компонента, може да се обезбеди, особено, преку:

(а) мерки за административна соработка за цели на обука и размена на информации во која се вклучени експерти од јавниот сектор на земјите-членки или меѓународни организации, особено преку Твининг, Твининг лајт и ТАИЕКС;

(б) техничка помош;

(в) инвестиции во регулаторната инфраструктура, вклучувајќи и независни надворешни мултилатерални институции, особено за поддршка на усогласеноста со нормите и стандардите на Европската унија. Ова ќе биде насочено кон клучни регулаторни институции и ќе се базира на јасна стратегија за реформа на јавната администрација и усогласеност со *acquis*;

(г) планови за грантови;

(д) капацитети за подготовка на проекти;

(ѓ) спроведување на финансиски средства во соработка со финансиски институции;

(е) буџетска поддршка, во согласност со одредбите од член 15(1) од ИПА Регулативата.

2. За земјите-кориснички наброени во Анекс II кон ИПА регулативата, помошта во рамките на оваа компонента може да се обезбеди и преку мерки и активности слични на оние што се предвидени во рамките на регионалниот развој, компонентите за развој на човечки ресурси и рурален развој, вклучувајќи и активности за инвестирање.

3. Помошта исто така може да се искористи и за покривање на трошоците од придонесот на Заедницата во меѓународни мисии, иницијативи или организации од интерес за земјата-корисничка, вклучувајќи и административни трошоци.

Член 66

Оправданост на трошоци

1. Трошоците во рамките на оваа компонента ќе бидат оправдани доколку настанале по потпишувањето на набавките, договорите и грантовите, освен во случаите што се јасно предвидени во Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

2. Покрај правилата утврдени во член 34(3), следниве трошоци не се оправдани:

(а) трошоци за закупување;

(б) трошоци за амортизација.

3. По пат на отстапување од член 34(3), се одлучува врз основа на случај по случај за оправданоста на следниве трошоци:

(а) оперативни трошоци, вклучувајќи и трошоци за изнајмување, исклучиво поврзани со периодот на кофинансирање на работењето;

(б) данок на додадена вредност, доколку се исполнети следниве услови:

(i) данок на додадена вредност, доколку не е повратен со кои било средства;

(ii) се утврди дека го сноси крајниот корисник, и

(iii) јасно е утврден во предлог-проектот.

Член 67

Интензитет на помош и степен на придонес од Заедницата

1. За целите на оваа компонента, оправданите трошоци како што е утврдено во член 38(1) се засноваат на јавните трошоци, во случај на децентрализирано управување, и на вкупните трошоци во случај на централизирано и заедничко управување.

2. Во случајот на децентрализирано управување, покрај општите правила утврдени во член 37 и 38, овој став се применува за помош во рамките на оваа компонента.

Во случај на грантови, од крајните корисници може да се бара да дадат придонес во оправданите трошоци на активноста. Во случај на инвестициска активност, придонесот од Заедницата не надминува 75 % од јавните трошоци, додека останатите 25 % се обезбедуваат од јавните финансиски средства во земјата-корисничка. Сепак, во исклучителни и оправдани случаи, придонесот од Заедницата може да надминува 75 % од јавните трошоци.

Активностите за институционална надградба наложуваат степен на кофинансирање од крајниот корисник и/или јавни финансиски средства во земјата-корисничка. Сепак, во оправдани случаи, активностите за институционална надградба може да се финансираат до 100 % од средства на Заедницата.

Помошта обезбедена преку мерки за административна соработка како што е наведено во член 65(1)(а) може да се финансира 100 % од средства на Заедницата.

3. Во случај на централизирано или заедничко управување, Комисијата може да го одреди степенот на придонес од Заедницата, кој може да изнесува 100 % од оправданите трошоци.

ПОГЛАВЈЕ II Програмирање

Член 68

Рамка за програмирање

Помошта начелно ќе биде во вид на:

- национални програми,
- регионални и хоризонтални програми и средства.

Член 69

Национални програми

1. Националните програми се донесуваат годишно од страна на Комисијата врз основа на предлог-проекти од земјата-корисничка, која ги зема предвид принципите и приоритетите утврдени во повеќегодишните индикативни плански документи од член 5.
2. Предлог-проектите особено ги наведуваат приоритетните оски што се опфаќаат во засегнатата земја-корисничка, што може да ги вклучуваат и оние области на помош утврдени во член 64. Односните засегнати страни ќе се консултираат додека се подготвуваат предлог-проектите.
3. Секоја година, по дискусиите помеѓу Комисијата и земјата-корисничка за предлог-проектите, проектите на документација се поднесуваат до Комисијата од страна на земјата-корисничка. Проектите на документација јасно ги утврдуваат приоритетните оски, предвидените активности и нивните одбрани методи за спроведување. Предлозите за финансирање се подготвуваат од страна на Комисијата во поглед на проектите на документација.
4. Предлозите за финансирање се донесуваат со посредство на одлука за финансирање, во согласност со член 8.
5. Спогодбата за финансирање како што е предвидено во член 8 се склучува од страна на Комисијата и од земјата-корисничка.

Член 70

Учество во програми на Заедницата во рамките на национални програми

1. Помошта може се да даде за поддршка на учеството на земјите-кориснички во програмите на Заедницата. Учеството се утврдува во националните програми.
2. Вкупните средства што се даваат како поддршка од Заедницата за учество во програмите на Заедницата не го надминуваат ограничувањето утврдено во националната програма.
3. Учеството на земјите-кориснички во програмите на Заедницата е според специфичните услови и рокови утврдени за секоја таква програма во меморандумот за разбирање што се склучува од страна на Комисијата и земјата-корисничка, во согласност со договорите за утврдување на општите принципи за учество на земјите-кориснички во програмите на Заедницата. Тука се вклучени одредби за вкупниот износ на придонесот на земјата-корисничка како и за износот финансиран преку помош во рамките на ИПА Регулативата.

Член 71

Учество во агенции на Заедницата во рамките на национални програми

1. Помошта може да се даде за поддршка на учеството на земјите-кориснички во агенциите на Заедницата. Учеството се утврдува во националните програми.
2. Земјите-кориснички може да добијат покана за учество на ад хок основа во работата на различни агенции на Заедницата. Трошоците за нивното учество може да се финансираат преку помош обезбедена во рамките на ИПА Регулативата на начин сличен на оној за учество во програмите на Заедницата.

Член 72

Регионални и хоризонтални програми

1. Комисијата подготвува регионални и хоризонтални програми, во целосна кохеренција и координација со националните програми, врз основа на односните повеќегодишни индикативни плански документи и во консултација со односните засегнати страни.
2. Регионалните и хоризонталните програми се изработени за унапредување на регионална соработка и зајакнување на размена меѓу повеќе земји-кориснички, како и за поддршка на иницијативи за поттикнување соработка на земјите-кориснички во области од заеднички интерес.
3. Регионалната програма вклучува земји-кориснички од Западен Балкан. Програмата е особено насочена кон усогласување, реконструкција и политичка соработка во регионот, во поглед на поддршката на спроведувањето на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа.

4. Хоризонталните програми ги вклучуваат сите или некои од земјите-кориснички во области од заеднички интерес каде помошта може да се спроведе со поголема ефикасност и економичност преку такви програми отколку преку национални програми.

5. Во рамките на регионалните и хоризонталните програми, може да се понуди помош во области што вклучуваат средства за подготовка на проекти, поддршка за граѓанското општество, царина, поддршка за мали и средни претпријатија, финансиски средства за општини и комунална инфраструктура, статистика, нуклеарна безбедност, информации и комуникација.

ПОГЛАВЈЕ III Спроведување

Оддел I Рамка за спроведување и принципи

Член 73

Општи принципи

1. Помошта во рамките на оваа компонента се обезбедува преку централизирано, децентрализирано или заедничко управување, во согласност со член 53 од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

2. Цел ќе биде децентрализираното управување, кога се работи за национални програми.

3. Комисијата ги спроведува регионалните и хоризонталните програмите на централизирана основа или со заедничко управување со меѓународни организации како што е одредено во член 43г од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

Член 74

Структури и органи во случај на централизирано и заедничко управување

Во случај на централизирано или заедничко управување, националниот ИПА координатор е единственото лице за контакт на Комисијата, во согласност со член 32.

Член 75

Структури и органи во случај на децентрализирано управување

1. Кога, во случај на децентрализирано управување, во согласност со член 22(2)(б), националниот ИПА координатор ја остварува својата обврска за програмирањето на оваа компонента на национално ниво, тој/таа ги извршува следниве задачи:

(а) организира подготовка на предлог-проектите како што е споменато во член 69,

(б) ги образложува и претставува пред Комисијата проектите на документации наведени во член 69,

(в) го следи техничкото спроведување на националните програми.

2. Во согласност со член 31, оперативната структура е составена од една или повеќе агенции за спроведување, што се основаат во рамките на националната администрација на земјата-корисничка или под нејзина директна контрола.

Националниот координатор за авторизација, по консултација со националниот ИПА координатор, назначува службеници за одобрување програми за раководење со агенциите за спроведување.

Службениците за одобрување програми се службеници во рамките на државната администрација на земјата-корисничка. Тие се одговорни за активностите што ги извршуваат агенциите за спроведување во согласност со член 28.

3. Службениците за одобрување програми назначуваат службеници во рамките на националната администрација како виши службеници за програми. На севкупна одговорност на односниот службеник за одобрување програми, вишите службеници за програми ги извршуваат следниве задачи:

(а) сносат одговорност за техничкиот аспект на активностите во рамки на ресорните министерства,

(б) им помагаат на службеници за одобрување програми при добра и навремена подготовка и спроведување на активности на техничко ниво,

(в) сносат одговорност за координација во рамките на секоја приоритетна оска утврдена во предлог-проектот на земјата-корисничка.

Член 76

Акредитација на оперативната структура и пренесување на овластувањата за управување

1. Кога со средствата на Заедницата управуваат постојните национални тела во земјите-кориснички во рамките на Регулативата (ЕЕЗ) бр. 3906/89 или Регулативата (ЕЗ) бр. 2500/2001 пред датумот на влегување во сила на оваа Регулатива, тие тела (во понатамошниот текст „постојни национални тела“) управуваат со средствата во рамките на компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба, додека Комисијата да донесе одлука за пренесување на управувањето.

2. Постојните национални тела во никој случај не можат да управуваат со средствата во рамките на компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба без пренесување на овластувањата за управување во рамките на оваа регулатива за повеќе од една година од датумот на влегување во сила на оваа регулатива.

3. Комисијата одлучува дали ќе ги пренесе овластувањата за управување на постојните национални тела особено имајќи ја предвид листата со отстапувања доставена во согласност со став 4 и одлуката од националниот координатор за авторизација во согласност со став 5.

4. Националниот координатор за авторизација извршува процена на оперативната структура, што ги вклучува постојните национални тела, во поглед на барањата во член 11. Особено, тој/таа утврдува листа со сите услови во рамките на оваа регулатива, како што е утврдено во член 11, со која оперативната структура не е во сообразност, врз основа на мислење од надворешен ревизор кој функционира независно од сите учесници во системот за управување и за контрола.

Листата со отстапувања се испраќа до Комисијата најдоцна четири месеци по влегувањето во сила на оваа регулатива.

5. Кога се смета дека несообразноста од став 4 е компатибилна со ефикасното и ефективно функционирање на оперативните структури, националниот координатор за авторизација може да донесе одлука за акредитација на засегнатите тела во рамките на оваа регулатива.

Најдоцна пет месеци по влегувањето во сила на оваа регулатива, тој/таа до Комисијата испраќа одлука за акредитација на засегнатите тела. Одлуката вклучува план, со временски обврзани цели, за утврдување на чекорите што треба да се преземат за надополнување на несообразноста како што е утврдено во листата од став 4. Планот се одобрува со Комисијата .

6. Кога се смета дека несообразноста од став 4 не е компатибилна со ефикасното и ефективно функционирање на оперативната структура, националниот координатор за авторизација продолжува со воспоставување акредитација на засегнатата оперативна структура, во согласност со одредбите на член 13.

7. Во случај ако Комисијата одлучи да им ги пренесе овластувањата за управување на постојните национални тела според оваа регулатива, одлуката на Комисијата може да утврдува дополнителни услови за националните органи. Во случај на дополнителни услови, Комисијата одредува временско ограничување за усогласување на националните органи за пренесувањето на овластувањата за управување да остане во сила. Одлуката на Комисијата исто така ја утврдува листата за *претходна* контрола како што е утврдено во член 14 (3).

8. Без оглед на одлуката на националниот координатор за авторизација, Комисијата може да одлучи одржување, запирање или повлекување на пренесувањето на овластувањата за управување на кое било засегнато тело во кое било време.

9. Во сите фази, националниот координатор за авторизација го обезбедува доставувањето на сите информации од страна на земјата-корисничка што ѝ се потребни на Комисијата.

Член 77

Принципи за спроведување во случај на твининг проекти

1. Твининг проектите се подготвуваат во вид на грант, при што администрацијата во избраната земја-членка се согласува да ја обезбеди потребната експертиза во јавниот сектор во однос на исплата на трошоците што настанале на тој начин.

Грантот особено може да ја предвиди долгорочната прераспределба на службено лице назначено за редовно давање советодавни услуги на администрацијата на земјата-корисничка како постојан твининг советник.

Твининг грантот се подготвува во согласност со односните одредби во Дел I, Наслов VI за грантови во Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2342/2002 на Комисијата.

2. Прирачникот за твининг што опфаќа систем на фиксни стапки и цени за исплатата на обезбедената експертиза во јавниот сектор од страна на администрацијата на избраната земја-членка се подготвува од Комисијата и редовно се ажурира.

Член 78

Принципи за спроведување во случај на учество во програмите и агенциите на Заедницата

Во случај на учество во програмите и агенциите на Заедницата, спроведувањето се состои во плаќање, во буџетот на програмата или агенцијата, на дел од финансискиот придонес од земјата-корисничка што се финансира во рамките на ИПА. Плаќањето се извршува од националниот фонд во случај на децентрализирано управување и од Комисијата во случај на централизирано управување.

Оддел 2 Финансиско управување

Член 79

Плаќања во рамки на децентрализирано управување

1. По пат на отстапување од член 40 (6), кога е постигнат плафонот од 95 %, националниот координатор за авторизација испраќа само нов заверен извод од трошоците и податоци за повратените суми кога побарал/а исплата на завршната сметка.

2. Во принцип, претфинансирањето претставува 50 % од придонесот на Заедницата за засегнатата програма. Може да се плаќа на годишни рати. Стапката од 50 % може да се зголеми во случај кога националниот координатор за авторизација ќе прикаже дека сумата што произлегува нема да го покрие

претфинансирањето на договорите и грантовите потпишани на национално ниво.

3. Претфинансирањето се пресметува како збир на проценетата сума што се склучува годишно, заедно со точно склучената сума за која се започнати договорните обврски во претходните години. Со исклучок на учеството во програмите и агенциите на Заедницата, претфинансирањето се плаќа единствено штом започнал првиот повик за прибирање понуди или тендер.

4. Плаќањата за учеството во програмите и агенциите на Заедницата може да изнесуваат 100 % од придонесот на Заедницата што се однесува на ова учество.

Член 80

Задржување на документи

Без да е во спротивност со член 48, писмените извештаи за целата набавка, доделувањето грант и постапката за склучување договори во рамките на оваа компонента мора да се задржат од оперативната структура, најмалку седум години по плаќањето на салдото од договорот.

Член 81

Сопственост на камата

Без да е во спротивност со член 36, каматата што настанала со финансирање на програма од страна на Заедницата се пријавува кај Комисијата секогаш кога до Комисијата се доставува повикување за наплата.

Оддел 3 Евалуација и следење

Член 82

Евалуација

1. Сите програми во рамките на компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба се предмет на времена и/или *последователна* евалуација, во согласност со член 21 од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2342/2002 на Комисијата.

2. Пред да ѝ се пренесат овластувањата за управување на земјата-корисничка, се извршуваат времените како и *последователните* евалуации. Ова се врши од страна на Комисијата.

По пренесувањето на овластувањата за управување, одговорноста за извршување времени евалуации е на земјата-корисничка, без да е во спротивност со правата на Комисијата за извршување ад хок времени евалуации на програмите за кои смета дека е потребно.

Последователноста евалуација останува право на Комисијата дури и откако на земјата-корисничка ќе ѝ се пренесат овластувањата за управување.

3. Во согласност со член 22 од ИПА Регулативата, извршните резимеа што се однесуваат на времената евалуација и извештаите за *последователна* евалуација се испраќаат до ИПА комитетот за дискусија.

Член 83

Следење

1. Во случај на децентрализирано управување, во согласност со член 59, националниот ИПА координатор формира секторски комитет за следење за компонентата за помош во период на транзиција и институционална надградба, во понатамошниот текст „ТАИБ комитет“.

2. ТАИБ комитетот се состанува најмалку два пати годишно, на иницијатива на земјата-корисничка или на Комисијата. Тој подготвува деловник за работата, во согласност со секторски комитет за следење чиј мандат го одредува Комисијата, и во рамки на институционалната, правната и финансиската рамка на засегната земја-корисничка. Деловникот за работа се донесува во согласност со националниот ИПА координатор, националниот координатор за авторизација и Комитетот за следење на ИПА.

3. Со ТАИБ комитетот претседава националниот ИПА координатор. Меѓу неговите членови спаѓа и националниот координатор за авторизација, службеникот за одобрување програми и, каде што е соодветно, други претставници на оперативните структури, претставници на Комисијата, како и, каде што е соодветно, претставници на меѓународни финансиски институции и граѓанското општество, назначени од земјата-корисничка во договор со Комисијата.

4. Во согласност со член 59(2), ТАИБ комитетот се уверува во ефикасноста и квалитетот на засегнатите програми и активности, особено преку:

(а) разгледување на извештаи за статусот на спроведување со детаљни информации за финансискиот и оперативниот напредок на програмите;

(б) разгледување на постигнатите цели и резултати од програмите;

(в) разгледување на планови за набавки како и релевантни препораки за евалуацијата;

(г) дискутирање за проблематични прашања и активности;

(д) предложување соодветни поправни активности;

(ѓ) разгледување на случаи на измама и неправилности и претставување на преземените мерки за враќање на средства како и за да се избегне повторување на слични случаи;

(е) разгледување на годишниот работен план за ревизија подготвен од органот за ревизија и на наодите и препораките од извршените ревизии.

5. ТАИБ комитетот ги следи сите тековни програми во рамките на оваа компонента. Во случај на, меѓу другото, активности за инвестирање, пренос на имот или приватизации, земјата-корисничка ги следи програмите се до нивното завршување и го известува ТАИБ комитетот за секакви промени на резултатите од овие програми што имаат значително дејство врз нивното влијание, одржливост и сопственост.

6. ТАИБ комитетот може да добие помош од секторските поткомитети за следење, основани од земјата-корисничка, за следење на програмите и активностите на оваа компонента, групирани по сектори за следење. Поткомитетите го известуваат ТАИБ комитетот. Тие ги подготвуваат и донесуваат своите внатрешни деловници за работата, во сообразност со мандатот што го утврдува Комисијата.

Член 84

Секторски годишни и завршни извештаи за спроведување

1. Во случај на децентрализирано управување, оперативната структура доставува секторски годишен извештај до Комисијата, националниот ИПА координатор и националниот координатор за авторизација до 30 јуни секоја година.

2. До Комисијата, националниот ИПА координатор и националниот координатор за авторизација се доставува секторски завршен извештај најдоцна шест месеци по затворањето на програмата. Секторскиот завршен извештај се однесува на целиот период на спроведување и го вклучува последниот секторски годишен извештај.

3. Секторските извештаи се испитуваат од страна на ТАИБ комитетот пред нивното пренесување до Комитетот, националниот ИПА координатор и националниот координатор за авторизација.

4. Секторските извештаи ги содржат следниве информации:

(а) квантитативни и квалитативни елементи за постигнатиот напредок во спроведувањето на програмата, приоритетните оски или активностите, во врска со специфични и проверливи цели;

(б) детални информации за финансиското спроведување на програмата;

(в) информации за чекорите што се преземени од страна на оперативните структури или од ТАИБ комитетот со цел обезбедување квалитет и ефикасност во спроведувањето, особено:

(i) мерки за следење и евалуација, вклучувајќи и подготовки за прибирање податоци;

(ii) резиме на значајни проблеми кои се среќаваат при спроведувањето на програмата како и последователни преземени мерки;

(iii) искористување на техничка помош;

(г) информации за активностите за доставување информации како и за изнесување на програмата во јавност, во согласност со член 62.

НАСЛОВ II КОМПОНЕНТА ЗА ПРЕКУГРАНИЧНА СОРАБОТКА

ПОГЛАВЈЕ I Предмет на помош и квалификуваност

Член 85

Дополнителни дефиниции за компонентата прекугранична соработка

За целта на овој Наслов, како дополнување на дефинициите дадени во член 2, терминот „земји-учеснички“ значи земји-членки и/или земји-кориснички што учествуваат во прекугранична програма во рамките на оваа компонента.

Член 86

Области и форми на помош

1. Компонентата ЗА прекугранична соработка обезбедува помош за следново:

(а) прекугранична соработка меѓу една или повеќе земји-членки и една или повеќе земји-кориснички;

(б) прекугранична соработка меѓу две или повеќе земји-кориснички.

2. Помошта од Заедницата во рамките на став 1 е насочена кон зајакнување на прекугранична соработка преку заеднички локални и регионални иницијативи, комбинирајќи надворешна помош како и цели за економска и социјална кохезија. Особено, со соработката се спроведува една или повеќе од следниве опсежни цели:

(а) унапредување одржлив економски и социјален развој во граничните области;

(б) заедничко работење за да се одговори на заедничките предизвици во области како што се животна средина, природно и културно наследство, здравје на населението и спречување како и борба против организиран криминал;

(в) обезбедување на ефикасни и сигурни граници;

(г) унапредување заеднички активности од мал обем во кои се вклучени локални учесници од граничните региони.

3. Целите од став 2 особено може да се спроведат преку:

(а) поттикнување претприемништво, особено, развој на мали и средни претпријатија, туризам, култура и прекугранична трговија;

(б) поттикнување и подобрување на заедничка заштита и управување со природни и културни ресурси како и спречување на природни и технолошки ризици;

(в) поддршка на врските помеѓу урбаните и рурални области;

(г) намалување на изолираноста преку подобрен пристап до транспорт, мрежи и услуги за информации и комуникации, како и прекугранични системи и постројки за вода, отпад и енергија;

(д) развивање соработка, капацитет и заедничка употреба на инфраструктурата, особено во сектори како здравството, културата, туризмот и образованието;

(ѓ) унапредување правна и административна соработка;

(е) овозможување ефикасно гранично управување, олеснување на законската трговија и преминување при што се обезбедуваат границите од шверцување, недозволена трговија, организиран криминал, преносни болести и нелегална миграција вклучувајќи и миграција преку транзит;

поттикнување прекуграничен контакт на регионално и локално ниво, зголемување на размената и продлабочување економска, социјална, културна и образовна соработка меѓу локалните заедници;

(и) унапредување на интеграцијата на прекуграничните пазари на работна сила, иницијативи за локално вработување, полова еднаквост и еднакви можности, обука и социјална вклученост;

(с) поттикнување на заедничко користење на човечки ресурси и институции за истражување и технолошки развој.

4. Компонентата за прекугранична соработка исто така може да го поддржи, каде што е соодветно, учеството на подобните региони од земјите-кориснички во односните транснационални и меѓурегионални програми во рамките на целите за европска територијална соработка на Структурните фондови и во мултилатералните програми за морски басени во рамките на Регулативата (ЕЗ) бр. 1638/2006 на Европскиот парламент и на Советот¹. Правилата за регулирање на учеството на земјите-кориснички во гореспоменатите програми се утврдуваат во релевантните спогодби за финансирање.

¹ Сл. весник L 310, 9.11.2006 год., стр. 1.

Член 87

Партнерство

Одредбите од член 11 (1) и (2) од Регулативата (ЕЗ) бр. 1083/2006 на Советот¹ важат мутатис мутандис за земјите-членки и за земјите-кориснички во контекст на прекуграничната соработка како што е споменато во член 86 (1).

Член 88

Територијална подобност

1. За целите на прекуграничната соработка како што е наведено во член 86(1)(а), подобни области за финансирање се следниве:

(а) регионите на ниво НУТС 3, во отсуство на НУТС класификацијата, еквивалентните области покрај копнените граници меѓу Заедницата и земјите-кориснички;

(б) Регионите на ниво НУТС 3, во отсуство на НУТС класификацијата, еквивалентните области покрај поморските граници меѓу Заедницата и земјите-кориснички одвоени, по правило, најмногу 150 км, земајќи ги предвид потенцијалните приспособувања потребни за обезбедување кохеренција и континуитет на активноста за соработка.

Веднаш по влегувањето во сила на оваа регулатива, Комисијата донесува листа со подобните региони во Заедницата и земјите-кориснички. Оваа листа важи од 1 јануари 2007 година до 31 декември 2013 година.

2. За целите на прекуграничната соработка како што е наведено во член 86(1)(б), подобни области за финансирање се следниве:

(а) регионите на ниво НУТС 3 или, во отсуство на НУТС класификацијата, еквивалентните области покрај копнените граници меѓу земјите-кориснички;

(б) регионите на ниво НУТС 3, во отсуство на НУТС класификацијата, еквивалентните области покрај поморските граници меѓу земјите-кориснички одвоени, по правило, најмногу 150 км, земајќи ги предвид потенцијалните приспособувања потребни за обезбедување кохеренција и континуитет на активноста за соработка.

Листата со подобни региони е содржана во односната прекугранична програма од член 94.

3. За целите на учество во програмите споменати во член 86(4), подобните региони во земјите-кориснички се утврдени во односниот документ за програмирање, како што е соодветно.

¹ Сл. весник L 210, 31.7.2006 год., стр. 25.

Оправданост на трошоци

1. Трошоците во рамките на оваа компонента се оправдани доколку биле платени помеѓу 1 јануари 2007 година и 31 декември од третата година што следи по последната обврска според буџетот, за активности или дел од активности спроведени во земјите-членки, и доколку настанале по потпишувањето на спогодбата за финансирање за активности или дел од активности спроведени во земјите-кориснички.

2. Покрај правилата утврдени во член 34(3), следниве трошоци не се оправдани:

(а) камата на долгови;

(б) купување земјиште со сума поголема од 10 % од оправданите трошоци за засегнатата активност.

3. По пат на отстапување од член 34(3), оправдани се следниве трошоци:

(а) данок на додадена вредност, доколку се исполнети следниве услови:

(i) не е повратен со какви било средства,

(ii) се утврди дека го сноси крајниот корисник, и

(iii) јасно е утврден во предлог-проектот.

(б) трошоци за транснационални финансиски трансакции;

(в) кога за спроведување на одредена активност е потребно отворање на посебна сметка или сметки, банкарски трошоци за отворање и водење на сметки;

(г) трошоци за правно советување, нотарски трошоци, трошоци за технички и финансиски експерти како и трошоци за сметководство и ревизија, ако се директно поврзани со кофинансираната активност и неопходни за нејзина подготовка и спроведување;

(д) трошоци за гаранции од банката или други финансиски институции, дотаму што гаранциите се наложуваат со националното законодавство или законодавството на Заедницата;

(ѓ) режиски трошоци, под услов да се засноваат на реалните трошоци за спроведување на засегнатата активност. Паушалните стапки засновани на просечните трошоци не смеат да надминуваат 25 % од тие директни трошоци на одредена активност што може да влијае на нивото на режиски трошоци. Пресметувањата соодветно се документираат и периодично се разгледуваат.

4. Покрај техничката помош за прекуграничната програма од член 94, оправдани се следниве трошоци платени од јавните органи во подготовката и спроведувањето на одредена активност:

(а) трошоци за професионални услуги обезбедени од страна на јавен орган освен крајниот корисник во подготовката или спроведувањето на одредена активност;

(б) трошоци за давање услуги што се однесуваат на подготовката и спроведувањето на одредена активност што се обезбедени од страна на јавен орган што и самиот претставува краен корисник и кој извршува активност за своја сметка без ангажирање други даватели на услуги доколку тие се дополнителни трошоци и се однесуваат или на трошоците кои се директно платени за кофинансираната активност.

Засегнатиот јавен орган или ги фактурира трошоците споменати под точка (а) од овој став за крајниот корисник или ги потврдува тие трошоци врз основа на документи со еквивалентна вредност на доказ што дозволува утврдување на реалните трошоци што се платени од тој орган за таа активност.

Трошоците од точка (б) од овој став мора да се потврдат со посредство на документи што дозволуваат утврдување на реалните трошоци платени од засегнатиот јавен орган за таа активност.

5. Без да е во спротивност со одредбите од ставовите 1 до 4, натамошните правила за оправданост на трошоци може да се утврдат од земјите-учеснички во прекуграничната програма.

Член 90

Интензитет на помош и степен на придонес од Заедницата

1. За целите на оваа компонента, оправданите трошоци од член 38(1) се засноваат на јавните трошоци или на вкупните трошоци, како што е договорено од земјите-учеснички и утврдено во прекуграничната програма.

2. Придонесот на Заедницата за прекугранични програми на ниво на приоритетна оска не го надминува плафонот од 85 % од оправданите трошоци.

3. Придонесот на Заедницата за секоја приоритетна оска нема да биде помал од 20 % од оправданите трошоци.

4. За никоја активност нема да постои повисока стапка на кофинансирање од онаа што се однесува на засегнатата приоритетна оска.

5. За време на периодот на оправданост од став 1 член 89, покрај одредбите во член 34(4):

(а) одредена активност може да добие помош од Заедницата во рамките на само една прекугранична активност по ред;

(б) одредена активност нема да добие помош во вредност поголема од вкупните доделени јавни трошоци.

6. За државна помош за претпријатија во смисла на значењето на член 87 од Договорот, за јавната помош доделена во рамките на прекуграничните програми важи плафонот за државна помош.

ПОГЛАВЈЕ II Програмирање

Оддел 1 Програми

Член 91

Подготовка и одобрување на прекугранични програми

1. Помошта за прекугранична соработка како што е споменато во член 86 (1) во принцип се доделува во рамките на повеќегодишни програми за прекугранична соработка, во понатамошниот текст „прекугранични програми“.

2. Прекуграничните програми се подготвуваат за секоја граница или група граници според соодветно групирање по региони на ниво НУТС 3 или, во отсуство на НУТС класификација, еквивалентни области.

3. Секоја прекугранична програма заеднички се подготвува од страна на земјите-учеснички, во соработка со партнерите споменати во член 11 од Регулативата (ЕЗ) бр. 1083/2006.

4. Земјите-учеснички заеднички доставуваат предлог за прекугранична програма до Комисијата, што ги содржи сите елементи споменати во член 94.

5. Комисијата ја оценува предложената прекугранична програма за да утврди дали се содржани сите елементи од член 94 и дали придонесува за целите и приоритетите на односниот повеќегодишен индикативен плански документ(и) како што е утврдено во член 5.

Во случаите кога Комисијата смета дека прекуграничната програма не ги содржи сите елементи споменати во член 94 или дека не е усогласена со целите и приоритетите на повеќегодишниот индикативен плански документ(и), може да ги повика земјите-учеснички да ги достават сите потребни дополнителни информации и, каде што е соодветно, да ги ревидираат предложените програми.

6. Комисијата со одлука ја донесува прекуграничната програма.

Член 92

Спогодби за финансирање

1. За прекуграничните програми што се однесуваат на соработката од член 86(1)(а), повеќегодишните спогодби за финансирање се склучуваат меѓу

Комисијата и секоја од земјите-кориснички што учествуваат во програмата, врз основа на одлуката од член 91(6).

Во случаите кога прекуграничната програма се спроведува преку преодните одредби од член 99, годишните спогодби за финансирање се склучуваат меѓу Комисијата и секоја земја-корисничка што учествува во програмата. Секоја таква спогодба за финансирање го опфаќа придонесот на Заедницата за земјата-корисничка и односната година, како што е одредено во планот за финансирање од член 99(2).

2. За прекуграничните програми што се однесуваат на соработката од член 86(1)(б), годишните спогодби за финансирање се склучуваат меѓу Комисијата и секоја од земјите-кориснички што учествуваат во програмата, врз основа на одлуката од член 91(6). Секоја таква спогодба за финансирање го опфаќа придонесот на Заедницата за земјата-корисничка и односната година, како што е одредено во планот за финансирање од член 94(2) потстав 2.

Член 93

Ревизија на прекугранични програми

1. На иницијатива на земјите-учеснички или на Комисијата во договор со земјите-учеснички, прекуграничните програми може повторно да се испитаат и, доколку е потребно, преостанатиот дел од програмата да се ревидира, во еден или неколку од следниве случаи:

(а) со цел да се ажурира планот за финансирање, според ревизијата на повеќегодишната индикативна финансиска рамка во член 5 од ИПА Регулацијата;

(б) по значајни социо-економски промени;

(в) со цел да се води поголема или различна сметка за големите промени во Заедницата, националните или регионалните приоритети;

(г) во поглед на евалуацијата од член 109 или член 141;

(д) по тешкотии при спроведувањето;

(ѓ) по прекилот на транснационалните подготовки од член 100 или други измени на одредбите за спроведување, вклучувајќи го и прекилот во земјите-кориснички од централизирано во децентрализирано управување.

2. Комисијата ја донесува ревидираната прекугранична програма со одлука и нова спогодба(и) за финансирање како што е споменато во член 92 и се склучува соодветно. Каде што е соодветно, се применуваат одредбите од член 9(3) од ИПА Регулацијата.

Содржина на прекуграничните програми

1. Секоја прекугранична програма ги содржи следниве информации:

(а) листата со подобни области опфатени со програмата во согласност со член 88, вклучувајќи ги и флексибилните области како што е утврдено во член 97;

(б) анализа на состојбата во подобните области за соработка во однос на предности и слабости, како и среднорочните потреби и цели што произлегуваат од таа анализа;

(в) опис на стратегијата за соработка и приоритетите и мерките избрани за помош, имајќи го предвид релевантниот повеќегодишен индикативен плански документ(и) од земјата-корисничка(и) и други релевантни национални и регионални стратешки документи, како и резултатите од *претходната* евалуација од член 109 или член 141;

(г) информации за приоритетните оски, сродните мерки и нивните специфични цели. Тие цели се изразуваат количински со ограничен број на показатели за постигнатото и резултатите, земајќи го предвид принципот на пропорционалност. Показателите овозможуваат мерење на напредокот во поглед на основната состојба и ефикасноста на целите за спроведување на приоритетите;

(д) правилата за оправданост на трошоците како што е утврдено во член 89;

(ѓ) специфична приоритетна оска за техничка помош што ги опфаќа активностите за подготовка, управување, следење, евалуација, информирање и контрола поврзани со спроведувањето на програмата, заедно со активностите за зајакнување на административниот капацитет за спроведување на програмата, најмногу до 10 % од финансирањето на Заедницата распределено за програмата. Во исклучителни случаи, како што е одобрено од Комисијата и земјите-учеснички, за овој приоритет може да се распредели износ над 10 % од придонесот на Заедницата за програмата.

(е) информации за комплементарност со мерки финансирани од други компоненти на ИПА или други инструменти на Заедницата, каде што е соодветно,

(ж) одредбите за спроведување за прекуграничната програма, вклучувајќи:

(i) означување од страна на земјите-учеснички на структурите и органите пропишани во член 102 и, каде што е соодветно, член 139;

(ii) опис на системите за следење и евалуација;

(iii) каде што одговара, информации за надлежното тело за прием на плаќањата направени од страна на Комисијата и телото или телата одговорни за плаќања до корисниците;

(iv) каде што одговара, дефиниција на постапките за мобилизација и циркулација на финансиски текови со цел овозможување нивна транспарентност;

(v) елементи насочени кон обезбедување публицитет и информации за прекуграничната програма како што е утврдено во член 62;

(vi) каде што одговара, опис на постапките договорени меѓу Комисијата и земјите-учеснички за размена на компјутеризирани податоци.

2. Покрај тоа, за прекуграничните програми што се однесуваат на соработката спомената во рамките на член 86(1)(а), содржат единствен план за финансирање заснован на повеќегодишна индикативна финансиска рамка, без анализа според земја-учесничка, со табела што го утврдува, за секоја година опфатена со повеќегодишната индикативна финансиска рамка и за секоја приоритетна оска, износот и степенот на придонесот од Заедницата, како и износот финансиран од домашните учесници;

Прекуграничните програми што се однесуваат на соработката спомената во рамките на член 86(1)(б), содржат единствен план за финансирање заснован на повеќегодишната индикативна финансиска рамка со табела за секоја земја-учесничка што го утврдува, за секоја година опфатена со повеќегодишната индикативна финансиска рамка и за секоја приоритетна оска, износот и степенот на придонесот од Заедницата, како и, каде што е соодветно, износот финансиран од домашните учесници.

Оддел 2 Активности

Член 95

Избор на активности

1. Прекуграничните програми финансираат заеднички активности што биле заеднички избрани од земјите-учеснички преку единствен повик за прибирање понуди што ја опфаќа целата подобна област.

Земјите-учеснички можат да утврдат и заеднички активности надвор од повиците за прибирање понуди. Во тој случај, заедничката активност конкретно се споменува во прекуграничната програма или, доколку е кохерентна со приоритетите или мерките од прекуграничната програма, се утврдува кога било по донесувањето на програмата со одлука на заедничкиот Комитет за следење од член 110 или член 142.

2. Избраните активности за прекуграничните програми вклучуваат крајни корисници од најмалку две земји-учеснички што ќе соработуваат на најмалку

еден од следниве начини за секоја активност: заедничко развивање, заедничко спроведување, заедничко кадровско екипирање и заедничко финансирање.

3. За прекугранични програми што се однесуваат на соработката спомената во член 86(1)(а), избраните активности опфаќаат корисници за најмалку една од земјите-членки што учествуваат и една од земјите-кориснички што учествуваат.

4. Избраните активности што ги исполнуваат гореспоменатите услови може да се спроведуваат во една земја под услов да бидат од јасна прекугранична полза.

5. Секој програма утврдува правила за квалификуваност за изборот на активности со што се избегнува повторување на заложбите меѓу различни прекугранични програми, во рамките на ИПА или други инструменти на Заедницата.

Член 96

Одговорности на главниот корисник и на останатите корисници

1. За прекугранични програми што се однесуваат на соработката спомената во член 86(1)(а), крајните корисници на одредена активност назначуваат главен корисник од своите редови пред доставувањето на предлогот за активност. Главниот корисник ги презема следниве одговорности:

(а) утврдување на аранжманите за односите со крајните корисници што учествуваат во активност во договор кој, меѓу другото, содржи прописи што гарантираат стабилно финансиско управување со финансиските средства распределени за активност, вклучувајќи и аранжмани за враќање на ненавремено платени суми;

(б) одговорност да се обезбеди спроведувањето на целата активност;

(в) одговорност за пренесување на придонесот од Заедницата на крајните корисници што учествуваат во активност;

(г) да обезбеди плаќање на трошоците прикажани од страна на крајните корисници што учествуваат во активност, со цел спроведување на активност и сообразност со активностите договорени меѓу крајните корисници што учествуваат во активност;

(д) да потврди дека трошоците прикажани од страна на крајните корисници што учествуваат во активност се потврдени од контролорите од член 108.

2. За прекуграничните програми што се однесуваат на соработката од член 86(1)(а) спроведени во рамките на предните договори утврдени во член 99:

(а) крајните корисници на одредена активност во земјите-членки што учествуваат назначуваат главен корисник од своите редови пред доставувањето на предлогот за активност. Главниот корисник ги презема одговорностите

наброени во точките (а) до (д) од став 1 за делот од активноста што се одвива во земјите-членки.

(б) крајните корисници на одредена активност во секоја земја-корисничка што учествува назначуваат главен корисник од своите редови пред доставувањето на предлогот за активноста. Главниот корисник ги презема одговорностите наброени во точките (а) до (г) од став 1 за делот од активноста што се одвива во соодветната земја.

Главните корисници од земјите-членки што учествуваат и земјите кориснички обезбедуваат блиска соработка при спроведувањето на активноста.

3. За прекугранични програми што се однесуваат на соработката спомената во член 86(1)(б), крајните корисници на одредена активност во секоја земја-корисничка што учествува назначуваат главен корисник од своите редови пред доставувањето на предлогот за активноста. Главниот корисник ги презема одговорностите наброени во точките (а) до (г) од став 1 за делот од активноста што се одвива во соодветната земја.

Главните корисници од земјите-кориснички што учествуваат обезбедуваат блиска соработка при спроведувањето на активноста.

4. Секој краен корисник што учествува во активноста е одговорен за неправилностите кај трошоците што ги пријавил(а).

Член 97

Посебни услови за регулирање на локацијата на активностите

1. Во оправдани случаи, со средствата на Заедницата може да се финансираат трошоци што настанале при спроведување на активностите или делови од активностите до најмногу 20 % од износот на придонесот од Заедницата за прекуграничната програма за региони на ниво НУТС 3 или, во отсуство на НУТС класификација, еквивалентни области соседни на подобните области за таа програма. Во исклучителни случаи како што е договорено меѓу Комисијата и земјите-учеснички, со флексибилноста може да се опфатат и регионите на ниво НУТС 2 или, во отсуство на НУТС класификација, еквивалентни области каде што се наоѓаат подобните области.

На ниво на проекти, во исклучителни случаи, трошоците направени од партнерите лоцирани надвор од областа на програмата, како што е дефинирано во првиот потстав, може да се оправдаат само ако проектот ги оствари целите преку учеството на тој партнер.

2. Земјите-учеснички од секоја програма ја обезбедуваат законитоста и регуларноста на овие трошоци.

Изборот на активности надвор од подобната област од став 1 се потврдува:

(а) од органот за управување од член 102 за програмите или дел од програмите спроведени со заедничко управување со земјите-членки;

(б) од оперативните структури од член 28 за програмите или дел од програмите спроведени во земјите-кориснички во рамките на децентрализирано управување;

(в) од Комисијата за програми или дел од програми спроведени во земјите-кориснички во рамките на централизирано управување.

ПОГЛАВЈЕ III Спроведување

Оддел 1 Општи одредби

Член 98

Модалитети за спроведување

1. За прекуграничната соработка спомената во член 86(1)(а), програмите во главно се спроведуваат со поделено управување на земјите-членки со органите од член 102 при што се сноси одговорност за спроведување на целата прекугранична програма во земјите-членки што учествуваат и во земјите-кориснички.

За таа цел, земјите-членки и земјите-кориснички што учествуваат во прекугранична програма мора да се подготвени за спроведување на целата програмата на целата подобна територија според одредбите споменати во Оддел 2 од ова Поглавје.

Пред донесувањето на прекуграничната програма во согласност со член 91(6), Комисијата може да ги побара од земјите-учеснички информациите што смета дека се потребни за потврдување на капацитетот на органите од член 102 за сообразност со одговорностите одредени во Оддел 2 од ова Поглавје.

Во случаите кога земјите-членки и земјите-кориснички што учествуваат во прекугранична програма сè уште не се подготвени за спроведување на целата програма според овие модалитети, се применуваат преодните аранжмани утврдени во член 99.

2. За прекуграничната соработка спомената во член 86(1)(б), програмите се спроведуваат во рамките на централизирано или децентрализирано управување во согласност со член 53 од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002, со Комисијата или националниот координатор за авторизација и оперативните структури во секоја земја-учесничка што сноси одговорност за спроведување на програмата во соодветната земја.

Во овој контекст, прекуграничната програма се спроведува според одредбите во Оддел 3 од ова Поглавје.

За прекуграничната соработка спомената во член 86(1)(б), цел за сите земјо-кориснички ќе биде децентрализирано управување.

Член 99

Преодни договори

1. За прекуграничната соработка во член 86(1)(а) кога земјите-учеснички сè уште не се подготвени за спроведување на целата прекугранична програма со заедничко управување со земјите-членки според одредбите утврдени во Оддел 2 од ова Поглавје, програмата се спроведува според преодните договори утврдени во овој член.

2. Финансискиот план вклучен во прекуграничната програма од првиот потстав од член 94(2) содржи:

(а) табела што ги вклучува сите земји-членки што учествуваат, и

(б) табела за секоја од земјите-кориснички што учествуваат.

3. Делот од прекуграничната програма што се однесува на земјите-членки што учествуваат се спроведува според одредбите во Оддел 2 од ова Поглавје.

Делот од прекуграничната програма што се однесува на земјите-кориснички што учествуваат се спроведува според одредбите од Оддел 3 од ова Поглавје, со исклучок на член 142. Се применуваат одредбите што се однесуваат на заедничкиот комитет за следење од член 110.

4. Одредбите за спроведување што се содржани во прекуграничната програма како што е наведено во член 94(1)(ж) прават разлика меѓу модалитетите што важат за земјите-членки што учествуваат и оние за земјите-кориснички што учествуваат.

5. По изборот на заеднички активности во согласност со одредбите од член 95, органот за управување му го издава договорот за грант на главниот корисник од земјите-членки што учествуваат.

Во случај на децентрализирано управување, оперативните структури во земјите-кориснички што учествуваат им издаваат грантови на главните корисници од нивните соодветни земји.

Во случај на централизирано управување, Комисијата му издава грант на главниот корисник во секоја земја-корисничка што учествува.

Член 100

Прекин на преодни договори

1. Кога земјите-учеснички се подготвени да преминат на спроведување преку заедничко управување во согласност со став 1 од член 98, тие на Комисијата и

доставуваат ревидирана прекугранична програма што вклучува единствен план за финансирање заснован на повеќегодишната индикативна финансиска рамка за следните три години, заедно со ревидиран опис на системите за управување и за контрола придружен со ревидиран извештај и мислење во согласност со член 117.

Комисијата ја преиспитува прекуграничната програма и ги оценува доставените документи во согласност со член 117. Таа одлучува за донесувањето нова одлука за изменување на програмата за да може да се спроведе според договорите од член 98(1).

2. Обврските според буџетот во делот од програмата што се однесува на земјите-кориснички што учествуваат што се преземени за време на преодните договори продолжуваат да се спроведуваат според одредбите во член 99.

Оддел 2 Прекугранични програми помеѓу земји – кориснички и земји - членки

Пододдел 1

Системи за управување и за контрола

Член 101

Општи принципи

Системите за управување и за контрола на прекуграничните програми поставени од земјите-учеснички предвидуваат:

- (а) дефинирање на функциите на телата засегнати во управување и контрола и распределбата на функции во рамките на секое тело;
- (б) сообразност со начелата за поделба на функции меѓу и во рамките на такви тела;
- (в) постапки за обезбедување на точност и регуларност на трошоците пријавени во рамките на прекуграничната програма;
- (г) доверливи системи за сметководство, следење и доставување финансиски извештаи во компјутерска форма;
- (д) систем за доставување извештаи и следење кога одговорното тело го доверува извршувањето на задачи на друго тело;
- (ѓ) аранжмани за ревизија на функционирањето на системите;
- (е) системи и постапки за осигурување соодветна евиденција на ревизија;
- (ж) постапки за подготвување извештаи и за следење на нерегуларности како и за враќање на ненавремено платени суми.

Член 102

Назначување на органи

1. Земјите што учествуваат во прекугранична програма назначуваат единствен орган за управување, единствен орган за потврдување и единствен орган за ревизија, од кои сите се лоцирани во една од земјите-членки што учествуваат во прекуграничната програма. Органот за потврдување ги прима плаќањата направени од страна на Комисијата и, по правило, му плаќа на главниот корисник, во согласност со одредбите утврдени во член 104.

Органот за управување, по консултација со земјите-учеснички во програмата, формира заеднички технички секретаријат. Заедничкиот технички секретаријат му помага на органот за управување и на заедничкиот комитет за следење од член 110 и, каде што е соодветно, на органот за ревизија и органот за потврдување во спроведувањето на нивните должности.

Заедничкиот технички секретаријат може да има основано подружници во други земји-учеснички.

2. На органот за ревизија на прекуграничната програма му помага група ревизори составена од претставник од секоја земја-учесничка во прекуграничната програма што ги извршува должностите предвидени во член 105. Групата со ревизори се основа најдоцна во рок три месеци по одлуката за одобрување на прекуграничната програма. Таа го подготвува својот деловник за работата. Со неа претседава органот за ревизија на прекуграничната програма.

Земјите-учеснички може едногласно да одлучат дека органот за ревизија е овластен директно да ги извршува должностите предвидени во член 105 на целата територија опфатена со програмата без да постои потреба од група ревизори како што е дефинирано во првиот потстав.

Ревизорите се независни од системот за контрола од член 108.

3. Секоја земја-учесничка во прекуграничната програма назначува претставници во заедничкиот комитет за следење споменат во член 110.

4. Во случаите кога една или повеќе од задачите на органот за управување или органот за потврдување ги извршува тело за посредување, релевантните договори формално се евидентираат во писмена форма.

Одредбите од оваа регулатива што се однесуваат на органот за управување, органот за ревизија и органот за потврдување важат и за тоа тело за посредување.

Член 103

Функции на органот за управување

1. Органот за управување е одговорен за управување и спроведување на прекуграничната програма во согласност со принципот за стабилно финансиско управување а особено за:

(а) да обезбеди избор на активности за финансирање во согласност со критериумите што важат за прекуграничната програма и нивна сообразност со применливите правила на Заедницата и националните правила во целиот период на нивното спроведување;

(б) да обезбеди систем за снимање и чување на сметководствена документација во компјутеризирана форма и тоа за секоја активност во рамките на прекуграничната програма како и прибирање на податоци за спроведувањето што се неопходни за финансиско управување, следење, проверки, ревизија и евалуација;

(в) проверка на регуларноста на трошоците. За таа цел, самиот орган се уверува дека трошоците на секој краен корисник што учествува во одредена активност се потврдени од контролорот споменат во член 108;

(г) да овозможи спроведување на активностите според одредбите за јавни набавки во член 121;

(д) да осигури одржување на посебен сметководствен систем или соодветен сметководствен кодекс, од страна на крајните корисници и други тела вклучени во спроведувањето на активностите, и тоа за сите трансакции што се однесуваат на активноста без да е во спротивност со националните сметководствени правила;

(ѓ) да овозможи евалуацијите на прекуграничните програми да се извршат во согласност со член 109;

(е) да воспостави постапки со цел да се обезбеди сите документи што се однесуваат на трошоците и ревизијата потребни за соодветна евиденција на ревизија да се во согласност со барањата во член 134;

(ж) да му ги обезбеди на органот за потврдување сите потребни информации за постапките и проверките што се извршуваат во врска со трошоците со цел потврдување;

(з) да раководи со работата на заедничкиот комитет за следење и да му ги обезбеди документите потребни за следење на квалитетот во спроведувањето на прекуграничната програма во поглед на конкретните цели;

(с) да подготвува и, по одобрение на заедничкиот комитет за следење, да доставува до Комисијата годишни и завршни извештаи за спроведувањето споменати во член 112;

(и) да обезбедува сообразност со барањата за информации и јавност утврдени во член 62.

2. Органот за управување ги утврдува договорите за спроведување за секоја активност, таму каде што е соодветно и во договор со главниот корисник.

Член 104

Функции на органот за потврдување

Органот за потврдување на прекуграничната програма е одговорен особено за:

(а) подготовка и доставување до Комисијата на заверен извод од трошоците и повикување за наплатата;

(б) да потврдува:

(i) точност на изводот од трошоците, и дека е изведен од сигурни сметководствени системи и базиран на проверливи придружни документи;

(ii) сообразност на пријавените трошоци со применливите правила во Заедницата и националните правила и дека тие настанале во однос на избраните активности за финансирање во согласност со критериумите што важат за програмата и се во сообразност со правилата во Заедницата и националните правила.

(в) да обезбедува соодветни информации од органот за управување за постапките и проверките извршени во врска со трошоците вклучени во изводот од трошоците, за целите на потврдувањето;

(г) да води сметка за резултатите од сите ревизии извршени од страна на или на одговорност на органот за ревизија, за целите на потврдувањето;

(д) да одржува сметководствена документација во компјутеризирана форма за трошоците пријавени кај Комисијата. Органите за управување и органите за ревизија имаат пристап до тие информации. На писмено барање од Комисијата, органот за потврдување ѝ ги доставува овие информации на Комисијата, во рок од десет работни дена од приемот на барањето или друг договорен период со цел извршување документарни и теренски проверки;

(ѓ) да води сметка за повратените износи и подигнатите износи по откажувањето на целиот или дел од придонесот за одредена активност. Повратените износи повторно се плаќаат во општиот буџет на Европската унија пред затворањето на прекуграничната програма со нивно одземање од наредниот извод од трошоците;

(е) да поднесува потврда до Комисијата, до 28 февруари секоја година, каде е утврдена секоја приоритетна оиска на прекуграничната програма:

(i) подигнатиот износ од изводот од трошоците кој се доставува во текот на претходната година по откажувањето на целиот или дел од јавниот придонес за одредена активност;

- (ii) повратениот износ што бил одземен од тие изводи од трошоците;
- (iii) извод за износот што треба да се поврати до 31 декември од изминатата година класифициран според годината кога биле издадени налозите за враќање.

Член 105

Функции на органот за ревизија

1. Органот за ревизија на прекуграничната програма е функционално независен од органот за управување и органот за потврдување и е одговорен особено за:

(а) да обезбеди спроведување на ревизиите со цел да се провери ефикасното функционирање на системите за управување и контрола на прекуграничната програма;

(б) да обезбеди извршување на ревизиите за активностите врз основа на соодветна мостра со цел да се потврдат пријавените трошоци;

(в) до 31 декември секоја година од годината по донесувањето на прекуграничната програма до четвртата година по последната обврска според буџетот:

(i) да доставува до Комисијата годишен извештај за контрола што ги содржи наодите од ревизиите извршени за време на периодот од претходните 12 месеци што завршува на 30 јуни од односната година и пријавување на секакви недостатоци кај системите за управување и за контрола на програмата. Првиот извештај, што треба да се поднесе до 31 декември од годината по донесувањето на програмата, го опфаќа периодот од 1 јануари од годината на донесувањето до 30 јуни по годината на донесувањето на програмата. Информациите што се однесуваат на ревизиите извршени по 1 јули од четвртата година по последната обврска според буџетот ќе бидат вклучени во завршниот извештај за контрола што ја придружува изјавата за затворањето под точка (г) од овој став. Овој извештај се базира на ревизиите за системите и ревизиите за активности извршени под точките (а) и (б) од овој став;

(ii) да издава мислење, врз основа на контролата и ревизијата што се извршени на негова одговорност, за тоа дали системот за управување и за контрола функционира ефикасно, со цел да се обезбедат доволни докази за точноста на изводите од трошоците доставени до Комисијата и како резултат на тоа доволни докази за законитоста и регуларноста на основните трансакции.

Кога еден заеднички систем се применува за неколку прекугранични програми на ИПА, информациите под точка (i) може да се групираат во единствен извештај, додека мислењето и изјавата под точка (ii) може да ги опфаќаат сите засегнати прекугранични програми;

(г) до Комисијата да доставува изјава за затворање со процена на валидноста на повикувањето за наплата на завршната сметка како и на законитоста и регуларноста на основните трансакции опфатени со завршниот извод од

трошоците, најдоцна до 31 декември од петтата година по последната обврска според буџетот, што е придружена со завршен извештај за контрола. Оваа изјава за затворање се базира на целата ревизорска работа извршена од страна на или на одговорност на органот за ревизија.

2. Органот за ревизија гарантира дека во ревизијата се земаат предвид меѓународно прифатените ревизорски стандарди.

3. Кога ревизијата и контролата споменати во став 1 точка (а) и (б) се извршуваат од тело што не е органот за ревизија, органот за ревизија ја обезбедува потребаната функционална независност на тие тела.

4. Доколку слабостите кај системите за управување и контрола или нивото на откриени нерегуларни трошоци не дозволуваат добивање на неквалификувано мислење за годишното мислење од став 1 точка (в) или во изјавата за затворање од став 1 точка (г), органот за ревизија ги наведува причините и го проценува размерот на проблемот и неговото финансиско влијание.

Член 106

Евиденција на ревизија

За целите на ревизиите од член 105(1)(б), евиденцијата на ревизијата се смета за соодветна каде што, за засегнатата прекугранична програма, е во согласност со следниве критериуми:

(а) дозволува усогласување на вкупниот износ одобрен за Комисијата со деталните сметководствени правила и придружните документи кај органот за потврдување, органот за управување, телата за посредување и главните корисници во однос на активностите кофинансирани во рамките на прекуграничната програма;

(б) дозволува проверка на плаќањето на јавниот придонес до главниот корисник и до секој краен корисник;

(в) дозволува проверка на барањето на критериумите за избор утврдени од заедничкиот комитет за следење за прекуграничната програма;

(г) ги содржи, во поглед на секоја активност, техничките спецификации и планот за финансирање, документите што се однесуваат на одобрувањето на грант, документите што се однесуваат на постапките за јавни набавки, извештаи за напредокот и извештаи за извршените проверки и ревизии.

Член 107

Ревизија на активностите

1. Ревизиите споменати во член 105(1)(б) се извршуваат на секој период од 12 месеци од 1 јули од годината по донесувањето на прекуграничната програма за

мостра од активности избрани според начин утврден или одобрен од органот за ревизија во договор со Комисијата.

Ревизиите се извршуваат на самото место врз основа на документација и податоци со кои располага крајниот корисник.

Земјите-учеснички ја обезбедуваат соодветна прераспределба на тие ревизии во текот на периодот на спроведување.

2. Ревизиите го потврдуваат исполнувањето на следниве услови:

(а) активноста ги исполнува критериумите за избор за прекуграничната програма и била спроведена во согласност со одлука за одобрување и ги исполнува кои било применливи услови што се однесуваат на нејзината функционалност и употреба или целите што треба да се постигнат;

(б) пријавените трошоци одговараат на сметководствената документација и придружните документи со кои располага крајниот корисник;

(в) пријавените трошоци од страна на крајниот корисник се во согласност со правилата на Заедницата и националните правила;

(г) јавниот придонес му бил платен на крајниот корисник во согласност со член 40(9).

3. Кога забележаните проблеми се системски по природа и затоа наложуваат ризик по другите активности во рамките на прекуграничната програма, органот за ревизија обезбедува извршување на дополнителни испитувања, вклучувајќи и дополнителна ревизија во случаите каде што е потребно, за утврдување на размерот на тие проблеми. Потребната акција за спречување и корекција се презема од односните органи.

4. Не помалку од 5 % од вкупните трошоци пријавени од главните корисници и потврдени кај Комисијата во завршниот извод од трошоците се ревидираат во согласност со став 2 пред затворањето на прекуграничната програма.

Член 108

Систем за контрола

1. Со цел потврдување на трошоците, секоја земја-учесничка формира систем за контрола што овозможува проверка на испораката на кофинансирани производи и услуги, стабилноста на трошоците пријавени за активностите или дел од активностите спроведени на негова територија, и сообразност на тие трошоци и поврзаните активности, или дел од тие активности, со правилата на Заедницата и, каде што е соодветно, националните правила.

За таа цел секоја земја-учесничка назначува контролори што се одговорни за докажување на законитоста и регуларноста на трошоците што ги пријавува секој краен корисник што учествува во активноста. Земјите-учеснички може да

донесат одлука за назначување единствен контролор за целата област на програмата.

Во случај кога проверката на испораката на кофинансирани производи и услуги може да се изврши само во однос на целата активност, таквата проверка се извршува од контролорот на земјата-учесничка каде што е лоциран главниот корисник или од органот за управување.

2. Секоја земја-учесничка овозможува потврдување на трошоците од страна на контролорите во рок од три месеци од датумот на нивното доставување од главниот корисник до контролорите.

Пододдел 2

Евалуација и следење

Член 109

Евалуација

1. Евалуацијата има за цел подобрување на квалитетот, ефикасноста и конзистентноста на помошта од фондовите на Заедница и стратегијата и спроведувањето на прекуграничните програми притоа земајќи ја предвид целта за одржлив развој и односното законодавство на Заедницата што се однесува на влијанието на животната средина и стратешка оценка на животната средина.

2. Земјите-учеснички заеднички извршуваат *претходна* евалуација што ја опфаќа секоја прекугранична програма.

Претходните евалуации имаат за цел оптимизирање на распределбата на буџетските средства во рамките на прекуграничните програми и подобрување на квалитетот за програмирање. Тие ги утврдуваат и проценуваат разликите, празнините и потенцијалот за развој, целта што треба да се постигне, очекуваните резултати, количински изразените цели, кохеренцијата со релевантниот повеќегодишен индикативен плански документ(и), значењето за Заедницата, стекнатото искуство од претходното програмирање и квалитетот на постапките за спроведување, следење, евалуација и финансиско управување.

Претходната евалуација се приложува како анекс кон прекуграничната програма.

3. За време на периодот на програмирање, земјите-учеснички спроведуваат евалуации во врска со следењето на оперативните програми, особено кога ова следење посочува значајно отскокнување од првично поставените цели или кога има предлози за ревизија на прекуграничната програма. Резултатите се испраќаат до заедничкиот комитет за следење на прекуграничната програма и до Комисијата.

Кога резултатите се од корист за ревизија на опомената за програмата како што е наведено во член 93, за нив ќе се дискутира во ИПА комитетот во периодот на поднесување на ревидираната прекугранична програма.

4. Евалуациите се извршуваат од страна на експерти или тела, внатрешни или надворешни, функционално независни од органите за потврдување и ревизија од член 102. Резултатите се објавуваат според правилата кои се применуваат за пристап до документите.

5. Оценувањето се финансира од буџетот за техничка помош како што е утврдено во член 94(1)(f).

Член 110

Заеднички комитет за следење

1. Земјите-учеснички формираат заеднички комитет за следење за секоја прекугранична програма во рок од три месеци од датумот на известување на земјите-учеснички за одобрувањето на прекуграничната програма.

Заедничките комитети за следење се состануваат најмалку два пати годишно, на иницијатива на земјите-учеснички или на Комисијата.

Во случај на прекугранична програма што се спроведува според преодните договори од член 99, за земјата-корисничка каде помошта се спроведува на децентрализирана основа, заедничкиот комитет за следење ја има улогата на секторски комитет за следење наведен во член 59.

2. Секој заеднички комитет за следење подготвува свој деловник за работата во рамките на институционалната, правната и финансиската рамка на земјите-учеснички и во сообразност со мандатот на заедничкиот комитет за следење утврден од Комисијата, со цел да ги остварува своите цели во согласност со тековната Регулатива. Тој се донесува во договор со органот за управување и, во случај на програма спроведена според преодните договори од член 99, во договор со националниот(те) ИПА координатор(и) од земјата-корисничка(и) што учествува(ат).

3. Со заедничкиот комитет за следење претседава претставник на една од земјите-учеснички или органот за управување.

Во одлучувањето на неговиот состав во согласност со член 102(3), земјите-учеснички водат сметка за одредбите од член 87.

4. Комисијата учествува во работата на заедничкиот комитет за следење, во советодавна функција. Претставник на Европската инвестициска банка и Европскиот инвестициски фонд може да учествува во советодавна функција за оние прекугранични програми за кои Европската инвестициска банка и Европскиот инвестициски фонд даваат придонес.

5. Заедничкиот комитет за следење се уверува во ефикасноста и квалитетот на спроведувањето на прекуграничната програма, во согласност со следниве одредби:

(а) ги разгледува и одобрува критериумите за избор на активности финансирани од прекуграничната програма и одобрува ревизија на тие критериуми во согласност со потребите за програмирање;

(б) периодично го разгледува постигнатиот напредок во остварувањето на специфичните цели на прекуграничната програма врз основа на документи поднесени од органот за управување и, во случај на програми што се спроведуваат според преодните договори од член 99, од оперативните структури во земјите-кориснички што учествуваат;

(в) ги испитува резултатите од спроведувањето, особено остварувањето на целите одредени за секоја приоритетна оска и евалуациите наведени во член 57(4) и во член 109;

(г) ги разгледува и одобрува годишните и завршните извештаи за спроведување од член 112 и, во случај на програма спроведена според преодните договори од член 99, ги испитува извештаите од член 144;

(д) добива известувања за годишниот извештај за контрола од член 105 (1)(в) и, како што е во случај со програма спроведена според преодните договори од член 99, за годишниот(те) извештај(и) за ревизија на активности од член 29(2)(б) прва алинеја, и за сите релевантни забелешки на Комисијата по испитувањето на тие извештаи;

(ѓ) сноси одговорност при избирањето активности но оваа функција може да се додели на управен комитет кој му доставува извештаи;

(е) предложува каква било ревизија или испитување на прекуграничната програма што ќе го овозможи достигнувањето на целите од член 86(2) или ќе го подобри нејзиното управување, вклучувајќи го и нејзиното финансиско управување;

(ж) разгледува и одобрува каков било предлог за изменување на содржината на прекуграничната програма.

Член 111

Договори за следење

1. Органот за управување и заедничкиот комитет за следење обезбедуваат квалитет во спроведувањето на прекуграничната програма.

2. Органот за управување и заедничкиот комитет за следење извршуваат следење со упатување на финансиските показатели и показателите од член 94(1)(г).

3. Размената на податоци меѓу Комисијата и органите споменати во член 102 за целите на следење се извршува по електронски пат.

Член 112

Годишен извештај и завршен извештај за спроведување

1. Најдоцна до 30 јуни секоја година, органот за управување испраќа до Комисијата годишен извештај за спроведувањето на прекуграничната програма со одобрение од заедничкиот комитет за следење. Првиот годишен извештај се доставува втората година по донесувањето на програмата.

Органот за управување доставува завршен извештај за спроведување на прекуграничната програма најдоцна до 31 декември од четвртата година по последната обврска според буџетот.

2. Извештаите од став 1 ги вклучуваат следниве информации:

(а) напредокот постигнат во спроведувањето на прекуграничната програма и приоритетите во врска со нејзините специфични цели кои може да се потврдат, со количинско определување, секаде и секогаш кога го користат количинското определување, користејќи ги показателите од член 94(1)(г) на ниво на приоритетната оска;

(б) финансиското спроведување на прекуграничната програма, каде детално се наведува секоја приоритетна оска:

(i) трошоците исплатени од корисникот вклучени во повикувањето за наплата што се испраќа до органот за управување и соодветниот јавен придонес,

(ii) вкупните плаќања добиени од Комисијата и количинско определување на финансиските показатели од член 111(2); и

(iii) трошоците платени од телото одговорно да врши плаќања до корисниците;

(в) чекорите што се преземени од страна на органот за управување или од заедничкиот комитет за следење со цел обезбедување квалитет и ефикасност во спроведувањето, особено:

(i) мерки за следење и евалуација, вклучувајќи и подготовки за прибирање податоци;

(ii) резиме на какви било значајни проблеми кои се среќавале во спроведувањето на прекуграничната програма и какви било преземи мерки, вклучувајќи го и одзивот на забелешките во член 113 каде што е соодветно;

(iii) искористувањето на техничка помош;

(г) мерките преземени за обезбедување информации и изнесување на прекуграничната програма во јавност;

(д) информации за значајни проблеми во врска со сообразноста со правилата на Заедницата кои се среќавале во спроведувањето на прекуграничната програма и мерките преземени за нивно решавање;

(ѓ) искористеноста на помошта што по финансиските корекции од член 138 му е достапна на органот за управување или на друго јавно тело за време на периодот на спроведување на прекуграничната програма;

(е) во случај на програми спроведени според преодните договори од член 99, напредокот постигнат во спроведувањето во рамките на поделено управување на целата територија на прекуграничната програма.

Каде што е соодветно, информациите од точка (а) до (е) од овој став може да се достават како резиме.

Информациите под точките (в) и (ѓ) не треба да се вклучат ако немало поголеми измени од претходниот извештај.

3. Комисијата ги известува земјите-учеснички за своето мислење за содржината на одреден годишен извештај за спроведување доставен од органот за управување во рок од три месеци од датумот на прием. За финалниот извештај за прекуграничната програма, временскиот рок е најмногу пет месеци од датумот на прием на извештајот. Доколку Комисијата не одговори во утврдениот рок, се смета дека извештајот е прифатен.

Член 113

Годишно испитување на програмите

1. Секоја година, при поднесување на годишниот извештај за спроведување од член 112, Комисијата и органот за управување го испитуваат напредокот постигнат во спроведувањето на прекуграничната програма, основните резултати постигнати во текот на изминатата година, финансиското спроведување и други фактори во поглед на подобрување на спроведувањето.

Сите аспекти од работењето на системот за управување и за контрола покренати во последниот годишен извештај за контрола, од член 105(1)(в)(i), исто така може да се испитаат.

2. По испитувањето од став 1, Комисијата може има коментари до земјите-учеснички и органот за управување, за што го информира заедничкиот комитет за следење. Земјите-учеснички ја известуваат Комисијата за активноста преземена како реакција на коментарите.

Пододдел 3

Одговорност на земјите-учеснички и на Комисијата

Член 114

Управување и контрола

1. Земјите-учеснички се одговорни за управување и за контрола на прекуграничните програми особено преку следниве мерки:

(а) обезбедување согласност на системите за управување и за контрола на прекуграничните програми со член 101 и 105 како и нивно ефикасно функционирање;

(б) спречување, откривање и исправка на неправилностите и поврат на ненавремено платените суми заедно со камата за задоцнетите плаќања каде што е соодветно. Тие за ова ја известуваат Комисијата, како и за напредокот на административните и правните постапки.

2. Без да е во спротивност со одговорноста на земјите-учеснички за откривање и исправка на неправилностите и за поврат на ненавремено платените суми, органот за потврдување обезбедува враќање од страна на главниот корисник на секоја платена сума како резултат на неправилности. Крајните корисници на главниот корисник повторно му ги плаќаат ненавремено платените суми според нивен меѓусебен договор. Доколку главниот корисник не успее да обезбеди повторно плаќање од одреден краен корисник, земјата-учесничка на чија територија се наоѓа крајниот корисник на органот за потврдување му ја исплаќа ненавремено платената сума на тој краен корисник.

Член 115

Опис на системите за управување и за контрола

1. Пред исплатата на претфинансирањето од член 128, земјите-членки на чија територија се наоѓа органот за управување доставуваат опис на системите за управување и за контрола до Комисијата, кој особено ги содржи организацијата и постапките за:

(а) органите за управување и органите за потврдување како и телата за посредување од член 102;

(б) органот за ревизија и кои било други тела што вршат ревизија на нејзина одговорност како што е утврдено во член 102.

2. Во однос на органот за управување, органот за потврдување и секое тело за посредување, земјата-членка спомената во став 1 на Комисијата ѝ ги доставува следниве информации:

(а) опис на задачите што им се доверени;

(б) организациска структура на телото, распределба на задачи меѓу или во рамките на нивните оддели и индикативниот број на распределени работни места;

(в) постапките за избор и одобрување на активности;

(г) постапките за добивање, проверка и потврдување на барањата за исплата на корисниците, како и постапките за овластување на плаќањата на корисниците и за нивното извршување и внесување во сметките;

(д) постапките за подготовка и потврдување на изводите од трошоците и за нивно поднесување до Комисијата;

(ѓ) упатување на писмените постапки утврдени за целите на точките (в), (г) и (д);

(е) правилата за квалификуваност утврдени од земјите-учеснички и применливи за прекуграничната програма;

(ж) системот за чување на деталната сметководствена евиденција за активностите во рамките на прекуграничната програма.

3. Во однос на органот за ревизија и други тела, земјата-членка спомената во став 1 на Комисијата ѝ ги доставува следниве информации:

(а) опис на нивните соодветни задачи и нивниот меѓусебен однос;

(б) организациска структура на органот за ревизија и секое од телата вклучени во извршување на ревизија што се однесува на прекуграничната програма, со опис на начинот на обезбедување на нивната независност, индикативниот број на распределени работни места и квалификациите на кадарот;

(в) постапките за следење на спроведувањето на препораките и поправните мерки што произлегуваат од извештаите за ревизија;

(г) постапката, каде што е соодветно, за надзор на работата на телата вклучени во извршување на ревизија што се однесува на прекуграничната програма од страна на органот за ревизија;

(д) постапките за подготовка на годишниот извештај за контрола и изјавите за затворање.

Член 116

Процена на системите за управување и за контрола

1. Описот од член 115 е дополнет со извештај за утврдување на резултатите од процена на структурата на системите со мислење за нивната сообразност со член 101 и 105. Доколку во мислењето има воздржаност, извештајот ја наведува сериозноста на недостатоците. Засегнатата земја-учесничка ја известува

Комисијата за поправните мерки што треба да се преземат и за распоредот за нивно спроведување, и последователно дава потврда за спроведувањето на мерките и повлекувањето на соодветната воздржаност.

2. Извештајот и мислењето од став 1 се утврдуваат од органот за ревизија или од јавно или приватно тело што функционира независно од органите за управување и органите за потврдување што ја извршуваат својата работа имајќи ги предвид меѓународно прифатените ревизорски стандарди.

3. Кога засегнатиот систем за управување и за контрола во суштина е ист со тој за помош одобрена според Регулацијата (ЕЗ) бр. 1083/2006, може да се води сметка и за резултатите од ревизиите спроведени од националните ревизори и ревизорите во Заедницата во врска со тој систем за целите на утврдување на извештајот и мислењето од став 1.

4. Извештајот од став 1 се смета за прифатен, и исплатите за претфинансирање се извршуваат, во следниве околности:

(а) во рок од два месеци од датумот на прием на извештајот кога гореспоменатото мислење е без воздржаност и во отсуство на забелешки од Комисијата;

(б) доколку мислењето содржи воздржаност, по потврдата до Комисијата за спроведување на поправните мерки што се однесуваат на клучни елементи од системите и за повлекување на соодветните забелешки, како и во отсуство на забелешки од Комисијата во рок од два месеци од датумот на потврдување.

Член 117

Услови за промена на преодните договори

1. Во случајот на прекугранична програма спроведена според преодните договори од член 99, кога земјите-учеснички се подготвени да преминат на модалитетите за спроведување од член 98(1), тие поднесуваат ревидиран опис на системите за управување и за контрола до Комисијата, придружен со ревидиран извештај и мислење во согласност со член 116(1).

2. Кога мислењето содржи воздржаност, одлуката на Комисијата за изменување на програмата може да се донесе само ако Комисијата добила потврдување дека биле спроведени корективните мерки што се однесуваат на клучни елементи на системите и дека била повлечена соодветната воздржаност.

Член 118

Заклучок и известување за договорите меѓу земјите-учеснички

Покрај информациите наведени во член 115 (2) и (3), описот на системите за управување и за контрола ги вклучува одобрените договори меѓу земјите-учеснички со кои на органот за управување, органот за потврдување и органот за ревизија им се дозволува извршување на должностите што произлегуваат од

оваа регулатива и обезбедување сообразност на земјите-учеснички со нивните обврски во однос на извршување на сè уште нереализираните плаќања како што е утврдено во член 114(2).

Тие договори, заедно со одредбите што се однесуваат на правилата и постапките за јавни набавки како што е наведено во член 121, се вклучуваат во писмен договор склучен меѓу земјите-учеснички и во прилог на описот на системите за управување и за контрола од член 115.

Член 119

Одговорности на Комисијата

1. Комисијата се уверува, во согласност со постапките утврдени во член 116, дека земјите-учеснички формирале системи за управување и контрола во сообразност со член 101 и 105 и, врз основа на годишните извештаи за контрола и годишното мислење на органот за ревизија од член 105(1)(в) како и сопствените ревизии, дека системите функционираат ефикасно за време на периодот на спроведување на прекуграничните програми.

2. Без да е во спротивност со ревизиите извршени од земјите-учеснички, службени лица на Комисијата или овластени претставници на Комисијата може да извршуваат теренски ревизии за потврдување на ефикасното функционирање на системите за управување и за контрола, што може да вклучуваат ревизии за активности опфатени со прекуграничните програми, со известување од најмалку десет работни дена, освен во итни случаи. Службените лица или овластените претставници на земјите-учеснички може да бидат вклучени во такви ревизии.

Службените лица на Комисијата или овластените претставници на Комисијата, што се овластени за извршување теренски ревизии, имаат пристап до книгите и целата документација, вклучувајќи и документација и мета податоци подготвени или добиени и снимени на електронски медиум, што се однесуваат на трошоци финансирани од средства на Заедницата.

Тие надлежности за ревизија нема да влијаат на примената на националните одредби што задржуваат одредени акти за агенти специфично назначени со националното законодавство.

3. Комисијата може да наложува земјата-учесничка да извршува теренска ревизија за потврдување на ефикасното функционирање на системите или на правилноста на една или повеќе трансакции. Службените лица од Комисијата или овластени претставници на Комисијата може да бидат вклучени во такви ревизии.

Член 120

Соработка со органите за ревизија

Комисијата и органите за ревизија од прекуграничните програми соработуваат со цел координација на нивните соодветни планови и методи за ревизија и

веднаш ги разменуваат резултатите од ревизиите спроведени за системите за управување и за контрола со цел искористување на ресурсите на најдобар начин и избегнување неоправдано повторување во работата.

Комисијата и органите за ревизија редовно се состануваат, и најмалку еднаш годишно доколку тие не постигнале поинаков договор, со цел заедничко испитување на годишниот извештај за контрола и мислењето претставени во член 105 како и размена на гледишта за други прашања што се однесуваат на подобрување на управувањето и контролата на прекуграничните програми.

Член 121

Набавки

1. За доделување на договори за услуги, набавки и градежни работи, постапките за набавка се според одредбите во Поглавје 3 од Дел 2, Наслов IV од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 и Поглавје 3 од Дел 2, Наслов III од Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 2342/2002, како и Одлуката В (2006) 117 на Комисијата од 24 јануари 2006 година за правилата и постапките што важат за договорите за услуги, набавки и градежни работи финансирани од општиот буџет на Европските заедници за целите на соработка со трети земји.

Тие одредби се применуваат на целата област на прекуграничната програма, на територијата на земјите-членки како и на територијата на земјите-кориснички.

2. Одредбите во став 1 се содржани во писмениот договор склучен меѓу земјите-учеснички како што е утврдено во член 118.

3. Во случај на прекугранични програми спроведени според преодните договори споменати во член 99, став 1 не важи за делот од програмата спроведен на територијата на земјите-членки освен ако не е поинаку одлучено од земјите-членки што учествуваат.

Пододдел 4

Финансиско управување

Член 122

Заеднички правила за плаќање

1. Плаќањата од страна на Комисијата на придонесот од средствата на Заедницата се прави во согласност со издвоените средства од буџетот. Секое плаќање се книжи најрано со секоја нова обврска според буџетот.

2. Исплатите се во вид на претфинансирање, времени исплати и исплата на завршната сметка. Тие се прават до телото назначено од земјите-учеснички.

3. Најдоцна до 30 април секоја година, органот за потврдување на Комисијата ѝ доставува привремена процена на веројатните повикувања за наплата за тековната финансиска година и за следната финансиска година.

4. Сите размени што се однесуваат на финансиските трансакции меѓу Комисијата и органите и телата назначени од земјите-учеснички се прават по електронски пат. Во случаи на *виша сила*, а особено на неисправност на заедничкиот компјутерски систем или непостоење на долготрајна врска, органот за потврдување може да го испрати извештајот за трошоци и повикувањето за наплата во печатена верзија.

Член 123

Заеднички правила за пресметување на времени плаќања и плаќања на завршната сметка

Времените плаќања и плаќањата на завршната сметка се пресметуваат со примена на стапката за кофинансирање за секоја приоритетна оска за оправданите трошоци споменати во рамките на таа приоритетна оска во секој извод од трошоците заверен од органот за потврдување.

Сепак, придонесот на Заедницата преку времените плаќања и плаќањата на завршната сметка нема да биде поголем од јавниот придонес и најголемиот износ на помош од средствата на Заедницата за секоја приоритетна оска како што е утврдено во одлуката на Комисијата за одобрување на прекуграничната програма.

Член 124

Извод од трошоците

1. Сите изводи од трошоците го вклучуваат, за секоја приоритетна оска, вкупниот износ на оправдани трошоци, во согласност со член 89, што се плаќа од крајните корисници во спроведувањето на активностите и соодветните јавни трошоци што им се плаќаат или треба да им се платат на крајните корисници според условите за уредување на јавните трошоци. Трошоците што се плаќаат од крајните корисници се оправдуваат со примените фактури или сметководствени документи со еквивалентна вредност.

2. Кога придонесот од средствата на Заедницата се пресметува во однос на член 90 (2), какви било информации за трошоците освен јавните трошоци не влијаат на износот како што се пресметува врз основа на барањето за наплата.

Член 125

Акумулација на претфинансирање и на времени плаќања

Одредбите утврдени во член 40(5) се применуваат мутатис мутандис.

Член 126

Комплетност во исплаќањето на корисниците

Одредбите утврдени во член 40(9) се применуваат мутатис мутандис.

Член 127

Употреба на еврото

1. Износите што ги содржат поднесените прекугранични програми на земјите-учеснички, заверените изводи од трошоците, повикувањата за наплата и трошоците споменати во годишниот и во завршниот извештај за спроведување се изразуваат во евра.

2. Одлуките на Комисијата за прекуграничните програми, обврските на Комисијата и плаќањата, се изразуваат и извршуваат во евра.

3. Главните корисници за проекти во кои се вклучени главни корисници во земјите-учеснички што не го усвоиле еврото за своја валута на датумот на повикувањето за наплата ги претвораат во евра износите на трошоците настанати во националната валута.

Овој износ се претвора во евра според месечниот девизен курс на Комисијата во месецот кога е поднесено повикувањето за наплата до органот за управување од страна на главниот корисник. Овој курс се објавува електронски од страна на Комисијата секој месец.

4. Кога еврото ќе стане валута на земјата-учесничка, постапката за замената утврдена во став 3 продолжува да се применува за сите трошоци евидентирани на сметките од органот за потврдување пред датумот на влегување во сила на фиксниот пресметковен курс помеѓу националната валута и еврото.

Член 128

Претфинансирање

1. Според одлуката на Комисијата за одобрување на прекуграничната програма, и по прифаќањето на извештајот од член 116, Комисијата плаќа единствен износ на претфинансирање до телото назначено од земјите-учеснички.

Износот на претфинансирањето изнесува 25 % од првите три обврски според буџетот за програмата.

Износот на претфинансирањето може да се плати на две рати, онаму каде што е потребно, во однос на достапноста на обврската според буџетот.

2. Целиот износ што се плаќа како претфинансирање ѝ се надоместува на Комисијата од страна на телото назначено од земјите-учеснички ако не испрати повикување за наплата во рамките на прекуграничната програма во рок од 24

месеци од датумот кога Комисијата ја плаќа првата рата од износот на претфинансирањето.

Член 129

Камата

Одредбите утврдени во член 36 се применуваат мутатис мутандис.

Член 130

Пребивање

Сумата што се плаќа како претфинансирање целосно се пребива од сметките на Комисијата кога прекуграничната програма се затвора во согласност со член 133.

Член 131

Прифатливост на повикувањата за времена наплата

1. Секое времево плаќање од страна на Комисијата е предмет на следниве услови што треба да се исполнуваат:

(а) до Комисијата мора да има испратено повикување за наплата и извод од трошоците во согласност со член 124;

(б) за време на целиот период за секоја приоритетна оиска Комисијата да не плаќа повеќе од најголемиот износ на помошта од средствата на Заедницата како што е утврдено во одлуката на Комисијата за одобрување на прекуграничната програма;

(в) органот за управување мора да го има доставено до Комисијата последниот годишен извештај за спроведувањето во согласност со член 112;

(г) отсуство на образложено мислење од страна на Комисијата во однос на непочитување според член 226 од Договорот, што се однесува на активноста (активностите) за кои се пријавуваат трошоците во односното повикување за наплата.

2. Доколку не се исполнети еден или повеќе од условите во став 1, земјите-учеснички и органот за потврдување добиваат известување од Комисијата во рок од еден месец со цел преземање на соодветните чекори за поправање на состојбата.

Член 132

Датум на прикажување на повикувањата за времена наплата и одложувања на плаќањето

1. Органот за потврдување ги испраќа до Комисијата барањата за времени плаќања за секоја прекугранична програма, колку што е можно, во три одделни наврати секоја година. За плаќањето да се изврши од Комисијата во тековната година, последниот рок до кога може да се поднесе повикување за наплата е 31 октомври.

2. Со тоа што подлежи на достапно финансирање, и отсуството на одложување на плаќањата во согласност со член 136, Комисијата го врши временото плаќање не подоцна од два месеци по датумот на кој повикувањето за наплата кое ги исполнува условите од член 131 е регистрирано кај Комисијата.

Член 133

Услови за плаќање на завршната сметка

1. Комисијата ја плаќа завршната сметка под услов:

(а) органот за потврдување да испрати повикување за наплата составено од следниве документи и тоа до 31 март од петтата година по последната обврска според буџетот:

(i) повикување за наплата на завршната сметка и извод од трошоците во согласност со член 124;

(ii) завршниот извештај за спроведување за прекуграничната програма, вклучувајќи ги и информациите утврдени во член 112;

(iii) изјава за затворање спомената во член 105(1)(г); и

(б) ако не постои образложено мислење од страна на Комисијата во однос на непочитување според член 226 од Договорот, што се однесува на активноста (активностите) за кои се пријавуваат трошоците во односното повикување за наплата.

2. Во случај да не се испратат кои било документи од став 1 до Комисијата тоа автоматски резултира со неприфаќање на завршната сметка, во согласност со член 137.

3. Комисијата ги известува земјите-учеснички за своето мислење за содржината на изјавата за затворање во рок од пет месеци од датумот на примање.

Изјавата за затворање се смета дека е прифатена во отсуство на забелешки од Комисијата во рок од пет месеци.

4. Со тоа што подлежи на достапно финансирање, Комисијата ја плаќа завршната сметка во рок од 45 дена од последниот од следниве датуми:

(а) датумот на кој ја прифаќа завршната сметка во согласност со член 112; и

(б) датумот на кој ја прифаќа изјавата за затворање.

5. Без да е во спротивност со став 6, салдото од обврските според буџетот се поништува 12 месеци по плаќањето на завршната сметка. Прекуграничната програма се смета за затворена штом настапи еден од следниве случаи:

(а) плаќањето на завршната сметка одредено од Комисијата врз основа на документите од став 1;

(б) испраќањето на известувањето за задолжување за суми ненавремено платени од Комисијата на земјите-учеснички во однос на прекуграничната програма;

(в) поништувањето на завршната сметка на обврската според буџетот.

Комисијата ги известува земјите-учеснички за датумот на затворање на прекуграничната програма во рок од два месеца.

6. И покрај резултатите од сите ревизии извршени од Комисијата или од Европскиот суд на ревизори, завршната сметка платена од Комисијата за прекуграничната програма може да биде изменета во рок од девет месеци од датумот на кој истата е платена, или кога има негативно салдо кое треба да се исплати од страна на земјите-учеснички, во рок од девет месеци од датумот на издавање на известувањето за задолжување. Таквата измена на салдото не влијае на датумот на затворање на прекуграничната програма како што е утврдено во став 5.

Член 134

Достапност на документи

1. Без да е во спротивност со прописите за регулирање на државната помош според член 87 од Договорот, управниот орган осигурува сите придружни документи во врска со трошоците и ревизиите на засегнатата прекугранична програма да бидат достапни на Комисијата и на Судот на ревизори за период од три години по затворањето на прекуграничната програма како што е дефинирано во член 133(5).

Овој период се прекинува или во случај на правни постапки или по соодветно мотивирано барање на Комисијата.

2. Документите се чуваат или во формата на оригиналите или во заверени верзии кои треба да бидат во сообразност со оригиналите за заемно прифатени носачи на податоци.

3. Управниот орган води евиденција за телата кои ги чуваат оригиналните придружни документи кои се однесуваат на трошоците и проверките, вклучувајќи:

(а) документи кои се однесуваат на посебно направени трошоци и пријавени исплати направени во рамки на помошта и кои се потребни за доволна евиденција на ревизијата вклучувајќи документи кои претставуваат доказ за самата испорака на кофинансирани производи или услуги;

(б) извештаи и документи кои се однесуваат на проверки извршени од телата наведени во член 102.

4. Управниот орган осигурува документите од став 1 како и извадоци или копии од истите да се набават, да бидат достапни за инспекција, спроведена од лица и тела назначени за тоа, вклучувајќи барем овластен персонал од управниот орган, органот за потврдување, тела за посредување и органот за ревизија и овластени службени лица на Комисијата и нивните овластени претставници.

5. Следните се сметаат како најмалку заемно прифатени носачи на податоци како што е наведено во став 2:

(а) фотокопии на оригинални документи;

(б) микро-документација од оригинални документи;

(в) електронски верзии на оригинални документи;

(г) документи кои единствено постојат во електронска верзија.

6. Постапката за потврдување на сообразноста на документите чувани во заемно прифатени носачи на податоци со оригиналниот документ се утврдува од страна на националните власти и осигурува дека верзиите кои се чуваат се во сообразност со националните правни барања и се веродостојни за извршување ревизија.

7. Кога документите постојат единствено во електронска верзија, компјутерските системи кои се користат мора да ги задоволуваат прифатените безбедносни стандарди кои осигуруваат дека документите кои се чуваат мора да се во сообразност со националните правни барања и се веродостојни за извршување ревизија.

Член 135

Прекинување на крајниот рок за плаќање

1. Крајниот рок за исплати може да биде прекинат од назначениот координатор за авторизација со назначување во смисла на значењето на Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002 за максимум период од шест месеци доколку:

(а) во извештај на национално тело за ревизија или пак на тело на Заедницата за ревизија постои доказ да се предложи значителен недостаток во функционирањето на системите за управување и за контрола;

(б) назначениот координатор за авторизација треба да спроведе дополнителни потврдувања по информациите кои му го привлекле вниманието известувајќи го дека трошоците во еден заверен извод на трошоци се поврзани со сериозни неправилности кои не биле поправени.

2. Земјите-учеснички и органот за потврдување се известуваат веднаш за причините за прекинувањето. Прекинувањето завршува веднаш штом земјите-учеснички ќе ги преземат потребните мерки.

Член 136

Одложување на исплати

1. Сите или дел од времените плаќања на ниво на приоритетни оски или програми може да бидат одложени од Комисијата доколку:

(а) постои сериозен недостаток во системот за управување и за контрола на програмата што влијае на веродостојноста на постапката за потврдување на плаќањата и за кој не се преземени поправни мерки; или

(б) трошоците во заверен извод за трошоци се поврзуваат со сериозни неправилности што не биле поправени; или

(в) постои сериозно прекршување на обврските од страна на земјите-учеснички според член 114.

2. Комисијата може да одлучи да ги одложи сите или дел од времените плаќања по давањето можност на земјите-кориснички за претставување на своите согледувања во рамки на период од два месеци.

3. Комисијата го прекинува одложувањето на сите или на дел од времените плаќања во случај кога земјите-учеснички ги преземале потребните мерки што овозможуваат укинување на одложувањето. Кога земјите-учеснички не ги преземале потребните мерки, Комисијата може да донесе одлука за откажување на целиот или на дел од придонесот на Заедницата за прекуграничната програма, во согласност со член 138.

Член 137

Автоматско поништување на одобрени средства

Автоматското и конечното поништување на одобрените средства од кој било дел од обврската според буџетот за прекугранична програма е во согласност со правилата утврдени во став 3 член 166 од Регулативата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002.

Член 138

Финансиски корекции и неправилности

1. Со цел да има финансиски корекции, односните одредби содржани во членовите 98, 99, 100, 101 и 102 од Регулативата (ЕЗ) бр. 1083/2006 се применуваат мутатис мутандис.
2. Со цел да се исправат неправилностите, односните одредби содржани во членовите 27 до 34 од Регулативата (ЕЗ) бр. 1828/2006¹ на Комисијата за утврдување на правилата за спроведувањето на Регулативата (ЕЗ) бр. 1083/2006 на Советот и на Регулативата (ЕЗ) бр. 1080/2006 се применуваат мутатис мутандис.

Оддел 3 Прекугранични програми помеѓу земји - кориснички

Пододдел 1

Системи за управување и за контрола

Член 139

Структури и органи

1. За секоја прекугранична програма, секоја земја-корисничка што учествува утврдува оперативна структура за делот од програмата што се однесува на засегнатата земја.
 2. Должностите на оперативните структури ја вклучуваат подготовката на прекуграничните програми во согласност со член 91.
 3. Оперативните структури на земјите-кориснички што учествуваат блиску соработуваат во програмирањето и спроведувањето на односната прекугранична програма.
 4. За секоја прекугранична програма меѓу земјите-кориснички, односните оперативни структури основаат заеднички технички секретаријат за обезбедување помош за оперативните структури и за заедничкиот комитет за следење од член 142 при извршувањето на нивните соодветни должности.
- Заедничкиот технички секретаријат може да има основано подружници во секоја од земјите-учеснички.
5. Во случај на децентрализирано управување, функциите и одговорностите на оперативните структури, мутатис мутандис, се оние наведени во член 28. Дополнително, следните одредби се применуваат:

¹ OS L 371, 27.12.2006, p. 1.

(а) Оперативните структури во секоја земја-корисничка што учествува вклучуваат една агенција за спроведување што се основа во рамките на националната администрација или под нејзина директна контрола.

(б) Националниот координатор за авторизација во секоја земја-корисничка што учествува, по консултација со националниот ИПА координатор, назначува службеник за одобрување програми да раководи со агенцијата за спроведување.

Службениците за одобрување програми се функционери од државната администрација на земјите-кориснички. Тој/таа е одговорен(на) за активностите што ги извршува агенцијата за спроведување.

(в) Агенциите за спроведување се одговорни за распишување тендери и склучување договори, за пресметките на плаќањата и финансиските извештаи за обезбедување услуги, набавки, изведување работи и грантови за делот од прекуграничната програма што се однесува на односната земја.

Каде што е соодветно, одредбите утврдени во член 76 се применуваат мутатис мутандис.

6. Во случај на централизирано управување, функциите и одговорностите на оперативните структури се дефинираат во односните прекугранични програми, но со исклучок на постапките за распишување тендери, склучување договори и плаќања, кои се одговорност на Заедницата.

Член 140

Улогата на Комисијата во избирање активности

1. Во случај на централизирано управување, Комисијата:

(а) одобрува критериуми за избирање активности финансирани од прекуграничната програма;

(б) одобрува повици за прибирање понуди и барања за учество (Упатства за кандидати) пред објавувањето;

(в) каде што е соодветно, го одобрува составот на управниот комитет задолжен за избирање активности;

(г) формално ги потврдува активностите избрани од заедничкиот комитет за следење од член 142. Во сите случаи, Комисијата го задржува правото на конечно одобрување на избраната активност за финансирање.

2. Во случај на децентрализирано управување, правото на Комисијата на *претходна* контрола на избирањето активности се дефинира во одлуката на Комисијата за пренесување на управувањето во согласност со член 14(3).

Пододдел 2

Евалуација и следење

Член 141

Евалуација

Член 109 се применува мутатис мутандис. Сепак, во случај на централизирано управување, евалуациите од член 109(3) се извршува на одговорност на Комисијата. Во тој случај, одредбите од член 109(4) и од член 109(5) не се применуваат.

Во случај на прекугранични програми меѓу земјите-кориснички, за потребата да се спроведе *предвремената* евалуација од член 109(2) одлучува Комисијата во договор со земјите-кориснички кои учествуваат, земајќи ги предвид средствата на Заедницата распределени за програмата и во согласност со принципот на пропорционалност. *Предвремената* евалуација може да се спроведе со поддршка на Комисијата.

Во случај на децентрализирано управување, Комисијата може да изврши ад хок времени евалуации на прекуграничните програми доколку смета дека е потребно.

Член 142

Заеднички комитет за следење

1. Во случај на самите прекугранични програми, земјите-кориснички кои учествуваат формираат заеднички комитет за следење за секоја прекугранична програма. Заедничкиот комитет за следење ја исполнува задачата на секторскиот комитет за следење од член 59. По пат на отстапување од член 59(1), заедничкиот комитет за следење се формира во рок од три месеци по влегувањето во сила на првата спогодба за финансирање која се однесува на програмата.

Заедничките комитети за следење се состануваат најмалку два пати годишно, на иницијатива на земјите-учеснички или на Комисијата.

2. Секој заеднички комитет за следење подготвува свој деловник за работата во сообразност со мандатот на заедничкиот комитет за следење утврден од Комисијата и во рамките на институционалната, правната и финансиската рамка на засегнатите земји-учеснички, со цел да ја остварува својата цел во согласност со оваа Регулатива. Комитетот го донесува овој деловник за работа.

3. Со заедничкиот комитет за следење претседава претставник на една од земјите-учеснички.

Секоја земја-учесничка назначува свои претставници, вклучувајќи претставници на оперативната структура одговорна за програмата, да учествуваат во

заедничкиот комитет за следење. Во поглед на составот на заедничкиот комитет за следење, треба да се води сметка за одредбите од член 87.

4. Комисијата учествува во работата на заедничкиот комитет за следење, во советодавна функција.

5. Заедничкиот комитет за следење се уверува во ефикасноста и квалитетот на спроведувањето на прекуграничната програма, во согласност со следниве одредби:

(а) ги разгледува и одобрува критериумите за избор на активности финансирани од прекуграничната програма и одобрува ревизија на тие критериуми во согласност со потребите за програмирање;

(б) периодично го разгледува напредокот во достигнување на одредените цели на прекуграничната програма врз основа на документите доставени од оперативната структура на земјите-кориснички кои учествуваат;

(в) ги испитува резултатите од спроведувањето, особено остварувањето на целите одредени за секоја приоритетна оска и евалуациите наведени во член 57(4) и во член 141;

(г) ги испитува годишните и завршните извештаи за спроведување од член 144;

(д) добива известувања, како што е применливо, за годишниот извештај(и) за ревизорска активност од член 29 (2)(б) прва алинеја, и за сите релевантни забелешки на Комисијата по испитувањето на тој извештај;

(ѓ) комитетот е одговорен за избирањето активности, но оваа функција може да ја додели на управен комитет;

(е) предложува каква било ревизија или испитување на прекуграничната програма што ќе го овозможи достигнувањето на целите од член 86(2) или ќе го подобри нејзиното управување, вклучувајќи го и нејзиното финансиско управување;

(ж) разгледува и одобрува каков било предлог за изменување на содржината на прекуграничната програма.

Член 143

Заеднички задачи на оперативните структури и на заедничкиот комитет за следење

Оперативните структури на земјите-кориснички кои учествуваат и заедничкиот комитет за следење го осигуруваат квалитетот на спроведувањето на прекуграничната програма. Истите спроведуваат следење со упатување на показателите од член 94 (1)(г) и, во случај на децентрализирано управување, на финансиските показатели опишани во прекуграничната програма.

Годишен извештај и завршен извештај за спроведување

1. Оперативните структури на земјите-кориснички кои учествуваат во прекугранична програма им испраќаат годишен и завршен извештај за спроведувањето на прекуграничната програма на Комисијата и на односните национални ИПА координатори, по испитување на истите од заедничкиот комитет за следење.

Во случај на децентрализирано управување, извештаите исто така се праќаат до односните национални координатори за авторизација.

Годишниот извештај се поднесува до 30 јуни секоја година и за првпат во втората година по донесувањето на прекуграничната програма.

Завршниот извештај се доставува најдоцна 6 месеци по затворањето на прекуграничната програма.

2. Извештаите од став 1 ги вклучуваат следниве информации:

(а) напредокот постигнат во спроведувањето на прекуграничната програма и приоритетите во врска со нејзините специфични цели кои може да се потврдат, со количинско определување, секаде и секогаш кога го користат количинското определување, користејќи ги показателите од член 94(1)(г) на ниво на приоритетната оска;

(б) детални информации за финансиското спроведување на прекуграничната програма;

(в) чекорите што се преземени од страна на оперативните структури и/или од заедничкиот комитет за следење со цел обезбедување квалитет и ефективност во спроведувањето, особено:

(i) мерки за следење и евалуација, вклучувајќи и подготовки за собирање податоци;

(ii) резиме на сите значајни проблеми кои се среќаваат при спроведувањето на прекуграничната програма како и сите преземени мерки;

(iii) искористување на техничка помош;

(г) мерките преземени за обезбедување информации и изнесување на прекуграничната програма во јавност.

Каде што е соодветно, информациите од точка (а) до (г) од овој став може да се достават како резиме.

Информациите наведени во точка (б) се вклучуваат во извештаите единствено во случај на децентрализирано управување.

Информациите под точка (в) не треба да се вклучат ако немало поголеми измени од претходниот извештај.

Пододдел 3

Финансиско управување

Член 145

Грантови

По изборот на заеднички активности во согласност со член 95, оперативните структури во случај на децентрализирано управување и Комисијата во случај на централизирано управување, издаваат договор за грант на секој главен корисник од засегнатата земја-корисничка што учествува.

Член 146

Правила што се применуваат

Во случај на децентрализирано управување, се применуваат одредбите од член 79 ставови (1), (2) и (3) и од член 80.

НАСЛОВ III КОМПОНЕНТИ ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ И ЗА РАЗВОЈ НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ

ПОГЛАВЈЕ I Предмет на помош и квалификуваност

Оддел 1 Компонента за регионален развој

Член 147

Области и форми на помош

1. Компонентата за регионален развој може да поддржува активности според следните приоритети:

(а) сообраќајна инфраструктура, особено меѓусебно поврзување и интероперабилност помеѓу националните мрежи, како и помеѓу националните и трансевропските мрежи;

(б) мерки за животната средина поврзани со управување со отпад, водоснабдување, урбани отпадни води и квалитет на воздухот; санација на контаминирани локации и земјиште; области поврзани со одржливиот развој кои се од корист за животната средина, имено енергетската ефикасност и обновливата енергија;

(в) активности кои ја зголемуваат регионалната конкурентност и продуктивната животна средина, и охрабруваат создавање и задржување на одржливо вработување, вклучувајќи особено:

(i) обезбедување услуги за бизнис и технологија за претпријатија, особено на полињата на управување, истражување на пазарот и развој и поврзување во мрежи

(ii) пристап и употреба на информатички и комуникациски технологии;

(iii) унапредување на технолошки развој, истражување и иновации преку соработка со третостепеното образование и институциите за истражување и центри за истражување и технологија;

(iv) развој на деловни мрежи и кластери;

(v) создавање и развој на финансиски инструменти кои го олеснуваат пристапот до обртни финансии, преку капитал за потфати, заеми и гарантни фондови;

(vi) обезбедување локална инфраструктура и услуги кои придонесуваат да се олесни основањето, развојот и ширењето на нови и постојни бизниси;

(vii) инфраструктура за образование и обука, каде што е потребно за регионален развој и преку тесна координација со компонентата за развој на човечки ресурси.

2. Во рамките на оваа компонента, техничка помош може да се додели за прелиминарни студии и техничка поддршка поврзана со оправдани активности, вклучувајќи ги оние неопходни за нивно спроведување.

Техничката помош, исто така, може да финансира активности за подготвување, управување, следење, евалуација, информирање и контрола и активности да се засили административниот капацитет за спроведување на помошта според ИПА Регулативата обезбедена преку оваа компонента.

Член 148

Оправданост на трошоци

1. Трошоците во рамки на оваа компонента се оправдани доколку истите се исплатени по потпишувањето на спогодбата за финансирање по донесувањето на односната програма. Во случај на големи проекти како што е наведено во член 157, трошоците не се оправдани пред донесување на Одлука на Комисијата за одобрување на големиот проект, како што е наведено во член 157(3).

2. Покрај правилата утврдени во член 34(3), следниве трошоци не се оправдани:

(a) трошоци за одржување и изнајмување;

(б) трошоци за амортизација на инфраструктурата.

Член 149

Интензитет на помош и степен на придонес од Заедницата

1. За целите на оваа компонента, оправданите трошоци како што е наведено во член 38(1) се базирани врз јавните трошоци.
2. Придонесот на Заедницата не го надминува плафонот од 75 % од оправданите трошоци на ниво на приоритетната оска. Во исклучителни случаи и кога е соодветно оправдано во поглед на опсегот на приоритетната оска, овој плафон може да достигне 85 %.
3. За никоја активност нема да постои повисока стапка на кофинансирање од онаа што се однесува на засегнатата приоритетна оска.

Член 150

Проекти кои носат приходи

1. За целите на оваа компонента, проект кој носи приходи значи секоја активност предложена за претпристапна помош вклучувајќи инвестирање во инфраструктурата, чија употреба подлежи на трошоците кои директно ги поднесуваат корисниците и која носи приходи, или секоја активност која вклучува продажба или изнајмување на земјиште или згради.
2. Јавните трошоци за проекти кои носат приходи, кои се користат за пресметување на придонесот на Заедницата во согласност со член 149, се еднакви на дисконтираната вредност на трошокот на инвестицијата на предложениот проект минус дисконтираната вредност на нето приходот, пресметано со одземање на оперативните трошоци од глобалните приходи од инвестирањето за соодветниот референтен период, во зависност од финансиските карактеристики на проектот.
3. Кога целиот инвестициски трошок не е оправдан за кофинансирање, нето приходот се распределува во сооднос со оправданите и неоправданите трошоци од инвестицискиот трошок.
4. При пресметувањето, оперативната структура го зема предвид референтниот период соодветен за категоријата на засегнатата инвестиција, категоријата на проектот, исплатливоста која вообичаено се очекува од категоријата на засегнатата инвестиција и од применувањето на принципот „загадувачот плаќа“, и, доколку е соодветно, и од разгледувањата на достапноста, особено во секторот на животна средина.

Оддел 2 Компонента за развој на човечки ресурси

Член 151

Области и форми на помош

1. Компонентата за развој на човечки ресурси придонесува кон зајакнување на економската и социјалната кохезија како и кон приоритетите од Европската стратегија за вработување на полето на вработување, образование и обука и социјална вклученост.

2. Особено, опсегот на оваа компонента ја опфаќа помошта за лица и се фокусира на следните приоритети, од чија прецизна комбинација и концентрација ќе зависат економските и социјалните особености на секоја земја-корисничка:

(а) да се зголеми приспособливоста на работниците, претпријатијата и претприемачите, во поглед на подобрување на предвидувањето и на позитивното управување на економската промена, особено преку промовирање на:

(i) доживотно учење и зголемено инвестирање во човечки ресурси преку претпријатија и работници;

(ii) создавање и ширење на иновативни и попродуктивни форми на работна организација;

(б) да се зголеми пристапот до вработување и одржлива вклученост во пазарот на работна сила на оние кои бараат работа и на неактивните луѓе, да се спречи невработеноста, особено долгорочната невработеност и невработеноста на младите, да се охрабри активност во текот на староста и продолжување на работниот век, да се зголеми учеството на пазарот на работна сила особено преку промовирање на:

(i) создавање, модернизација и зајакнување на институции за пазарот на работна сила;

(ii) спроведување на активни и превентивни мерки кои осигуруваат рано идентификување на потребите;

(iii) подобрување на пристапот до вработување и зголемување на одржливото учество и напредокот на жените во вработувањето;

(iv) зголемување на учеството на имигрантите во вработувањето, преку зацврстување на нивната социјална интеграција;

(v) олеснување на географската и работничката мобилност на работниците и интеграција на прекуграничните пазари на трудот;

(в) да се засили социјалната вклученост и интеграцијата на загрозените групи луѓе, во поглед на нивната одржлива интеграција во вработувањето, и да постои борба против сите форми на дискриминација на пазарот на работна сила, особено преку промовирање на:

(i) начини на интеграција и повторно вработување за загрозените групи луѓе;

(ii) прифаќање на разноликост на работното место и недискриминација;

(г) да се промовираат партнерства, пактови и иницијативи преку создавање мрежи на значајни заинтересирани страни, како што се социјални партнери и невладини организации, на национално, регионално, локално ниво, со цел да постои мобилизираност за реформи на полето на вработувањето и вклучителноста на пазарот на работна сила;

(д) да се прошират и зголемат инвестициите во човечкиот капитал, особено преку промовирање на:

(i) креирање, воведување и спроведување на реформи во системите за образование и обука, со цел да се развие вработувањето луѓе и значајноста на пазарот на работна сила;

(ii) зголемено учество во образованието и обуката за време на целиот животен век;

(iii) развој на човечки потенцијал во истражување и иновации;

(iv) активности во поврзувањето во мрежи помеѓу институциите од високото образование, центрите за истражување и технологија и претпријатијата;

(ѓ) да се зајакне институционалниот капацитет и ефикасноста на јавната администрација и на јавните услуги на национално, регионално и локално ниво, и каде што е значајно, на социјалните партнери и невладините организации во поглед на реформи и добро раководење при вработување, образование и обуки, како и на социјалните полиња.

3. На иницијатива на земјата-корисничка, техничката помош во рамките на оваа компонента може да се додели како поддршка за активностите за подготвување, управување, следење, административна поддршка, информирање, евалуација и контрола на програмата и за подготвителни активности во поглед на идното управување со Европските структурни фондови.

4. Помошта се фокусира на оние политики и активности кои имаат потенцијал да дејствуваат како катализатор за промена на политиките и кои што го зголемуваат доброто раководење и партнерствата.

Оправданост на трошоци

1. Следните трошоци може да се оправдаат за активности кои спаѓаат во опсегот на член 151:

(а) трошоци за амортизација според следните кумулативни услови:

(i) да нема национален грант или грант на Заедницата кој придонел за купување на споменатата инвестиција;

(ii) трошоците за амортизација се пресметуваат со односните национални прописи за сметководство кои се применуваат;

(iii) трошоците се однесуваат единствено на периодот на кофинансирање на односното работење;

(б) во случај на грантови, индиректните трошоци пријавени паушално до 20 % од директните трошоци за одредена активност, доколку тие се направени во согласност со националните прописи, вклучувајќи ги и прописите за сметководство;

(в) набавување мебел, опрема, приспособување и модернизација на постојните инфраструктури, под услов:

(i) засегнатиот износ за односните активности подлежи на ограничување од 15 % од финансирањето според ИПА Регулативата за секоја приоритетна оска на програмата(ите) според оваа компонента;

(ii) потребни се инвестиции за задоволително спроведување на програмата(ите) според оваа компонента и придонесуваат за зголемување на влијанието на помошта;

(iii) процената, спроведена под одговорност на оперативната структура, покажува дека набавувањето е решение кое се претпочита пред останатите во поглед на најдобра вредност за парите.

2. По пат на отстапување од член 34(3), оправдани се следниве трошоци:

(а) даноци, вклучувајќи го и данокот на додадена вредност, доколку не се повратни на ниеден начин и прифатено е дека ги поднесува крајниот корисник.

(б) оперативни трошоци, вклучувајќи и трошоци за изнајмување, исклучиво поврзани со периодот на кофинансирање на активността,

(в) изнајмување или закупување, доколку тоа е единствено поврзано со периодот на кофинансирање на активността, и дека се претпочита тоа решение пред останатите во поглед на најдобра вредност за парите.

Член 153

Интензитет на помош и степен на придонес од Заедницата

1. За целите на оваа компонента, оправданите трошоци од член 38(1) се засноваат или на јавните трошоци или на вкупните трошоци, изборот се однесува на целокупната засегната програма.
2. Придонесот на Заедницата не го надминува плафонот од 85 % од оправданите трошоци на ниво на приоритетната оска.
3. За никоја активност нема да постои повисока стапка на кофинансирање од онаа што се однесува на засегнатата приоритетна оска.

ПОГЛАВЈЕ II Програмирање

Член 154

Стратешка кохерентна рамка

1. Земјите-кориснички врз основа на повеќегодишниот индикативен плански документ, воспоставуваат стратешка кохерентна рамка за која треба да се дискутира со Комисијата. Стратешката кохерентна рамка претставува референтен документ за програмирањето на компонентата за регионален развој и на компонентата за развој на човечки ресурси.
2. Стратешката кохерентна рамка вклучува:
 - (а) кратка анализа, која ги истакнува предностите, слабостите, можностите и заканите во квалификуваните сектори како и тематските приоритети, според компонентите за регионален развој и за развој на човечки ресурси, каде што земјата-корисничка има намера да ја концентрира својата помош;
 - (б) опис на целите кои се следат според компонентите за регионален развој и за развој на човечки ресурси, во согласност со односните национални приоритети и приоритетите на Заедницата, како што е утврдено во првиот повеќегодишен индикативен плански документ;
 - (в) список на програми, со краток опис на главните приоритетни оски според секоја програма;
 - (г) индикативна анализа на финансиските распределби помеѓу основните програми, опфаќајќи тригодишен период, во согласност со повеќегодишната индикативна финансиска рамка и повеќегодишниот индикативен плански документ, и индикативниот буџетски биланс помеѓу основните програми за следните години, во рамки на секоја компонента.

3. Дополнително, стратешката кохерентна рамка содржи, каде што е соодветно, одредби за:

(а) координација со други национални програми поддржани од меѓународните финансиски институции, или друга значајна надворешна помош;

(б) координација со другите ИПА компоненти, особено компонентата за рурален развој.

4. Стратешката кохерентна рамка е предуслов за одобрување на програмите според компонентите за регионален развој и за развој на човечки ресурси. Истата се доставува до Комисијата пред, или најдоцна, заедно со доставувањето за одобрување на првата програма според тие компоненти.

5. Стратешката кохерентна рамка се подготвува од стратешкиот координатор, под целосна одговорност на националниот ИПА координатор.

Член 155

Оперативни програми

1. Помошта се спроведува преку повеќегодишни оперативни програми. Овие оперативни програми се подготвуваат од страна на оперативните структури. Тие се воспоставуваат преку блиски консултации со Комисијата и со односните засегнати страни, и се одобруваат со одлука на Комисијата, во согласност со член 8(1).

2. Оперативните програми содржат:

(а) процена на среднорочните потреби и цели, која ги истакнува предностите, слабостите, можностите и заканите во односните сектори, теми и региони;

(б) преглед на консултациите со односните социо-економски партнери и, каде што е значајно, со претставници на граѓанското општество;

(в) опис на одбраните стратешки приоритети, имајќи ја предвид стратешката кохерентна рамка и секторските, тематските и/или географските механизми на концентрираност на помош, како и резултатите од претходната евалуација наведена во член 57(4) и 166;

(г) информации за приоритетната оска, сродните мерки и нивните специфични цели. Таквите цели се изразени количински, каде е соодветно, користејќи ограничен број на показатели на резултати. Овие показатели овозможуваат да се одреди напредокот за спроведување на избраните мерки, вклучувајќи ја ефикасноста на целите прикачени кон приоритетната оска и мерки;

(д) кога некои мерки се наменети да бидат спроведени преку планови за помош за претпријатија, сродните модалитети се опишуваат;

(f) опис на активностите за техничка помош, кои се преземаат според одредена приоритетна оска. Поддршката на Заедницата за оваа приоритетна оска може да биде до плафон од 6 % од придонесот на Заедницата распределен за оперативната програма. Во исклучителни случаи и кога е соодветно оправдано во поглед на опсегот на програмата, овој плафон може да достигне 10 %;

(e) идентификување, за секоја мерка, на наменетите крајни корисници, очекуваните избрани модалитети и можните сродни специфични критериуми за избор;

(ж) финансиска табела која ги појаснува, за секоја година опфатена со применливите повеќегодишни индикативни финансиски рамки, за секоја приоритетна оска и, на индикативен начин, за секоја сродна мерка:

(i) вкупниот износ на придонесот на Заедницата;

(ii) националниот придонес, каде што е соодветно, идентификувајќи други надворешни придонеси. Кога придонесот на Заедницата, според компонентата за развој на човечки ресурси, се пресметува со упатување на вкупните трошоци, табелата ја дава индикативната анализа на националниот придонес помеѓу неговите јавни и приватни компоненти;

(iii) стапката која произлегува од придонесот на Заедницата;

(з) предложените показатели за евалуација и следење и модалитети, вклучувајќи активности за индикативна евалуација и одбрано време;

(с) за компонентата за регионален развој, индикативен список на големи проекти, заедно со нивните технички и финансиски карактеристики, вклучувајќи ги очекуваните финансиски извори, како и индикативен временски распоред за нивно спроведување;

(и) опис на односните структури и органи за управување со и контрола на оперативната програма, во согласност со членовите 21 до 26, 28, 29 и 31.

Член 156

Ревизија на оперативни програми

1. На иницијатива на земјата-корисничка или на Комисијата, оперативните програми може повторно да бидат прегледани и, каде што е соодветно, остатокот од програмата може да биде ревидиран. Оваа ревизија може особено да се спроведе во следните случаи:

(a) после значајни социо-економски промени;

(б) со цел да се води поголема или различна сметка за поголеми промени на приоритетите на Заедницата или на националните приоритети;

(в) по годишната ревизија на повеќегодишниот индикативен плански документ;

(г) во поглед на евалуациите од член 166(2);

(д) по тешкотии при спроведувањето.

2. Одлуката на Комисијата за барање за ревизија на која било оперативна програма се донесува најбргу што може по нејзиното поднесување од страна на стратешкиот координатор во координација со националниот ИПА координатор.

3. Кога ревизијата на оперативната програма, како што е наведено во став 1, го надминува подобниот опсег според оваа програма, секој дополнителен трошок поврзан со истата се смета за оправдан од датумот на донесување на Одлуката на Комисијата.

Член 157

Големи проекти во рамки на компонентата за регионален развој

1. Како дел од оперативна програма, помошта според компонентата за регионален развој може да финансира големи проекти.

2. Голем проект во себе вклучува низа на работи, активности или услуги и е наменет, да постигне определена и неделива задача од точна економска или техничка природа, која има јасно идентификувани цели и чиј вкупен трошок надминува 10 милиони евра.

3. Големите проекти се доставуваат до Комисијата за одобрување од страна на односната оперативна структура. Одлуката за одобрување на проектот го дефинира физичкиот предмет, како и оправданиот трошок за кој важи стапката на кофинансирање за приоритетната оска. Одлуката е проследена со билатерална спогодба со земјата-корисничка, во која се утврдуваат тие елементи.

4. При поднесување на голем проект до Комисијата, оперативната структура ги обезбедува следните информации:

(а) информации за телото кое ќе биде одговорно за спроведување;

(б) информации за природата на инвестицијата и опис на нејзиниот финансиски обем и локација;

(в) резултати од физибилити-студиите;

(г) временски распоред за спроведувањето на проектот пред затворањето на сродната оперативна програма;

(д) процена на севкупната социо-економска рамнотежа на активноста, врз основа на анализа на трошоците и користа вклучувајќи и процена на ризикот и процена на очекуваното влијание врз засегнатиот сектор, врз социо-економската

ситуација на земјата-корисничка и, каде што, активноста го вклучува пренесувањето на активности од еден регион на земја-членка, социо-економското влијание врз тој регион;

(г) анализа на влијанието врз животната средина;

(е) финансискиот план, прикажувајќи ги вкупните очекувани финансиски придонеси и планираниот придонес според ИПА Регулативата, како и други средства од Заедницата и надворешни средства. Финансискиот план го поткрепува потребниот ИПА придонес преку анализа на финансиска остварливост.

ПОГЛАВЈЕ III Спроведување

Оддел I Општи правила

Член 158

Избор на активности

1. Сите активности кои не се големи проекти и кои се спроведуваат од крајните корисници освен од националните јавни тела се избираат преку повици за прибирање понуди. Критериумите за избор се подготвуваат од страна на оперативната структура и се објавуваат со повикот за прибирање понуди.

2. Оперативната структура формира комитет за избор за секој повик за прибирање понуди, кој ги анализира и избира предлозите, и препорачува резултати на оперативната структура.

Оперативната структура одлучува дали да ги одобри резултатите од постапката за избор и дали да ги наведе причините за својата одлука.

Составот на комитетот за избор и неговите функционални модалитети се дефинирани во односната спогодба за финансирање.

Член 159

Финансиски технички инструменти

1. Како дел од оперативна програма, придонесот на Заедницата може да финансира трошоци поврзани со активности кои вклучуваат придонеси за поддршка на финансиските технички инструменти за претпријатија, како што се капитални фондови за потфати, гарантни фондови и фондови за заеми. Предност им се дава на мали и средни претпријатија.

2. Деталните правила за спроведување се утврдуваат во спогодба за финансирање по донесувањето на оперативна програма, при што се обезбедува таквите инструменти да добијат придонес од Заедницата.

Оддел 2 Финансиско управување

Член 160

Плаќања

1. Покрај член 40(5), комбинираниот вкупен износ од претфинансиски и временски плаќања не надминува 90 % од придонесот на Заедницата, како што е утврдено во финансиската табела на оперативните програми.
2. Сите размени во врска со финансиските трансакции помеѓу Комисијата и органите и телата наведени во член 21 се вршат преку електронски средства, предвидени со спогодбата за финансирање.
3. Покрај одредбите од член 42, плаќањата за претфинансиска исплата во износ до 30% од придонесот на Заедницата за првите три години од засегнатата програма, се врши откако ќе се исполнат условите наведени во член 42(1). Онаму каде што е потребно, во однос на достапноста на обврската според буџетот, претфинансирањето може да се изврши на две рати.

Член 161

Прифатливост на повикувањата за наплата

1. Во случај на повикување за наплата за времено плаќање, дополнително на одредбите утврдени во член 43(1), одредбите од овој став се применуваат во рамки на компонентите за регионален развој и за развој на човечки ресурси.

Повикувањето за наплата не може да се прифати доколку плаќањата се одложени во согласност со член 163. Повикувањето за наплати потврдува дека се исполнети сите барања утврдени во член 43(1) и во овој став.

Заверениот извод од трошоци наведен во член 43(1) се подготвува по приоритетни оски и по мерки. Националниот координатор за авторизација ја потврдува точноста на изводот од трошоците, и дека е изведен од сигурни сметководствени системи и е базиран на документи кои може да се потврдат; Националниот координатор за авторизација го испраќа овој документ до Комисијата заедно со:

- (а) потврда за трошоци, потврдувајќи дека пријавените трошоци се во сообразност со применливите правила во Заедницата и со националните правила и дека биле направени во однос на избраните активности за финансирање во согласност со критериумите што важат за програмата и во сообразност со односните правила во Заедницата и со националните правила;
- (б) компјутерско наведување на активностите по мерка и соодветните трошоци, вклучувајќи го придонесот во рамки на ИПА Регулативата, националните јавни и, кога е применливо, приватни придонеси;

(в) деталите за повратните износи по откажувањето на целиот или на дел од придонесот на Заедницата за одредена активност;

(г) обемот на средствата на Заедницата на сметката во евра за посебна компонента на датумот на последното должење на што се однесува овој извод и заработената камата.

2. Во случај на повикување за наплата за плаќање на завршната сметка, дополнително на одредбите утврдени во член 45(1), одредбите од овој став се применуваат во рамки на компонентите за регионален развој и за развој на човечки ресурси.

За едно повикување за наплата да биде прифатливо, придонесот на Заедницата, по приоритетна оска, е во сообразност со финансиската табела на оперативната програма.

Заверениот извод од трошоци наведен во член 45 (1) се подготвува од националниот координатор за авторизација и се праќа до Комисијата во согласност со барањата од став 1 од овој член.

Комисијата ја информира земјата-корисничка за своите заклучоци за содржината на мислењето на органот за ревизија од член 45(1)(в). Ова мислење се смета дека е прифатено во отсуство на забелешки од Комисијата во рок од пет месеци од датумот на негово примање.

Член 162

Крајни рокови за исплати

1. Националниот фонд осигурува барањата за времени плаќања за секоја оперативна програма да бидат испратени до Комисијата три пати годишно. За исплатата да се изврши од Комисијата во една дадена година, повикувањето за наплата се поднесува до 31 октомври истата година.

2. Со тоа што подлежи на достапно финансирање, Комисијата ја врши времената исплата не подоцна од два месеци по датумот на кој повикувањето за наплата кое ги исполнува условите од членовите 43(1) и 161(1) е регистрирано кај Комисијата.

3. Со тоа што подлежи на достапно финансирање, Комисијата ја врши исплатата на завршната сметка штом се исполнат следните услови:

(а) Комисијата го прифатила секторскиот завршен извештај за спроведување во согласност со одредбите од член 169(4) и (5);

(б) Комисијата го прифатила мислењето издадено од органот за ревизија како што е наведено во член 45(1)(в) како и сродниот извештај за активности утврден во член 29(2)(б) прва алинеја.

4. Крајниот рок за исплати може да биде прекинат од координаторот за авторизација назначен од Комисијата, во смисла на значењето на Регулацијата (ЕЗ, Евроатом) бр. 1605/2002, максимум шест месеци доколку:

(а) во извештај на национално тело за ревизија или пак на тело на Заедницата за ревизија постои доказ да се предложи значителен недостаток во функционирањето на системите за управување и за контрола; или

(б) координаторот за авторизација назначен во Комисијата треба да спроведе дополнителни потврдувања по информациите кои му го привлечеле вниманието известувајќи го дека трошоците во еден заверен извод на трошоци се поврзани со сериозни неправилности кои не биле поправени; или

(в) се потребни појаснувања во врска со информациите содржани во изводот од трошоците.

Националниот ИПА координатор и националниот координатор за авторизација се информираат веднаш за причините за прекинувањето. Прекинувањето завршува веднаш штом земјите-кориснички ќе ги преземат потребните мерки.

Член 163

Одложување на исплати

Одредбите утврдени во член 46 се применуваат за сите или за дел од времените исплати на ниво на приоритетни оски или програми.

Член 164

Затворање на програма

1. Оперативната програма се затвора во согласност со одредбите од член 47(1), плаќањето на завршната сметка се одредува од Комисијата врз основа на документите од член 45(1) и член 161(2).

Комисијата ја информира земјата-корисничка за датумот на затворањето на оперативната програма.

2. И покрај резултатите од сите ревизии извршени од Комисијата или од Европскиот суд на ревизори, завршната сметка платена од Комисијата за оперативната програма може да биде изменета во рок од девет месеци од датумот на кој истата е платена, или кога има негативна сметка која треба да се исплати од страна на земјата-корисничка, во рок од девет месеци од датумот на кој е издаден налогот за поврат на средства. Таквата измена на салдото не влијае на датумот на затворање на оперативната програма како што е утврдено во став 1.

Повторно користење на придонесот од Заедницата

Земјата-корисничка ја информира Комисијата за тоа како предлага повторно да се искористат откажаните финансии во согласност со член 54 и, каде што е соодветно, да се измени финансискиот план за помош, во согласност со одредбите од член 156.

Оддел 3 Евалуација и следење

Член 166

Евалуација

1. Земјите-кориснички спроведуваат *претходна* евалуација за секоја оперативна програма поединечно. Сепак, во оправдани случаи, и во договор со Комисијата, земјите-кориснички може да спроведат единствено *претходна* евалуација опфаќајќи повеќе од една оперативна програма.

Претходните евалуации се спроведуваат под одговорност на оперативната структура.

Претходните евалуации имаат за цел оптимизирање на распределбата на буџетските средства според оперативните програми и подобрување на квалитетот на програмата. Тие ги идентификуваат и оценуваат разликите, недостатоците како и потенцијалот за развој, целите кои треба да се достигнат, очекуваните резултати, целите изразени во количини, кохеренцијата, доколку е потребно, на предложената стратегија и квалитетот на постапките за спроведување, следење, евалуација и финансиско управување.

Претходната евалуација се приложува како анекс кон оперативните програма(и) на кои се однесува.

2. За време на периодот на програмирање, земјите-кориснички спроведуваат евалуации во врска со следењето на оперативните програми, особено кога ова следење посочува значајно отскокнување од првично поставените цели или кога има предлози за ревизија на оперативните програми, како што е наведено во член 156. Резултатите се испраќаат до секторскиот комитет за следење на оперативната програма и до Комисијата.

3. Евалуациите се извршуваат од страна на стручњаци или тела, внатрешни или надворешни, функционално независни од органите од член 21. Резултатите се објавуваат според правилата кои се применуваат за пристап до документите.

Секторски комитет за следење

1. Во согласност со член 59, оперативната структура формира секторски комитет за следење за секоја програма. За неколку програми во рамки на иста компонента може да се основа еден секторски комитет за следење. Овој комитет се состанува најмалку два пати годишно, на иницијатива на земјата-корисничка или на Комисијата.

2. Секој секторски комитет за следење го подготвува својот деловник за работа во согласност со мандатот на секторскиот комитет за следење утврден од страна на Комисијата и во рамки на институционалната, правната и финансиската рамка на засегнатата земја-корисничка. Комитетот го донесува овој деловник за работа во договор со оперативната структура и со комитетот за следење на ИПА, со цел да ги достигне своите цели во согласност со оваа Регулатива.

3. Со секторскиот комитет за следење заедно претседаваат раководителот на оперативната структура и Комисијата. За неговиот состав одлучува оперативната структура, во договор со Комисијата.

Секторскиот комитет за следење ги вклучува Комисијата, националниот ИПА координатор, стратешкиот координатор за компонентите за регионален развој и за развој на човечки ресурси, оперативната структура на програмата. Каде што е соодветно, тој вклучува претставници на граѓанското општество и социо-економски партнери. Претставник на Европската инвестициска банка може да учествува, во советодавна функција за оние оперативни програми за кои Европската инвестициска банка дава придонес.

4. Секторскиот комитет за следење:

(а) ги разгледува и одобрува општите критериуми за избор на активности, во согласност, каде што е значајно, со член 155 (2)(е) во рок од шест месеци од влегувањето во сила на спогодбата за финансирање на програмата и ја одобрува секоја ревизија на тие критериуми во согласност со потребите на програмирањето;

(б) на секоја средба го разгледува напредокот кон достигнувањето на одредените цели на оперативната програма врз основа на документите доставени од оперативната структура;

(в) на секоја средба ги испитува резултатите од спроведувањето, особено достигнувањето на целите одредени за секоја приоритетна оска и мерки и времи евалуации наведени во член 57(5); го спроведува ова следење со упатување на показателите од член 155 (2)(г);

(г) ги испитува секторските годишни и завршни извештаи за спроведување од член 169;

(д) е информиран за годишниот извештај за активностите наведен во првата алинеја од член 29(2)(б), или за делот на извештајот кој се однесува на засегнатата оперативна програма, и за сите значајни забелешки кои Комисијата може да ги даде по испитување на тој извештај или во врска со тој дел од извештајот;

(ѓ) го испитува секој предлог за изменување на спогодбата за финансирање на програмата.

5. Секторскиот комитет за следење може исто така да ѝ предложи на оперативната структура каква било ревизија или испитување на програмата што најверојатно ќе го овозможи достигнувањето на целите на програмата од член 155(2)(а) или да го подобри нејзиното управување, вклучувајќи го нејзиното финансиско управување.

Член 168

Договори за следење

Разменувањето на податоци помеѓу Комисијата и земјите-кориснички со цел следење се спроведува електронски, како што е предвидено во спогодбите за финансирање.

Член 169

Секторски годишни и завршни извештаи за спроведување

1. До 30 јуни секоја година и за првпат до 30 јуни 2008 година, оперативната структура поднесува секторски годишен извештај до Комисијата и до националниот ИПА координатор.

До Комисијата и националниот ИПА координатор се поднесува секторски завршен извештај, најдоцна шест месеци по крајниот датум за оправдување на трошоците. Секторскиот завршен извештај се однесува на целиот период на спроведување и го вклучува последниот секторски годишен извештај.

Секторските извештаи се изработуваат во врска со засегнатите програми.

2. Секторските извештаи се испитуваат од страна на секторскиот комитет за следење пред нивното пренесување на Комисијата и на националниот ИПА координатор.

3. Секторските извештаи ги содржат следниве информации:

(а) квантитативен и квалитативен напредок при спроведувањето на оперативната програма, приоритетните оски, мерки и, каде што е значајно, активности или група активности, во врска со нивните посебни цели кои може да се потврдат, со количинско определување, кога е возможно, користејќи ги показателите од член 155 (2)(г) на соодветно ниво. Каде што е значајно според

компонентата за развој на човечки ресурси, статистиките се распоредуваат според пол;

(б) финансиското спроведување на оперативната програма, каде детално се наведуваат приоритетните оски и мерки:

(i) вкупните трошоци платени од страна на крајните корисници и вклучени во повикувањата за наплата пратени до Комисијата од страна на националниот фонд;

(ii) вкупните трошоци реално направени и исплатени од националниот фонд со соодветен јавен или јавен и приватен придонес; ова е придружено со компјутерски формулари кои ги наведуваат активностите, така што тие може да се следат преку обврска според буџетот на земјата-корисничка за крајна исплата;

(iii) вкупните плаќања примени од Комисијата.

Каде што е соодветно, финансиското спроведување може да се претстави преку главните области на интервенција, наведени во член 5(3)(f), и регионите каде што помошта е концентрирана;

(в) со цел информирање, индикативната анализа на распределбата според ИПА Регулативата, за компонентата за регионален развој, по категории, во согласност со деталниот список вклучен во спогодбата за финансирање;

(г) преземените чекори од страна на оперативната структура или од секторскиот комитет за следење со цел осигурување квалитет и ефективност на спроведувањето, особено:

(i) мерки за следење и евалуација, вклучувајќи и подготовки за прибирање податоци;

(ii) резиме на значајни проблеми кои се среќаваат при спроведувањето на оперативната програма како и сите последователно преземени мерки;

(iii) искористувањето на техничка помош;

(д) активности за обезбедување информации за програмата и за изнесување на истата во јавност, согласно член 62;

(f) каде што е соодветно за компонентата за регионален развој, напредокот и финансирањето на големи проекти;

(е) каде што е соодветно според компонентата за развој на човечки ресурси, синтеза на спроведувањето на:

(i) насочување според полот како и секоја полово специфична активност;

(ii) активност за зголемување на учеството на имигрантите во вработувањето и со тоа зајакнување на нивната социјална интеграција;

(iii) активност за зајакнување на интеграцијата во вработувањето и со тоа подобрување на социјалната вклученост на малцинствата;

(iv) активност за зајакнување на интеграцијата во вработувањето и социјалната вклученост на другите загрозувани групи, вклучувајќи луѓе со посебни потреби.

Информациите под точка (г) и (е) од овој став не треба да се вклучат доколку немало поголеми измени од претходниот извештај.

4. Секторските извештаи се сметаат за прифатливи доколку ги содржат сите соодветни информации наведени во став 3. Комисијата ги информира националниот ИПА координатор и оперативната структура за прифатливоста на секторскиот годишен извештај во рок од 10 работни дена од датумот на неговото примање.

5. Националниот ИПА координатор и оперативната структура исто така се известуваат за мислењето на Комисијата во врска со содржината на одреден прифатлив секторски годишен извештај во рок од два месеци од датумот на неговото примање. За секторскиот завршен извештај за една оперативна програма, овие информации се обезбедуваат во рок од максимум пет месеци од датумот на примање на прифатливиот извештај.

НАСЛОВ IV КОМПОНЕНТА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ

ПОГЛАВЈЕ I Предмет на помош и квалификуваност

Оддел 1 Предмет на помош

Член 170

Дополнителни дефиниции за компонентата за рурален развој

За целта на овој Наслов, како дополнување на дефинициите утврдени во член 2, се применуваат следните дефиниции:

1. „Стандарди на Заедницата“: стандардите утврдени од Заедницата на полињата на заштита на животната средина, јавното здравство, здравјето на животните и на растенијата, благосостојбата на животните и безбедноста на работното место;

2. „Планински области“: областите наведени во првиот потстав од член 50(2) од Регулацијата (ЕЗ) бр. 1698/2005¹ на Советот;

¹ Службен весник на ЕУ бр. L 277, 21.10.2005 год., стр. 1.

3. „Млад земјоделец“: земјоделец под 40-годишна возраст во времето на донесувањето на одлуката за доделување помош, кој поседува соодветни работни вештини и способност.

Член 171

Области и форми на помош

1. Помошта во рамките на оваа компонента придонесува за постигнување на следните цели:

(а) подобрување на пазарната ефикасност и спроведување на стандардите на Заедницата;

(б) подготвителни активности за спроведување на мерките за земјоделство и за животната средина и стратегиите за локален рурален развој;

(в) развој на руралната економија.

2. Помошта која ја опфаќа целта утврдена во точка (а) од став 1, во понатамошниот текст „приоритетна оска 1“, се доделува преку следните мерки:

(а) инвестиции во земјоделски претпријатија за да се реструктурираат и надградат според стандардите на Заедницата;

(б) поддршка за формирање групи на производители;

(в) инвестиции во обработка и маркетинг на земјоделски и рибни производи со цел тие активности да се реструктурираат и надградат според стандардите на Заедницата.

3. Помошта која ја опфаќа целта утврдена во точка (б) од став 1, во понатамошниот текст „приоритетна оска 2“, се доделува преку следните мерки:

(а) активности за подобрување на животната средина и на природата;

(б) подготвување и спроведување на стратегии за локален рурален развој.

4. Помошта која ја опфаќа целта утврдена во точка (в) од став 1, во понатамошниот текст „приоритетна оска 3“, се доделува преку следните мерки:

(а) подобрување и развој на рурална инфраструктура;

(б) диверзификација и развој на рурални економски активности;

(в) подобрување на обуките.

Оддел 2 Општи барања за квалификуваност и интензитет на помош

Член 172

Оправданост на трошоци

1. Дополнително на трошоците споменати во член 34(2), трошоците од став 3(в) се сметаат за оправдани според оваа компонента.

Мерките за техничка помош оправдани според член 34(2) се оние наведени во член 182.

2. Дополнително на одредбите од член 34(3), следните трошоци не се оправдани според оваа компонента:

(а) купувањето на права за земјоделско производство, на животни, растенија и нивно садење;

(б) сите трошоци за одржување, амортизација и изнајмување;

(в) сите трошоци направени од јавната администрација при управување и спроведување на помошта.

3. Покрај одредбите од член 34(3), во случај на инвестиции:

(а) оправданите трошоци се ограничени на изградбата или подобрувањето на недвижен имот;

(б) набавување или закуп—набавка на нова машинерија и опрема, вклучувајќи компјутерски софтвер до пазарната цена на имотот се смета за оправдано; други трошоци поврзани со договорот за закуп, како што се маргина на закуподавецот, каматни трошоци за повторно финансирање, режиски трошоци и трошоци за осигурување, нема да се сметаат за оправдани трошоци;

(в) општи трошоци поврзани со трошоците наведени во точките (а) и (б) како што се надоместоци за архитекти, инженери и за други консултации, физибилити-студии, стекнувањето со права и дозволи за патент се оправдани до плафон од 12 % од трошоците наведени во точките (а) и (б).

Деталните одредби за спроведувањето на овој став се утврдуваат во секторски спогодби како што е дефинирано во член 7 или во спогодбите за финансирање како што е дефинирано во член 8.

4. Инвестициските проекти остануваат квалификувани за финансирање од Заедницата под услов истите да не подлежат на значителна измена, во рок од пет години од завршната исплата од страна на оперативната структура.

Интензитет на помош и степен на придонес од Заедницата

1. За целите на оваа компонента, оправданите трошоци како што е наведено во член 38(1) се пресметуваат врз основа на јавните трошоци како што е дефинирано во член 2.

2. Јавните трошоци во принцип не го надминуваат плафонот од 50 % од вкупно оправданите трошоци на инвестицијата. Сепак, овој плафон може да се подигне до:

(а) 55% за инвестиции во земјоделски претпријатија од страна на млади земјоделци;

(б) 60% за инвестиции во земјоделски претпријатија во планински области;

(в) 65 % за инвестиции во земјоделски претпријатија во планински области основани од млади земјоделци;

(г) 75% за инвестициите наведени во став 4(г) и за инвестиции во земјоделски претпријатија за спроведување на Директивата 91/676/ЕЕЗ¹ на Советот, што е предмет на постоењето на национална стратегија за нејзино спроведување.

(д) 100 % за инвестиции во инфраструктурата која нема природа да создава значителен нето приход;

(ѓ) 100 % за мерките наведени во член 182.

3. При одредување на стапката на јавни трошоци за целите на став 2, нема да се зема предвид националната помош да се олесни пристапот до кредити одобрени без каков било придонес на Заедницата обезбеден во рамки на ИПА Регулативата.

4. Придонесот на Заедницата во принцип не го надминува плафонот од 75% од оправданите трошоци. Сепак, овој плафон може да се подигне до:

(а) 80% за мерките опфатени со приоритетната оиска 2 наведени во член 171(3);

(б) 80% во случај на активности опфатени со член 182, кога тие активности не се преземени на иницијатива на Комисијата;

(в) 100% во случај на активности опфатени со член 182, кога тие активности се преземени на иницијатива на Комисијата;

(г) 85% во случај на инвестициски проекти спроведени во региони каде што Комисијата ќе утврди дека се случиле вонредни природни несреќи.

¹ Сл. весник на ЕУ L 375, 31.12.1991 год., стр. 1.

Оддел 3 Квалификуваност и специфични барања за помош во рамки на приоритетната оска 1

Член 174

Инвестиции во земјоделски претпријатија

1. Помошта наведена во член 171 (2)(а), се дава за материјални или нематеријални инвестиции во земјоделските претпријатија да се надградат според стандардите на Заедницата и да ја подобрат нивната целокупна изведба.

2. Помошта според оваа мерка може да се додели на оние земјоделски претпријатија:

(а) за кои на крајот на реализацијата на инвестицијата може да се прикаже можност за економска остварливост;

(б) кои се во согласност со националните минимум стандарди кои се однесуваат на заштита на животната средина, јавното здравство, здравјето на животните и на растенијата, благосостојбата на животните и безбедноста на работното место во време на донесувањето на одлуката за давање поддршка.

3. Со отстапување од точка (б) од став 2, каде што се воведени нови национални минимум стандарди базирани врз стандардите на Заедницата во време на примање на пријавата, помошта може да се додели без разлика на неусогласеноста со тие стандарди под услов претпријатието да ги исполнува новите стандарди до крајот на реализацијата на инвестицијата.

Понатаму, Комисијата може, врз основа на соодветно поткрепено барање од земјата-корисничка, да дозволи отстапување од точка (б) од став 2 во поглед на неусогласеноста со националните минимум стандарди базирани врз стандардите на Заедницата воведени во националното законодавство во рамки од една година пред датумот на поднесување на пријавата.

4. Помошта се доделува под услов инвестициите да се во согласност со односните стандарди на Заедницата на крајот на нивната реализација.

5. Земјите-кориснички поставуваат граници за вкупните инвестиции подобни за помош. Тие утврдуваат соодветни стандарди во поглед на работните вештини и способноста на земјоделците, кои земјоделците мора да ги исполнуваат со цел да се квалификуваат за помош.

Член 175

Поддршка за формирање групи на производители

1. Помошта наведена во член 171(2)(б), може да се додели за да се олесни формирањето и административното работење на групите на производители, со цел:

(а) приспособување на производството и приносот од членовите на групите производители на барањата на пазарот;

(б) заедничко пласирање на стоки на пазарот, вклучувајќи и подготовка за продажба, централизација на продажбата, и набавки за купувачи на големо;

(в) воспоставување заеднички правила за информации за производството, со посебен акцент на жетвите и достапноста.

2. Помошта во рамки на оваа мерка не се дава на групи производители кои се официјално признаени од соодветниот национален орган на земјата-корисничка пред 1 јануари 2007 година и/или пред одобрувањето на програмата наведена во член 184.

Професионални и/или меѓупрофесионални организации кои претставуваат еден или повеќе сектори не се квалификуваат за групи производители.

3. Помошта се дава како паушална помош на годишни рати за првите пет години по датумот на кој групата производители е признаена. Таа се пресметува врз основа на годишното производство на групата кое било пласирано на пазарот и ги исполнува следните барања:

(а) износот за првата, втората, третата, четвртата и петтата година до 5%, 5%, 4%, 3% и 2% соодветно од вредноста на производството пласирано на пазарот до 1 милион евра,

(б) износот за првата, втората, третата, четвртата и петтата година до 2,5 %, 2,5 %, 2,0 %, 1,5 % и 1,5 % соодветно од вредноста на производството пласирано на пазарот што надминува 1 милион евра,

(в) да подлежи на плафон за секоја организација на производители од:

- 100000 евра за првата година

- 100000 евра за втората година

- 80000 евра за третата година

- 60000 евра за четвртата година

- 50000 евра за петтата година.

Член 176

Инвестиции во обработка и маркетинг на земјоделски и рибни производи

1. Помошта наведена во член 171(2)(в) се доделува за материјални и нематеријални инвестиции за обработка и маркетинг на земјоделски и на рибни производи, опфатени со Анекс I кон Договорот. Таквата помош е насочена кон помагање на претпријатијата при надградба според стандардите на Заедницата и

да се подобри нивната целокупна изведба. Инвестициите мора да придонесат кон подобрување на ситуацијата на секторот на основното земјоделско производство за кое станува збор.

Инвестициите за продажба на мало се исклучени од поддршка.

2. Според оваа мерка, помош може да се додели за инвестиции во претпријатија:

(а) за кои на крајот на реализацијата на инвестицијата може да се прикаже можност за економска остварливост, и

(б) кои се во согласност со националните минимум стандарди кои се однесуваат на заштита на животната средина, јавното здравство, здравјето на животните и на растенијата, благосостојбата на животните и безбедноста на работното место во време на донесувањето на одлуката за давање поддршка.

3. Со отстапување од точка (б) од став 2, каде што се воведени нови национални минимум стандарди базирани врз стандардите на Заедницата во време на примање на пријавата, помошта може да се додели без разлика на неусогласеноста со тие стандарди под услов претпријатието да ги исполнува новите стандарди до крајот на реализацијата на инвестицијата.

Понатаму, Комисијата може, врз основа на соодветно поткрепено барање од земјата-корисничка, да дозволи отстапување од точка (б) од став 2 во поглед на неусогласеноста со националните минимум стандарди базирани врз стандардите на Заедницата воведени во националното законодавство во рамки од една година пред датумот на поднесување на пријавата.

4. Помош може да се даде за инвестиции во фирми кои се дел од претпријатија:

(а) кои имаат помалку од 250 вработени лица и кои имаат годишен обрт кој не надминува 50 милиони евра, и/или вкупна годишна билансна состојба која не надминува 43 милиони евра, притоа давајќи приоритет на инвестиции кои се насочени кон усогласување на фирмата со сите односни стандарди на Заедницата; или

(б) кои имаат помалку од 750 вработени лица или имаат годишен обрт кој не надминува 200 милиони евра, каде што целта на инвестицијата е да ја направи фирмата да биде во согласност со односните стандарди на Заедницата.

5. Комисијата може, врз основа на соодветно поткрепено барање од земјата-корисничка, да одлучи дека помошта може исто да се додели на претпријатија кои не се опфатени со став 4 за инвестиции кои се неопходни да се исполнат стандардите на Заедницата кои вклучуваат особено скапи инвестиции. Таква поддршка може да се одобри само на претпријатија идентификувани во националниот план за надградување според стандардите на Заедницата посебно наменети да го направат претпријатието да биде во согласност со односните стандарди на Заедницата во целост. Во такви случаи, помошта се дава на половина од стапката на помошта достапна за претпријатијата опфатени со став 4.

6. Земјите-кориснички поставуваат граници за вкупните инвестиции кои се квалификуваат за поддршка според оваа мерка.

7. Помошта за инвестиции во претпријатијата наведени во точка (а) од став 4 се дава под услов таквите инвестиции да бидат во согласност со односните стандарди на Заедницата на крајот од нивната реализација.

Оддел 4 Квалификуваност и специфични барања во рамки на приоритетната оска 2

Член 177

Подготвување за спроведување на активностите поврзани со животната средина и природата

1. Со цел да се подготват земјите-кориснички за спроведувањето на активностите наведени во оската 2 од Регулацијата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот, помошта наведена во член 171(3)(а), се доделува на пилот-проекти опфатени со членовите 39 и 40 од Регулацијата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот.

2. Таквите активности се насочени кон развивање практично искуство за спроведување активности за подобрување на животната средина и на природата, и на ниво на администрација и на ниво на фарми.

Член 178

Подготвување и спроведување на стратегии за локален рурален развој

1. Помошта наведена во член 171(3)(б), се дава во согласност со член 61 од Регулацијата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот.

2. Со помошта се поддржува:

(а) спроведувањето на проекти за соработка во согласност со приоритетите наведени во член 171(1), и во смисла на значењето на член 65 од Регулацијата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот;

(б) работењето на локалните партнерства помеѓу приватниот и јавниот сектор, исто така наречени „локални акциски групи“, стекнување вештини, активности за подигнување на свеста и промотивни настани во поглед на постигнување на целите наведени во член 171(1).

3. Деталните одредби за спроведувањето на оваа мерка се договараат со земјата-корисничка. Тие се во согласност со односните прописи кои се применуваат во Европскиот земјоделски фонд за рурален развој како што е утврдено во Регулацијата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот.

**Оддел 5 Квалификуваност и специфични барања во рамки на
приоритетната оска 3**

Член 179

Подобрување и развој на рурална инфраструктура

1. Помошта наведена во член 171(4)(а), може да се обезбеди за инвестиции наменети за подобрување и развивање на рурална инфраструктура преку:

(а) справување со регионалните разлики и зголемување на привлечноста на руралните средини за поединци и за претприемачки активности;

(б) обезбедување услови за развојот на руралните стопанства;

2. Се дава приоритет на инвестициите за снабдување со вода и енергија, управување со отпад, локален пристап до информатичките и комуникациските технологии, локален пристап до патишта од особено значење за развојот на локалната економија, и, противпожарна инфраструктура, онаму каде што има оправдан ризик од шумски пожари.

3. Кога се воспоставени стратегии за рурален развој како што е наведено во член 171(3)(б), инвестициите кои се поддржани според овој член мора да бидат во согласност со тие стратегии.

Член 180

Диверзификација и развој на рурални економски активности

1. Помошта наведена во член 171(4)(б), може да се обезбеди за инвестиции наменети за диверзификација и развој на рурални економски активности преку:

(а) подигнување на економската активност;

(б) создавање на можности за вработување;

(в) диверзификација во неземјоделски активности.

2. Се дава приоритет на инвестициите за создавање и развој на микро и мали претпријатија, занаети и рурален туризам, во поглед на промовирање на претприемништвото и развој на економската рамка.

3. Кога се воспоставени стратегии за рурален развој како што е наведено во член 171(3)(б), инвестициите кои се поддржани според овој член мора да бидат во согласност со тие стратегии.

Член 181

Подобрување на обуките

1. Помошта може да се додели со цел да придонесе кон подобрување на работните вештини и способноста на лицата вклучени во земјоделските, прехранбените и шумарските сектори и други стопански учесници кои работат на полињата опфатени со оваа компонента.

Помош нема да се доделува за курсеви за обучување или обуки кои се дел од вообичаените програми или системи на образование на второстепено или повисоко ниво.

2. Земјите-кориснички елаборираат стратегија за обука за спроведување на активностите предвидени со став 1. Стратегијата вклучува критичка проценка на постојните структури за обучување, анализа на потребите за обука и цели. Таа исто така воспоставува пакет критериуми за избирање на даватели на обуки.

Оддел 6 Техничка помош

Член 182

Опсег и спроведување

1. Помош може да се додели за активности поврзани со подготвувањето, следењето, евалуацијата, информирањето и активности за контрола кои се неопходни за спроведувањето на програмата. Овие активности вклучуваат особено:

(а) средби и други активности неопходни за ослободување од одговорност на секторскиот комитет за следење на оваа компонента, како што се студии по договор и реализирани со експертска помош;

(б) кампањи за информирање и публицитет;

(в) преведување и толкување по барање на Комисијата, не вклучувајќи ги оние што се потребни во согласност со применувањето на рамковните, секторските спогодби и на спогодбите за финансирање;

(г) посети и семинари;

(д) активности поврзани со подготвувањето на мерки во програмата за да се осигури нивната ефективност, вклучувајќи ги оние мерки чија примена е предвидена во подоцнежна фаза;

(ѓ) времена евалуација на програмата;

(е) воспоставувањето и работењето на национална мрежа со цел да ги координира активностите подготвени според член 178 како и идна национална

мрежа за рурален развој во согласност со член 68 од Регулативата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот.

2. За активностите за техничка помош се консултира секторскиот комитет за следење на оваа компонента. Секоја активност се одобрува од претседавачот на секторскиот комитет за следење пред нејзиното спроведување.

3. Секоја посета и семинар наведени во став 1(г) кои не се на иницијатива на Комисијата наложува поднесување писмен извештај до секторскиот комитет за следење на оваа компонента.

Член 183

Европска мрежа за рурален развој

Земјите-кориснички и организациите основани во земјите-кориснички и администрациите на земјите-кориснички активни на полето на рурален развој имаат пристап до Европската мрежа за рурален развој основана со член 67 од Регулативата (ЕЗ) бр. 1698/2005 на Советот. Односните детални одредби се договараат со земјите-кориснички.

ПОГЛАВЈЕ II Програмирање

Член 184

Програми

1. Мерките во рамки на компонентата за рурален развој се предмет на програма за земјоделство и рурален развој која треба да се подготви на национално ниво (во понатамошниот текст: „програмата“) опфаќајќи го севкупниот период на спроведување на ИПА. Програмата се подготвува од односните органи назначени од страна на земјата-корисничка и таа се доставува до Комисијата по консултациите со соодветните заинтересирани страни.

2. Секоја програма вклучува:

(а) опис изразен во количини на тековната состојба прикажувајќи ги разликите, недостатоците и потенцијалот за развој, главните резултати од претходните активности преземени со Заедницата и преку друга билатерална и мултилатерална помош, распределените финансиски ресурси и оцената на достапните резултати;

(б) опис на предложената национална стратегија за рурален развој, врз основа на анализа на тековната состојба во руралните области и врз основа на длабинска анализа на засегнатите сектори, вклучувајќи независна експертиза. Треба да се претстави опис на постојната стратегија за обуки наведена во член 181(2). Националната стратегија за рурален развој исто така вклучува цели изразени во количини, посочувајќи ги соодветните показатели за следење и евалуација на секоја од приоритетните оски наведени во член 171(1);

(в) објаснување како севкупниот стратешки пристап и секторските стратегии идентификувани во повеќегодишниот индикативен плански документ на земјата-корисничка се преточени во специфични активности во рамки на компонентата за рурален развој;

(г) индикативна сеопфатна финансиска табела сумирајќи ги националните ресурси, ресурсите на Заедницата, и онаму каде што е погодно, приватните финансиски ресурси обезбедени за и кои одговараат на секоја мерка за рурален развој, како и стапката на кофинансирање по оски на Европската унија;

(д) опис на мерките одбрани од член 171 вклучувајќи ги:

- дефинирањето на крајните корисници,
- географскиот опсег,
- критериумите за квалификуваност,
- критериумите за рангирање на избраните проекти,
- показатели за следење,
- показатели на целите изразени во количини;

(ѓ) опис на оперативната структура за спроведување на програмата, вклучувајќи следење и евалуација;

(е) називите на органите и телата одговорни за спроведување на програмата;

(ж) резултатите од консултациите и одредбите донесени за здружување на односните органи и тела како и соодветни економски, социјални партнери и партнери за животната средина;

(и) резултатите и препораките од *претходната* евалуација на програмата, вклучувајќи го описот на следењето преземено од страна на земјите-кориснички по препораките.

3. Во нивната програма, земјите-кориснички осигуруваат приоритет да им се даде на мерките за спроведување на стандардите на Заедницата и да се подобри ефикасноста на пазарот, и мерките за создавање на нови можности за вработување во руралните средини.

4. Во нивната програма, земјите-кориснички осигуруваат сообразност со одредбите од повеќегодишниот индикативен плански документ.

5. Доколку не е поинаку договорено со Комисијата, земјите-кориснички ги доставуваат нивните предлог-програми не подоцна од шест месеци по влегувањето во сила на оваа Регулатива.

Донесување и измени на програми

1. Програмите во рамки на компонентата за рурален развој се донесуваат од страна на Комисијата во рок од шест месеци по поднесувањето на предлогот на програмата, под услов сите значајни информации да бидат достапни. Особено, Комисијата ја оценува предложената програма за да утврди дали е во сообразност со оваа Регулатива.

2. Програмата, доколку е потребно, може да се измени за да ги зема предвид:

(а) значајните нови информации и резултати во врска со спроведувањето на засегнатите активности, вклучувајќи резултати од следење и евалуација, како и потребата да се приспособат износите на достапната помош,

(б) напредокот на земјата-корисничка кон пристапување како што е назначено во главните документи за пристапување, вклучувајќи го повеќегодишниот индикативен плански документ.

3. Секој предлог за измени се доставува до Комисијата од страна на земјата-корисничка и е соодветно поткрепен, и ги вклучува следните информации:

(а) причините за предложената измена;

(б) очекуваните резултати од измената;

(в) изменети финансиски табели и табели со мерки, кога предложените измени се од финансиска природа.

4. Значителните промени според значењето на член 14(4) од ИПА Регулативата вклучуваат измени кои подразбираат промени на финансиските анализи по приоритетните оски како што е наведено во член 171(1) или стапка на кофинансирање по оски или вклучувањето на нови мерки.

5. Комисијата може да побара земјите-кориснички да ѝ претстават предлог за изменување на програмата кога односното законодавство на Заедницата е изменето.

ПОГЛАВЈЕ III Спроведување

Оддел 1 Принципи и финансиско управување

Принципи за спроведување

1. Спроведувањето на оваа компонента се извршува од земјите-кориснички врз основа на децентрализирано управување без *претходни* контроли како што е наведено во член 18.

2. Дополнителни одредби може да бидат утврдени во секторските спогодби и во спогодбите за финансирање, наведени во членовите 7 и 8.

Одредбите се во согласност со соодветните прописи кои се применуваат во програмите за рурален развој во земјите-членки.

Член 187

Пресметување на плаќања

По пат на отстапување од член 44, придонесот на Комисијата за програмите во рамките на оваа компонента се пресметува со применување на стапката на кофинансирање утврдена за секоја приоритетна оска во одлуката за финансирање на оправданите трошоци заверени во секоја изјава за трошоци, што подлежи на максималниот придонес на Заедницата кој се дава за секоја приоритетна оска.

Член 188

Претфинансирање

1. За целите на оваа компонента, претфинансиските исплати може да бидат во износ до 30% од придонесот на Заедницата за првите три години од засегнатата програма. Бидејќи подлежи на достапноста на издвоените средства од буџетот, претфинансирањето може да се изврши на две или повеќе рати.

2. Во случаи кога износите платени за претфинансирање од став 1 не се доволни за да се осигури навремено плаќање на побарувањата од крајните корисници, овие износи може да се зголемат според одредбите утврдени во секторските спогодби или во спогодбите за финансирање за време на периодот на спроведување за да се опфатат таквите потреби, под услов кумулативниот износ на плаќањата за претфинансирање да не надминува 30% од придонесот на Заедницата за последните три години како што е утврдено во одлуката за финансирање со која се донесуваат повеќегодишните програми.

3. Првата рата од претфинансирањето ја плаќа Комисијата кога ќе се исполнат условите утврдени во член 42(1). Дополнителните рати може да се платат по барање на земјата-корисничка во согласност со барањата предвидени во ставовите 1 и 2.

Член 189

Порамнување на сметки

Детални одредби за порамнувањето сметки се утврдуваат во секторските спогодби и во спогодбите за финансирање, соодветно наведени во членовите 7 и 8. Тие се во согласност со односните прописи кои се применуваат за Европскиот земјоделски фонд за рурален развој како што е утврдено во Регулацијата (ЕЗ)

бр. 1290/2005¹ на Советот и со прописите за утврдување на деталните правила за спроведување на истата. Истите може особено да предвидат консултации со Комитетот за земјоделските фондови.

Член 190

Критериуми за финансиски корекции

По пат на отстапување од член 51(2), Комисијата применува, врз основа на наодите, или паушални корекции, или точни корекции или корекции врз основа на екстраполација на наодите.

Оддел 2 Евалуација и следење

Член 191

Претходни, времени и последователни евалуации

1. Во согласност со член 57, програмата подлежи на *претходна, последователна* и, кога е соодветно, времена евалуација извршени од страна на независни оценувачи под одговорност на земјата-корисничка.
2. Евалуациите го проценуваат спроведувањето на програмата кон постигнувањето на целите утврдени во член 12 од ИПА Регулацијата.
3. Детални модалитети за овие евалуации може да бидат одредени во секторските спогодби или во спогодбите за финансирање, соодветно наведени во членовите 7 и 8. Овие модалитети се во согласност со соодветните прописи кои се применуваат во програмите за рурален развој во земјите-членки.

Член 192

Секторски комитет за следење

1. Во согласност со одредбите од член 59, земјата-корисничка формира секторски комитет за следење.
2. Секторскиот комитет за следење е составен од претставници на односните органи и тела, и соодветни економски, социјални партнери и партнери за животната средина. Секторскиот комитет за следење го подготвува и одобрува својот деловник за работа.
3. Со секторскиот комитет за следење претседава претставник на земјата-корисничка. Комисијата учествува во работата на секторскиот комитет за следење.

¹ Сл. весник L 209, 11.8.2005 год., стр. 1.

4. Напредокот, ефикасноста и ефективноста на програмата во врска со нејзините цели се мери преку показатели кои се однесуваат на основната ситуација како и на финансиското извршување, исходите, резултатите и влијанието на програмите.

Член 193

Секторски годишни извештаи

1. Според оваа компонента, секторските годишни извештаи од член 61(1) се доставуваат до Комисијата и до националниот ИПА координатор во рок од шест месеци од крајот на секоја календарска година за спроведување на програмата.

(а) Таквите извештаи содржат информации во врска со напредокот на спроведувањето, опфаќајќи ги особено, постигнувањето на утврдените цели, забележаните проблеми при раководењето со програмата, и преземените мерки, финансиското извршување, како и извршувањето на активностите за следење и евалуација.

(б) Секторските годишни извештаи се испитуваат од страна на секторскиот комитет за следење пред нивното поднесување.

2. До Комисијата и до националниот ИПА координатор се доставува секторски завршен извештај, по испитувањето од страна на секторскиот комитет за следење, најдоцна шест месеци по крајниот датум за оправдување на трошоците според програмата.

Член 194

Дополнителни одредби за следење и поднесување извештаи

Дополнителни одредби за следење и поднесување извештаи може да бидат утврдени во секторските спогодби и во спогодбите за финансирање, наведени во членовите 7 и 8. Овие одредби се во согласност со соодветните прописи кои се применуваат во програмите за рурален развој во земјите-членки.

ДЕЛ III ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 195

Влегување во сила

Оваа Регулатива влегува во сила на првиот ден по нејзиното објавување во *Службениот весник на Европската унија*.

Истата се применува од 1 јануари 2007 година.

Оваа Регулатива е целосно обврзувачка и директно применлива во сите земји-членки.

Брисел, 12 јуни 2007 год.

За Комисијата [...]

Оли Рен

Член на Комисијата

АНЕКС КРИТЕРИУМИ ЗА АКРЕДИТАЦИЈА

Стандарден список на области и сродни барања во врска со член 11(2)

1. Контрола на животната средина (основање и раководење на организацијата и персоналот)

(а) Политики на етика и на интегритет

- да се осигури културата за организацијата наложена од врвното раководство да биде разбрана низ организацијата

(б) Управување со неправилности и поднесување извештаи

- да се осигури да се известува соодветно за можните неправилности забележани во подолните редови на организацијата и истите да се следат, вклучувајќи заштита за „известувачите“

(в) Планирање на персоналот, регрутирање, обука и оценување (вклучувајќи управување со чувствителни работни места)

- да се осигури да има доволен број и квалитетен персонал на сите нивоа

(г) Чувствителни функции и судир на интереси

- да се осигури идентификување на персоналот на „чувствителните места“ (т.е. оние каде што персоналот може да стане чувствителен на прекумерно влијание од природата на нивните контакти со трети страни или пак информациите кои што тие ги поседуваат);

- да се осигури да се применуваат соодветни контроли на чувствителни места (вклучувајќи, каде што е соодветно, политики на ротација);

- да се осигури дека постапките постојат за да идентификуваат и да избегнат судири на интереси.

(д) Постапување на правни основи за тела и поединци

- да се осигури телата и поединците да имаат целосна правна надлежност да ги исполнуваат нивните функции.

(ѓ) Формално воспоставување на одговорност, обврска, доделена одговорност, и која било потребна сродна надлежност за сите задачи и позиции низ организацијата:

- да се осигури ниту еден член на персоналот да не се сомнева во однос на степенот на неговите одговорности. За обврски или исплати кон трети страни, еден раководител треба да биде одговорен за сите аспекти на трансакцијата;

- да се ажурирани и да се познати целите на организацијата, како и описите на работните места.

2. Планирање/управување со ризик (планирање на интервенции)

(а) Идентификување, проценување и управување со ризици

- да се осигури ризиците да се идентификувани и да се управувани, особено дека се применуваат соодветни ресурси за контрола во сите области, во функција на значењето на различните ризици кои ги олеснуваат.

(б) Поставување цели и распределба на ресурси во однос на целите

- да се осигури дека соодветните (и мерливи) цели на ниво на резултати и на ниво на влијание се воспоставени на сите нивоа и дека се разбрани низ организацијата;

- да се осигури ресурсите да се соодветно распределени за тие цели почитувајќи ги принципите на транспарентно и стабилно финансиско управување;

- да се осигури одговорноста за тие цели да биде јасна.

(в) Планирање на процесот на спроведување

- да се осигури јасно планирање на чекорите потребни за постигнување на целите вклучувајќи одредување време и одговорност за секој чекор, и критични анализи на патеката доколку е потребно.

3. Активности за контрола (спроведување на интервенции)

(а) Постапки за верификација

- да се осигури двојна проверка на сите чекори во една трансакција (претходна и каде што е соодветно, последователна).

(б) Постапки за надзор од страна на одговорно раководство на задачите зададени на подредени (вклучувајќи годишни изјави за гаранција од подредените учесници)

- да се осигури одговорноста да е поддржана со активен надзор - и дека не се смета само за пасивен или теоретски концепт.

(в) Правила за секој тип на повици за набавки и за грантови

- да се осигури соодветна правна рамка за сите такви процеси на обврски.

(г) Постапки (вклучувајќи и листа за проверка) за секој чекор на повиците за набавки и за грантови (пр. технички спецификации, комисији за евалуација, известување за исклучоци итн.)

- да се осигури секој член на персоналот јасно да е запознаен со неговите задолженија во овие области.

(д) Правила и постапки за публицитет

- да се осигури овие барања на Комисијата да бидат исполнети.

(ѓ) Постапки за исплати (вклучувајќи постапки за потврдување на давањето резултати, и/или услови за квалификуваност, „на самото место“ каде што е неопходно).

- да се осигури исплатите да бидат направени само за оправдани повикувања за наплати кои ги исполнуваат сите договорни барања.

(е) Постапки за следење на извршувањето на кофинансирањето

- да се осигури овие барања на Комисијата да бидат исполнети.

(ж) Буџетски постапки за да се осигури достапноста на средствата (вклучувајќи средства потребни за одржување на спроведувањето доколку финансирањето на Комисијата е одложено или одбиено)

- да се осигури дека националниот орган може да ги исполни своите локални договорни обврски независно од одложувањата или прекините на финансирањето од Комисијата.

(и) Постапки за продолжување на активностите

- да се осигури значајните ризици во континуитет (пр. што се однесуваат на губење на податоци, отсуство на поединци итн.) да се идентификувани и плановите за непредвидена состојба да се спроведуваат кога тоа е возможно.

(с) Сметководствени постапки

- да се осигури комплетно и транспарентно сметководство по прифатените принципи за сметководство.

(и) Постапки за усогласување

- да се осигури кога е возможно сметководствените биланси да се усогласени со информации од трета страна.

(ј) Известување за исклучоци, меѓу другото, исклучоци од вообичаените постапки одобрени на соодветно ниво, неодобрени исклучоци и неуспех при контрола кога ќе се идентификуваат

- да се осигури варијациите од вообичаените практики секогаш да се евидентираат и забележуваат и да се ревидираат на соодветни нивоа.

(к) Безбедносни постапки (ИТ и друго)

- да се осигури средствата и податоците да се чуваат безбедно од измешување или физичко оштетување.

(л) Архивски постапки

- да се осигури документите да бидат достапни – барем за преглед од Комисијата за побараните периоди за кои тие треба да се чуваат.

(љ) Поделба на задолженија

- да се осигури кога се доделуваат различни задачи при текот на самата трансакција на различен персонал да се спроведат автоматски вкрстени контроли на проверување.

(м) Известување за слабости на внатрешната контрола

- да се осигури регистрирањето на секоја идентификувана слабост во внатрешната контрола од каков било извор и одговорите на раководството да се забележат и да се следат.

4. Активности за следење (надзор на интервенции)

(а) Внатрешна ревизија вклучувајќи справување со ревизорски извештаи и препораки (НБ: различни од активностите за контрола и надзор на управувањето)

- да се осигури врвното раководство да биде обезбедено со неколку независни прегледи на функционирањето на нивните системи на подредени нивоа. Може да вклучува одредена проверка по трансакцијата, но треба повеќе да се фокусира на ефективноста и ефикасноста на структурата на системот и на организацијата.

(б) Евалуација

- да се осигури врвното раководство да е обезбедено со информации во врска со проценувањето на влијанието на интервенциите (дополнително на другите информации кои што тие ги добиваат за законитоста, регуларноста и оперативните постапки).

5. Комуникација (да се осигури сите учесници да ги добијат потребните информации за да ја исполнат својата задача)

Редовни состаноци за координација помеѓу различни тела со цел разменување информации за сите аспекти на планирање и спроведување пр.:

(i) Редовно известување за статусот на планирање на програмите и проектите

(ii) Редовно известување за спроведувањето на проектот споредено со планот за спроведување

- Процеси на склучување договори (меѓу другото)
 - Напредок на секоја тендерска постапка во однос на планот
 - Систематска анализа на забележаните грешки на секое ниво (пр. преку лица за потврдување, лица за претходни контроли, ревизори итн.)
 - Спроведување договори
 - Трошоци за контроли наспроти придобивките
- (iii) Редовно известување на сите соодветни нивоа за ефикасноста и ефективноста на внатрешната контрола
- да се осигури целиот персонал на сите нивоа да добива соодветни редовни информации со цел да се исполнат нивните одговорности.